AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası
B. M. M. arkası Ardıç Sok.
Desen Matbaası — Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiyatı: 60 kuruş

*
* *

AKİS *Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden :*

Metin TOKER

*
* *

Teknik Sekreter
Cüneyt ARCAYÜREK

*
* *

Ressam :
İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf :
Necdet ELBEYOĞLU — Turhan VANDEMİR

Klişe :
Kemal ONGAN

Abone Şartları :

3 aylık	**(12** nüsha)	**:**	**6 lira**
6 aylık	**(25** nüsha)	**:**	**12 lira**
1 senelik	(52 nüsha)	:	24 **lira**

*
* *

İlân Şartları :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

*
* *

Dizildiği ve Basıldığı yer :

Desen Matbaası

Kapak Resmimiz

Sibel Göksel

En Güzel Türk!

Kendi aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

AKİS, bugün ikinci cildine baylıyor, Bundan tam on dokuz hafta evvel ilk sayımızı çıkardığımız zaman - karanlık demiyelim ama - meçhul bir yolda ilk adımımızı atıyorduk. O zamana kadar Türkiyede AKİS gibi bir mecmua çıkmamıştı. Hattâ böyle bir deneme yapılmadığı dahi pek âlâ söylenilebilir. Matbuat tarihimizde siyasi mecmualar olmuştur, aktüaliteyi bilhassa fotoğraflarla vermek isteyenler de görülmüştür. Nihayet ciddi sayılması gereken neşriyat da elbette ki yapılmıştır. Fakat bizim gözönünde tuttuğumuz gaye bu değildi. Biz, sıkmayan bir ciddi mecmua çıkarmak istiyorduk. Ağır başlı olsun ama, diyorduk, üslûbu, edası kıvrak ve cazip gelsin, Şahıslardan bahsedelim, fakat ahsiyat yapmıyalım. Siyasî bir mecmua olacaktık; hem tepeden' tırnağa kadar.. Ancak taraf tatmayacak; inandığımızı, doğru bildiğimizi «aman kızacaklar», «aman darılacaklar» diye yazmamazlık etmiyecektik. Haberleri, tâ doğdukları kulislerden alıp ta verecektik, hâdiseleri hakiki iç yüzleri veya hakikî durumlarıyla bildirecektik. Her şeyin, asıl merak uyandıran cepheleri 'üzerinde duracaktık. Nihayet, aktüaliteyi mümkün olduğu kadar yalandan takip edecektik.

Bir çok dostumuz, hem de meslekten anlayan dostumuz, bizi ikaz etmeyi faydalı buldular. Dediler ki:

«— Böyle bir mecmuanın tutmasını gönül çok ister. Ama, bu memlekette tutmaz. Okuyucu çıplak kadın resmi, hafif magazin yazıları arzu ediyor. Baksanıza, piyasadaki mecmualara... Bizim münevver, maalesef okumuyor.»

İtiraf etmek gerektir ki, bu neviden ikazlara kulak vermemezlik etmedik, Gene itiraf etmek gerekir ki, hakları var gibi görünüyordu. Ama bizim, okuyucumuz diye seçtiğimiz zümreye itimadımız vardı. Biz kabahati o zümrede değil, o zümreyi tatmin edemeyen bizlerde görüyorduk. Cevabımız, daima şu oldu:

«— Bunu neye dayanarak söylüyorsunuz? Sizin beğeneceğiniz bir mecmua çıktı da, siz onu okumamazlık mı ettiniz?»

Ve AKİS çıktı.

Tam mânasile arzu ettiğimiz şekilde mi çıktı? Teknik bakımdan, baskı, kâğıt, klişe bakımından hayır. Ama mecmuaya vermek istediğimiz hava, o ilk sayımızdaki havaydı. Birinci cildimizi tamamladığımız şu anda iftihar duyduğumuz tek taraf o havayı devam ettirebilmiş olmamızdır. Bir şark zihniyeti beyinlerimizin köşesinde yer etmiş bulunduğu için derhal şüpheler, tereddütler belirdi. Kapak resmimizden hususi hayatımıza kadar her yerde «sebep»ler arandı. Beyhude emek! Sebep Olada, apaçık meydandaydı. Bu mecmua, o havan var oldukça bir mâna ifade edebilirdi. Bu mecmua, o hava demekti. AKİS, başka türlü çıkamayacağı için fiyle çıkıyordu. Bunu anlamayacak ne vardı.. Gene bu sütunlarda, aynı şeyi defalarca anlatmaya çalıştık. Anlamayanlar bulundu. Fakat anlayanlar daha çok oldu. İşte bu yüzdendir ki AKİS, okuyucusu kendisine bağlı, sağlam ve sıhhatli bir mecmua, halini aldı. AKİS'le beraber, AKIS'in okuyucu zümresi de teşekkül etti. O kadar ki, piyasada taklitlerimiz bile göründü. Her şey taklid edilebilir: Çeşit, çeşni, tertip, muhteviyat, resim altı şekli, hattâ üslûp... Ama, taklit edilemiyen bir şey vardır: Şahsiyet. AKIS'in şahsiyetini yapan, işte o havasıdır.

AKİS'i daha ilk sayısından, hitap ettiğimiz okuyucunun mecmuası saydık. Eğer kendi mecmuamız saysaydık, kendi kaprislerimize, hislerimize, asabımıza, menfaatimize, endişelerimize kapılabilir, zaman zaman onların âleti haline getirebilirdik. On dokuz hafta içinde bunların hepsiyle oynandığına inanmanızı rica ederiz.. Hiç birine iltifat etmedik. AKİS'in o havasına ilişmeyi, başkasının, bize emanetine hıyanet saydık. Eğer Demokrat Partiyi körü körüne tutsaydık, elbette ki bugün bize düşman kesilen bazı demokrat dostlarımız bizi el üstünde taşıyacaklar, önümüze nimetler sereceklerdi; eğer Cumhuriyet Halk Partisini körü körüne tutsaydık bugün aleyhimizde söylemediklerini bırakmıyan, bizi iktidarın adamı göstermiye çalışan bazı maskara halkçı dostlarımız bağırlarına basacaklardı. Ama sizler, sevgili okuyucular, sizler memnun olacak mıydınız, sizler AKİS'i her hafta alıp zevkle okuyabilecek miydiniz?

AKİS'in büyük talihi bulunduğunu da inkâr edecek değiliz. AKİS'in her sayısı bir hâdise oldu. Dost, düşman bunun için ellerinden gelen yardımı, eksik olmasınlar, esirgemediler. Bir mecmua, kendisinden bahsettirdiği gün muvaffak olmuş demektir.

İkinci cildimize başladığımız bu gün hedefimiz, her ne olursa olsun tuttuğumuz yoldan dönmemek, mecmuanın manevi ve siyasi havasını, cazibesini yapan tam ve cesur tarafsızlığını bozmamaktır. Bunun hakemi sizsiniz. Buna mukabil daha iyi, daha temiz, daha mükemmel çıkma» ya çalışacak, sizlere okuması daha kolay, daha rahat bir mecmua vereceğiz.

Hepinize çok çok teşekkür.

Saygılarımızla.

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Demokrasi

Ürkek Profesörler

Profesör Dr. Rasim Adasal ve Profesör Enver Ziya Karal dehşetle irkildiler.

"— Hayır, hayır, dediler. Kalbimiz sizinle beraber ama, bizi böyle şeylere karıştırmayın.. Malûm ya.."

Talebeleri onlara biraz cesaret vermeye çalıştılar. Fakat iki üstad da sanki ellerini kızgın demire sürmüşlerdi. Yapılan teklifleri bir türlü kabul etmek istemiyorlardı. Söyledikleri en cana yakın lâf, kalben gençlerle bir oldukları idi. Ancak fiilen... Hayır, hayır!

O gün Ankarada, Gazeteciler Cemiyetinin Atatürk Bulvarı üzerindeki lokalinin salonunda gençlerin tertiplediği «Kıbrıs Türktür» toplantısı vardı. İki profesör de, kalabalık davetliler arasında kalkıp gelmişlerdi. Hattâ konuşmuşlardı da. Hukukçular vardı, edipler vardı, gazeteciler vardı.. Türkiye Milli Talebe federasyonu, dâvaya faydalı olacağına inandığı herkesi tâ evlerine kadar gidip çağırmış, ayrıca davetiyeler de yollamıştı. Sonradan anlaşıldı ki, Prof. Dr. Rasim Adasal ve Prof Enver Ziya Karal başlarına bir iş açılması korkusu içinde toplantıya katılmışlar.

Başta isler iyi gitti. Herkes gibi iki üstad da Kıbrısın Türk olduğu hususunda tamamiyle mutabıktılar, ada elbette ki Yunanlılara bırakılmazdı, gençliğin gösterdiği hassasiyet tamamiyle yerindeydi, çok iyi yapılıyordu. Sesimizi duyurmak lâzımdı. Konuşanlar hararetle alkışlandılar. «Kıbrıs Türktür» ün muhtelif yerlerde muhtelif komiteleri vardır. Toplantıda mutabakat hasıl olunca, seçime geçildi. Namzet olarak iki üstadın isimleri de ortaya atılınca, üstadlar korkuyla gerilediler. İşte, düştükleri dehşet buradan geliyordu. Üniversitede öğretim üyesiydiler. Siyasetle uğraşmaya haklan yoktu. Talebeleri siyasetle uğraşabilirdi, onlara kimse karışamazdı. Ama kendileri için durum aynı mıydı? Ortada Celâl Yardımcı diye bir zat vardı. Bu zat, Allahın inayetiyle Maarif Vekilliği sandalyasını işgal ediyordu. Profesörlerin istikbali onun iki dudağı arasındaydı. Mesele kiracı - ev sahibi meselesi değildi ki bir «fuzuli işgal dâvası açıp yeri tahliye ettirebilesiniz. Gittiği Amerikadan döner ve «Kıbrıs Türktür» komitesinde çalışmayı siyasetle uğraşmak saydı mı, kolunuzdan tuttuğu gibi hiç kimseye en ufak bir hesap verme mükellefiyeti altında bulunmaksızın sizi sokağa atabilirdi. Bu suretle bunca yıllık emek, heba olurdu. Celâl Yardımcının kararma ne Senato müdahale edebilirdi, ne kaza! bir merci. İki üstaddan bu kadar tehlikeli bir hareket istenilmemeliydi.

Lâkin gençler ısrar ettiler. Gençler ısrar edince, profesörler de ısrar ettiler. Birinciler işi bir memleket dâvası olarak görüyorlardı. Fakat ikinciler için, bir de mide dâvası vardı. Ya, «Kıbrıs Türktür» komitesinin faaliyeti siyasî bir faaliyet sayılırsa.. O zaman kendileri de «siyasetle uğraşan profesör» vaziyetine düşmezler miydi. Durumun tehlikesi aşikârdı. Israrlar fayda vermedi. Profesörler, komiteye girmek tekliflerini azimle reddettiler. Bir şeyden korktukları belliydi. —Ankara Gazeteciler Cemiyetinin toplantı salonunun pencereleri ile Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol'un evinin pencereleri karşı karşıyadır—

Bunun üzerine başka bir çare arandı. Denildi ki, profesörler madem ki endişe ediyorlar, doğrudan doğruya komiteye girmesinler. Komiteye talebeler ve serbest meslek erbabı girsin. Yahut istikballeri, bir zatın iki dudağı arasında olmıyanlar.. Buna mukabil, bir istişarî heyet kurulsun ve kalben dâvayla beraber olup ta onu açıkça müdafaa edememek vaziyetinde bulunanlar oraya alınsınlar. Böylece, fiilen siyasetle uğraştıkları iddia olunamazdı, ama yine de kendilerinden istifade edilebilirdi.

Kıbrıs Türktür
Ya *profesörler* ne *diyor?*

İş tatlıya bağlanmıştı. Profesörler de, talebeler de memnundular. Bu memnuniyet içinde ayrılındı.

Profesör Dr. Rasim Adasal ile Profesör Enver Ziya Karal, çeşitlerinin tek nümunesi değildir. Ancak, ürkeklik, lerini alenen izhar mevkiinde onlar kalmışlardır. Yoksa Üniversitelerimizde aynı ruh haleti içinde çırpınanlar eksik olmaktan uzaktır. Bir çok profesör, «zülfiyara dokunmamak için» kendi medeni haklarının bir kısmından feragati kabul etmiştir. Medeni bir üniversitenin medeni bir öğretim üyesinin meselâ «Kıbrıs Türktür» komitesi gibi komitelerin faaliyetinde rol alacak derecede medeni cesarete sahip olması gerekir. Siyasetle meşgul olmamanın manasını profesörlerimiz mutlaka daha geniş tutmak zorundadırlar. Bir devletler hukuku profesörü Birleşmiş Milletlerle alâkalı bir cemiyete dahil olup, orada faaliyette bulunamıyacak mıdır? Bir fizik profesörü, atom silâhlarının yasak edilmesine çalışan komitelere giremiyecek midir? Zira işin derinine gidilirse, bütün bu faaliyet pekâlâ siyasî faaliyet sayılabilir.

Haklar verilmez, alınır derler. Bu son derece doğru bir lâftır. Her kütlenin, lâyık olduğu idareciler tarafından idare edildiği de aynı şekilde hakikattir. Üniversitelerimiz muhtariyete lâyık olduklarını, profesörleri bu şekilde ürkeklik göstermedikleri taktirde ispat edebilirler. Hükümetin, başka türlü davranan öğretim üyeleri karşısında saygı duymasına imkân mülâhaza olunabilir mi? İhtimal ki Celâl Yardımcının bile hatırından «Kıbrıs Türktür» komitesine âza seçilen bir profesörü «siyasetle uğraşıyor» diye işinden etmek geçmez. Bugün geçmez ama, profesörler böyle davranırsa, yarın mutlaka geçer.

İlmin en yüksek seviyesine ulaşmış zevatın ilmin i'sinden habersiz olması muhtemel bir kimsenin eline «eti senin, kemiği benim» diye teslim edilmesini asla ve asla tasvip etmediğimizi burada bir defa daha belirtmek isteriz. Ama, Üniversitenin reaksiyonu, —yahut hareketsizliği— göstermiştir ki ilmin en yüksek seviyesine çıkmış zevatın o mevkie hakikaten lâyık olup olmadığım incelemek bir zarurettir. Keşke «siyasetle uğraşan» değil, her bakımdan —ilim yahut medeni cesaret— kifayetsiz profesörleri tasfiye için bir kanun hazırlamaydı.

Eminiz, çok daha faydalı olurdu.

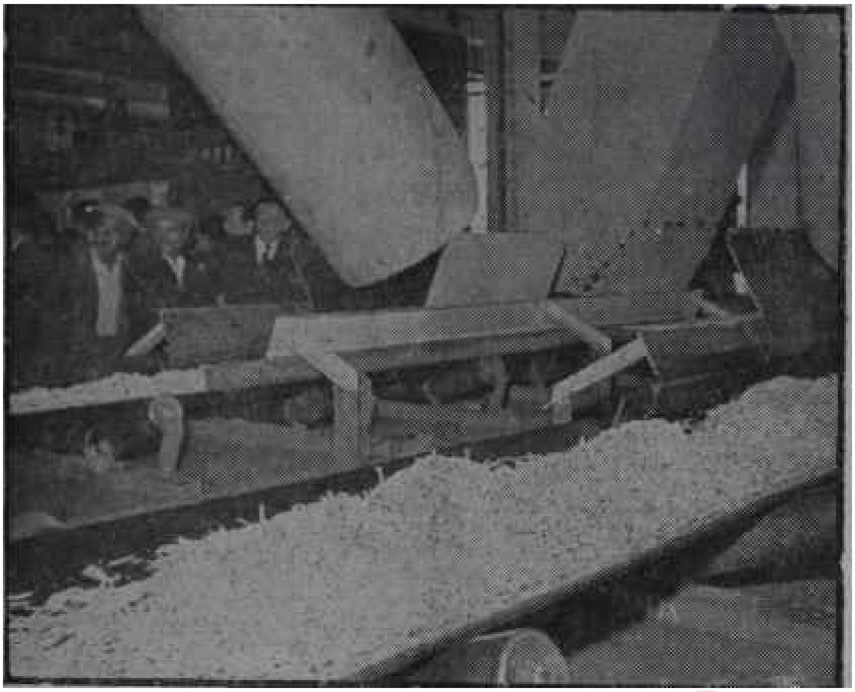
Kalkınma

Merasim Haftası

Perşembe günü, Afyon Çimento Fabrikasının temeli atıldı. Onu takiben Bartın, Kayseri, Elâzığ, Adana ve Konyada önümüzdeki haftalar zarfında yeni çimento fabrikalarının temelleri atıllacak. Bunların her biri 10-12 milyon liraya mal olacak. Yıllık kapasiteleri ise, 80 - 90 bin tondur. Bu yıl temelleri atılacak altı fabrika, 1955 yılında faaliyete geçecektir. O yıl altı fabrikanın temeli daha atılacaktır.

Hepsi bu değil!

Cuma günü, Tunçbilek Terma

Türk fabrikalarında şeker
Yine de yetmiyor

Elektrik Santralının temel atma günüdür. Bu mecmuanın çıkış günü Cumartesi ise, Konya şeker fabrikası işletmeye açılacaktır. Onu, gelecek hafta Amasya Şeker Fabrikası takip edecektir. Türkiyenin gün geçtikçe bir «tüten bacalar memleket» haline geldiği görülmektedir.

*

İstanbulda, Cihangirde bir küçük sokakta apartımanının üzerine kat çıkmakta olan ihtiyar kadın, başını linetle salladı :

«— Çimentodan sonra, demir de ortadan kayboldu.. Ne yapmalı bilmiyorum. Ortada kaldık..»

Bir kaç ay evvel de, aynı kadın bir parça şeker alabilmek için bakkalın Ününde saatlerce beklemiş, üzülmüş, sıkılmış, terlemişti.

Hakikaten çimento yok muydu? Hakikaten demir yok muydu? Hakikaten şeker yok muydu? Bu suallere hayır diye cevap vermek hayli, müşküldür. Zira para verildi mi, bir kilo çimento iki kilo çimento fiyatına, bir kilo demir üç kilo demir fiyatına pekâlâ bulunabiliyor ve bu «fedakârlık» a katlananların inşaatı aksamadan devam edip gidiyor. Bugün İstanbul piyasası, belki de piyasaların en zenginlerinden biridir. İstediğinizi satın alabilirsiniz : Demirden naylon külota kadar. Ancak her birinin bedelini ödemek lâzımdır.

Her iktisadî hareket önünde sonunda arz - talep kaidesine irca olunabilir. Bu, belki fazla ilmî bir yol değildir ama, hakikaten tam ifadesini verir. Çimento sıkıntısı, çimentonun fazla kullanılması neticesidir; demir sıkıntısı, demire olan ihtiyacın delilidir; şeker kıtlığına sebep daha fazla şeker istihlâk edilmesidir.

Demokrat Partinin koyu milletvekillerinden biri, Ankaradan İstanbula giden trenin lokantasında :

«— Türkiyenin derdi, şişmanladığı için elbiselerinin içine, sığamıyan bir adamın derdidir» dedi.

Sonra, mutad veçhile, seneler senesi bir şey yapmıyan eski iktidara serzeniş etti ve yeni iktidarın yeni elbise tedariki için sarfettiği cansiperane gayretleri övdü. Sözlerinde büyük bir hakikat payı bulunduğu aşikardı ve memleketin bir kalkınma hareketi içinde olduğunu inkâr aklı başında kimselerin hatırından bile geçmiyordu.

Fakat bir sıkıntının mevcudiyeti de kabul edilmeliydi. Eğer hükümet bunun bir mecburiyet olduğu fikrini zamanında umumi efkâra kabul ettirmeye gayret gösterseydi —inkâr edip, her şeyden muhalefeti suçlandıracak yerde— elbette ki işleri daha kolay yürütecekti. Buna mukabil muhalefet de topyekûn inkarcılığa varıp beyaza siyah demekte ısrar etmeseydi seçimlerde daha iyi netice alacağı gibi partilerarası münasebetlerin bugünkü halindeki mesuliyet payından sıyrılmış olurdu.

Afyonda, Bartında, Kayseride, Elâzığda, Adanada, Konyada yeni yeni bacaların tütmeye hazırlandığını bilmek kimi memnun etmez? Daha çok çimento, daha çok şeker, daha çok demir istihsal edebilmemiz sıkıntılarımızın azalmasına yol açacaktır. Ama, elbiseleri dar gelen adam mütemadiyen şişmanlamakta devam ediyor. Örtüler bu gidişle kolay kolay vücudu tam mânasiyle kapatamıyacaktar. Şişmanlamasın mı? Şişmanlasın elbette. Zavallıcık o kadar cılızdı ki, şimdi yaptığı «bir dirhem et, bin ayıp örter» prensibinin bir tatbik şeklinden başka şey değildir. Sıhhatli, kanlı canlı bir adam olabilmek için daha yapacak pek çok şeyi vardır.

Ama, o fabrikalarına bir zümre değil, bir kütle menfaatine olması isteniliyorsa daha sıkı, daha verimli tedbirlerin alınması zarureti de gözden uzak tutulmamalıdır. Havadan para kazananlar, istifçilikle vurgun yapanlar öylesine çoktur ki en lüzumsuz lüks eşyanın fiyatı gün geçtikçe astronomik rakamlara ulaşmaktadır. Bugün bütün İstanbul, tam 80 bin liraya alman bir açık Cadillac arabanın hikayesiyle çalkanıyor. Ne kadar zengin olursa olsun, parayı alnının teriyle kazanan İnsanlar bu parayı sokağa atmaktan çekinirler. 80 bin liraya bir açık otomobil... Korkunç bir cömertlik. Ama, öteki arabaların fiyatları da 30 bin liranın üstüne fırlamıştır.

Refah! Evet, refah mevcut... Fakat henüz kütleye indiremedik. Demokrat Partinin nimetleri varsa, bunları daha mütesavi şekilde millete intikal ettirmek için de lüzumlu tedbirleri fabrikaları kurma plânlarımızla beraber almalıyız.

Temel atma ve açılış merasimlerinde bir çok nutuk dinleyeceğimiz muhakkak. Nutuklarda, bu zaruretten de açık kalblilikle bahsedilse o kadar iyi olur ki... Demokratik iktidarlar başa-, rılariyle beraber müşküllerini de açık kalble ifade etmek zorundadırlar.

Hele Demokrat Parti gibi, hiç olmazsa kemiyet bakımından çok kuvvetli iktidarlar!

D. P.

Kongre Gecikiyor

Demokrat Partinin Genel İdare Kurulu âzasından biri koltuğuna hafifçe yaslandı ve sözü doğru çıkmış bir insan edası ile kıs kıs gülerek :

«— Nasıl, dedi, ben size haberim yok, dememiş miydim?»

Bundan bir ay kadar evvel cereyan etmiş bir muhavereyi telmih ediyordu. O tarihte, başta Vatan gazetesi olduğu halde birçok gazete Demokrat Partinin Büyük Kongresinin tarihini bildirmişlerdi: Ekim sonu. Hattâ bazıları daha bile ileri gitmişler ve kat'i gün vermişlerdi: 20 Ekim. O zaman Genel İdare Kurulu azalarından pek çoğu, kendilerine bu haberin doğru olup olmadığı sorulduğunda bir şey söyliyememişlerdi. Onlar da tarihi gazetelerde okumuşlardı. Ama, doğrusu istenilirse, bu fazla bir mâna da taşımıyordu, zira Partiye ait pek çok haberi Genel İdare Kurulunun sayın âzalarının gazetelerden öğrendikleri olmuştu. Bu yüzden «mümkün» diye düşünmüşler ve hazırlığa başlamışlardı. Demokrat Parti içinde Genel İdare Kuruluna seçilme mücadelesi başlamıştı.

Böyle bir mücadelenin partiler için gayet tabiî sayılması gerektiğini hemen ifade etmek lâzımdır. Elbette ki seçilmek için çalışmak lâzımdı. Ancak, kampanya açılır açılmaz derhal anlaşıldı ki «alâkalılar» iki çeşit yol tutmaktadırlar. Birinciler —ki, ekserisi hâlen Genel İdare Kurulunda azadırlar ve isimleri, şahsiyetleri memlekette hem sevilmektedir, hem de bir kıymet, bir mâna ifade etmektedir, bilhassa memleket münevverleri liderin yanında onları görmeyi tercih etmektedir— kendi namlarına çalışıyorlardı. Ortaya koydukları kendileriydi: Ahmet Bey, Mehmet Bey.. Başkasının isminden faydalanmak hatırlarından geçmiyordu.

Buna mukabil, bir ikinci sınıf vardı.

Onlar kendi şahsiyetleriyle ortaya çıkmıyorlardı da, prestin olan kimselerin arkasına sığınıyor, kendilerine onun nezdinde hususi bir paye vermeye, daha doğrusu payeleri varmış gibi göstermeye çalışıyorlar, ellerinde bulunan ne. şir vasıtalarından —her türlüsü— böyle istifadeye bakıyorlardı. Gazeteciler fotoğraf çekerken, bahis mevzuu kimsenin en yakınında bulunmayı kolluyor, ona göre poz veriyor, hattâ gazete fotoğrafçılarına el altondan tenbihatta bulunuyorlardı. Böylelikle hakikî vaziyeti bilmiyenler üzerinde tesir yapacaklarını sanıyor, nitekim yapıyorlardı da... Kendi şahsiyetleriyle ortaya çıksalar çarlık devrinden kalma bir Rus banknotundan fazla itibar görmiyeceklerini de biliyorlardı ve başka çareleri yoktu. Gerçi işin içinde olanlar herkesin mevkiinin pekâlâ farkındaydılar ve en yakma gelenlerin en çabuk yuvarlandıkları tarihî hakikat olarak meydandaydı ama o zamana kadar ab alanın Üsküdarı geçmesi de bir ihtimaldi.

Şimdi Büyük Kongrenin, gazetelerin ilân ettikleri tarihten de soma yapılması bir zaruret halini almıştır. Zira Partinin tüzüğü Büyük Kongrenin toplantı tarihinin, iki ay evvelden ilânım mecburi tutmaktadır. Halbuki böyle bir ilân yapılmamıştır. Bugün ilân yapılsa, Kongre iki ay sonra toplanacaktır ki, bu da Meclisin açık bulunduğu zamana tesadüf etmektedir. Bilindiği gibi Meclis, Kasımda açılacaktır.

Meclisi beklemenin sebebi nedir? Bir kısım kimseler kabinede değişiklik yapıldıktan sonra Büyük Kongreye gidileceği kanaatindedirler. Adnan Menderesin daha mütecanis bir kabineyle Kongre karşısına çıkması beklenilebilir. Kabinede değişiklik ise —eğer alto ayda bir değişiklik olacaksa— ancak Meclisin yeni çalışma devresine girmesi vesilesiyle gerçekleştirilebilir.

Menşei İstanbul olan bir kısım haberler Adnan Menderesin önümüzdeki haftalarda Ankaraya geleceğini ve yeni mesai arkadaşlarını seçeceğini bildirmektedir. Zaten Başvekilin başkentten bu defa lüzumundan fazla uzak kaldığı da bir hakikattir. Kabinede değişiklik ihtimalini ortaya atanlar ve bunu orada burada yayanlar, hattâ rakiplerinin isimlerini «uzaklaştırılacak vekil» diye verenler eksik değildir. Bunlar yine gölgesine sığındıkları kimselerin isminden istifade ederek bu Oyunu oynamakta, bir takım kimseleri yıpratmak gayesini gütmektedirler. Halbuki meselâ Nizamettin Nazifin, meselâ Osman Sabri Adalın, meselâ Necati İlterin Cumhuriyet Halk Partisi Meclisine bir yolunu bulup seçilmeleri nasıl partiyi zedelediyse aynı şekilde umumi efkârca tutulmıyan, sevilmiyen, gölge olmaktan başka marifeti bulunmıyan, üstelik dile düşmüş kimselerin de Demokrat- Partinin Genel İdare Kuruluna girmeleri bizzat milletin bağrından çıkmış partinin prestijini yaralamaktan başka bir işe yaramıyacaktır. Halk Partisi muhalefette olduğu için memleket işlerinin tedvirinde nihayet pasif bir role sahiptir. İktidar partisinin genel kurmayı seçilirken delegelerin çok daha dikkatli, ihtiyatlı olmaları gerekir.

Bu, hatırdan çıkarılmamak..

KAPAKTAKİ GÜZEL

Sibel Göksel

Bir gece 17 yaşında bir genç kız İstanbulda Spor ve Sergi Sarayını dolduran kalabalık halkı, daha az kalabalık jüriyi teshir etti ve 1954 yılı Türkiye Güzellik Kraliçesi seçildi. Adı Sibel Göksel'di. İnsan 17 yaşında oldu mu, tazeliği ile bile gönülleri fethedebilir. Sibel üstelik fevkalâde güzel bir yüze. gayet mütenasip vücuda sahipti. Boy 1.84 idi. kilosu 54. Hafifçe çekik iri gözleri, simsiyah uzun kirpikleri vardı. Bembeyaz dişleri o simsiyah kirpiklerle bir armoni meydana getiriyordu.

Güzellik müsabakasını bu yıl Dünya gazetesi tertiplemiştir. İştirak edenlerin sayısı evvelki yıllara nazaran düşüktü ama girenlerin güzelliği üstündü. Sibel ise bunların en şanslılarından biri gibi görünüyordu. Gerçi çetin rakipleri vardı, hele son elemeye kalanların hepsi kendilerini o zamandan Güzellik Kraliçesi görüyor, tatlı hülyalar, rüyalar içinde vakit geçiriyorlardı. Elbette. Sibelin de. kendisine göre ümitleri vardı.

Sibel ismini, Prof. Afet İnan koymuştu. İsmin hikâyesi şu idi: Küçük kız dünyaya geldiği gün, eve de Ankaradan bir misafir gelmiş. Misafir, Prof. Afet İnanın ev sahibiymiş.

«— Durun, demiş, çocuğa bir isim bulması için bizimkinden ricada bulunayım.»

Sonra Ankaraya gitmiş. Afet Hanım tarihî bir isim bulmuş : Sibel! Türk tarihinde, bu adda bir kahraman varmış..

Türkiyenin yeni güzellik kraliçesi taahhüt isleri ve nakliyatla uğrasan Cemal Gökselin kızıdır. Belki de güzel kızların okumadıkları prensibini haklı çıkarmak için pek okumamıştır. Eğer bir gün mebus seçilirse, mebuslar albümünün tahsil hanesine «hususî» yazılacak demektir.

Fakat Sibel, Güzellik Kraliçesi seçildiğinden beri harıl harıl İngilizceye çalışmaktadır. Bakınız, bu hususta ne diyor:

"— Bazı sebeplerle tahsilime devam imkânı bulamadım. Şimdi hususî surette hazırlanıyorum. Bilhasa İngilizcemi adamakıllı hızlandırdım. Artık omuzlarımda memleketimi temsil vazifesi de var".

Her genç kız gibi Sibel de evlenmeyi düşünüyor. Yalnız, ideal tipini henüz seçmemiş. Esmer ve uzun boylu olursa fazla itirazı olacağa benzemiyor. Fakat, ondan evvel hayallerinde Londra var. Zira Türkiye güzeli sıfatiyle, İngilterede yapılacak beynelmilel güzellik müsabakasına katılmak üzere yakında havalanacak.

Şimdi Sibel Göksel bir rüya âleminde yaşıyor, hakiki bir kraliçe muamelesi görüyor. Her gittiği yerde gözler kendisine çevriliyor. Beğenenler de oluyor, beğenmiyenler de.. Zaten bu, umumî efkârın malı olan kimselerin kaderidir. Fakat müsbet veya menfi alâka uyandırdığı muhakkak. Sokakta yürürken etrafı bâr anda çevriliyor, tanınınca herkes onu «Bak, Kraliçe» diye gösteriyor. Mallepedeki evi gazetecilerin bir uğrağı halinde. Herkes, en ufak teferruatı sormak hakkını kendinde buluyor.

Ee. kolay mı? Sibel Göksel 1954 yılı Türkiye Güzellik Kraliçesidir.

İstanbul

Bedbaht Şehir

Karadan, havadan veya denizden,, nereden gelirseniz geliniz, İstanbula ayak bastığınız an başınızın dönmemesine imkân yoktur. Dünyanın bir. çok büyük şehrinde de vaziyet başka türlü değildir. Başka olan sebeptir. İnsanın başı, New - York'a vardığı zaman da döner; ama azametten. İnsanın başı, Patise vardığı zaman da döner; ama güzellikten. İnsanın başı, Londraya vardığı zaman da döner; ama intizamdan. Halbuki İstanbulda baş, ancak ve an-

cak, sadece ve sadece keşmekeşten döner.

Yine dünyanın pek çok şehrine, pek çok sıfat takılır. Biz İstanbula «Güzel İstanbul» deriz. Bir zamanlar hakikaten öyle olduğunda da şüphe yoktur. Ama, bir zamanlar... Sıfatlar, şehirlerin en bariz hususiyetini gösterir. O zamanlar İstanbulun en bariz hususiyeti, ihtimal güzelliği idi. Bugün keşmekeşidir. Çok yazık olmuştur.

Daha şehrin ilk taşına ayak basıldığında, baş döndüren nedir? Hiç şüphesiz, intizamsızlık, başıboşluk. Bir kalabalık ne yapacağım bilmeksizin sanki oraya, buraya gitmektedir. Sabahın saat 10 unda Karaköyde vapurdan çıkmanızı tavsiye ederiz. İtilip kakılacaksınız, size çarpacaklardır, hamallar yükleriyle, ellerinde bavullariyle oranıza buranıza vuracaklardır. Otomobillerin gelişi güzel gidişi aklınızı başınızdan alacaktır. Bir pislik, bir lâubalilik müşahede edeceksiniz ki içinizden hemen vapura binmek ve geldiğiniz yere dönmek gelecektir. Hattâ geldiğiniz yer Ankara bile olsa...

Bu ilk intihadır. Derhal farkedeceksiniz ki bu şehirde nizam, intizam yoktur. Herkes her şeyi, «berecebildiği» şekilde yapar. O taksiler umumi havayı en ziyade bozan sineklerdir. Her yerde dururlar, her kaldırımın kenarından müşteri alırlar. Şehirlerde seyrüseferi polisler değil, şoförler nizam içinde yürütür. Bu zatlara nizamlara —ortada polis görünsün görünmesin— riayetin bir mecburiyet olduğunu mutlaka anlatmak mecburiyeti vardır ve bize Öyle geliyor ki, İstanbul deyince ilk hatıra gelen keşmekeşin başlıca müsebbipleri şoförlerdir. Sokaklar, caddeler mütemadiyen kaynaşırsa, böyle bir intibaın uyanmamasına da maddeten imkân yoktur. Bu lâubalilik, dünyanın en iptidai şehirlerinde bile görülmez. İstanbul şoförlerinden hiç biri, ama hiç biri kırmızı ışığın, yanında polissiz bir mâna ifade ettiği kanaatinde değildir. Böyle şey olmaz!

Atlı arabaların, hattâ yayaların da mesuliyet payını hesaptan çıkarmamak lâzımdır. Fakat nizam bir defa ortadan kalkınca, herkesin kendi başının çaresine bakmasından daha tabiî bir hak olamaz.

Nizamsızlık ve intizamsızlık yalnız sokakta kalsaydı, bir dereceye kadar affedilebilirdi. Fakat İstanbulda hayat, o havaya uymuştur. Her şey keyfîdir, narha tâbi malların fiyatına kadar. Böyle şeylere alışmamış bir insan iki günde çıldırır. Bira tekel maddesidir, bira üzerinde yazdı fiyattan pahalıya satılır. Bir «fazla kazanma hırsı» başlan döndürmektedir. Prensip, pek çok kimse için «aldat, aldatabildiğin kadar» dır. Turist gelir, esnafı şoförü, lokantacısı işbirliği yapar, adamları soyup soğana çevirir. Elbette ki bunlar, bir muayyen zümredir, ama işin acı tarafı şuradadır ki onlara hayat hakkı tanınmıştır. Her yerde bu gibi kimseler mevcuttur. Fark şuradadır ki oralarda

F. K Gökay — L. Kırdar

Yiğitler birbirini yeriyor

belediye, namuslu insanların hamisidir, onları korur. Burada belediye lakayttır, kurtlar kuzuları yer.

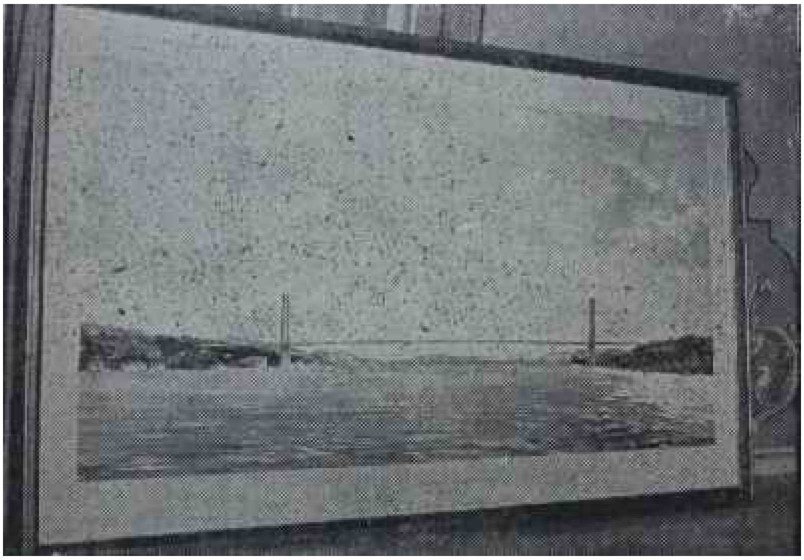
Senelerden beri, belki de Dr. Lûtfi Kırdar vali ve belediye reisliğinden ayrıklı beri İstanbula bir tek çivi çakılmadığını söylemek mübalâğa sayılabilir ama, yalan sayılmaz. Taksimde yükselen Hilton otelinden başka bir âbideyi boşuna aramayınız, bulamazsınız. Hilton ise belediyenin 'değil, 'hükümetin marifetidir.

Belediye ki çöpleri bile kaldırmaktan âcizdir, nerede kaldı faaliyet, hem de imar faaliyeti..

İstanbulda bir medeni insanın en basit ihtiyaçlarını tatmine imkân yoktur. Ortada su mevcut değildir, su!.. Bunun acısını, çeken bilir. Anadolu yakasında elleri yıkamak için bir damla suyun bulunmadığı evler çoktur. Halk, çoluk çocuk çeşme başlarında gece yardan kuyruk olup bekler. Apartmanlarda su, sabaha karşı ikide verilmektedir. Kalkıp kovalar, küpler doldurmak.. Bu, ne eziyetli iştir. Sonra iki gün su yüzü görülmez. Musluklardan çıkan, bir horultudan başka şey değildir. Uyku sersemi kendi horultunuzla musluğun horultusunu birbirine karıştırır ve boş yere horozların ötüşünü beklersiniz. Horoz öttü mü, su ümidi de tamamiyle ortadan kalkmıştır. O Suadiye, o Bostancı, o Moda sıcağın altında susuzluktan kırılır. Sulariyle meşhur İstanbulun bir gün Kerbelâya döneceği kimin hatırına gelebilirdi?.

Elbette ki şehirler büyüyünce ihtiyaçları artar. Elbette ki bu ihtiyaçları her an karşılamak imkânı ortadan kalkabilir. Havalar kurak gitti mi NewYork'ta veya Paris'te su sıkıntısı çekilmez mi? Çekilir; Ama aradaki fark şuradadır: Oralarda ilân edilir: Filân gün şu saatten şu saate kadar su verilmiyecektir, diye. Bizde ilân olunuyor : Filân gün şu saatten şu saate kadar su verilecektir, diye. Bunun, medeniyetle bir alâkası olmamak gerek. Medeni insan, nasıl susuz bırakılabilir? -

Şimdi İstanbulun başında bir Demokles kılıcı daha asılı durmaktadır : Kiralar! İstanbul piyasası altüst olmuş haldedir. Yılbaşından itibaren ticarethanelerin kiraları serbest bırakılacaktır. Beyoğlunda bir dükkân düşününüz. On beş seneden beri o dükkânda bir eczahane mevcuttur. İsim yapmış müşteri tutmuştur. Herkes yerini bilir, oraya gider. Yılbaşında dükkân sahibi diyebilecektir ki: Buraya ayda 10 bin lira kira verirsen, kalabilirsin.. Eczacı ne diyecektir? Elbette ki 10 bin lira gülünç bir rakamdır. Böyle kira olmaz.

Müstakbel İstanbul Köprüsü

İnsan hayâl ettiği nisbette yaşar

Yâni, bir dükkânın kirası olmaz. Fakat dükkân sahibi, kendisine ait olmıyan bir şeyi beraber kiralayacaktır: Eczahanenin ismi. O dükkâna bir başka eczacı, avuç dolusu para verebilir. Böylelikle öteki eczacının seneler süren esneklerine konmaktadır. Bu, korkunç bir haksızlıktır.

Ev kiralan ise, kanun değiştirilmediği takdirde Hazirandan itibaren serbest bırakılacaktır. Bunun ifade ettiği mâna, binlerce ailenin sokaklara döküleceğidir. Böyle bir durum karşısında, Malthus gibi düşünülebilir. En kuvvetliler yaşayacak, ötekiler ortadan kaybolacak, deveyi güdemiyenler diyardan gideceklerdir. Bunun 20 nci asırdaki modern devlet anlayışiyle bir alâkası mevcut değildir. Devlet, Malthus'dan bu yana bir çok sosyal vecibeler yüklenmiştir.

Kiralan serbest bırakmak iyi, fakat bu, başıboş bırakmak mı demektir? Kiracı, bundan on beş sene evvel tayin edilen kiradan fazlasını versin iyi, ama ev sahibi istediği fiyatı talep etmekte serbest mi bırakılsın?

İstanbullular, bütün dertlerinin üstüne şu anda kiralar serbest bırakılınca ne . yapacaklarını düşünmekle meşguldürler. Doğrusu istenilirse, aynı düşünce sadece İstanbulluların değil, Türkiyedeki bütün kiracıların kalbindedir, **fakat** kiracısı en fazla sayıda olan şehir İstanbul olduğu için orası bir misal diye alınabilir.

Kiralarla beraber emlâk fiyatları, arsalar dehşetli surette artmaktadır. Şehrin, insanlarına küçük geldiği aşikârdır. Her gün de yeni yeni «müstakbel İstanbullular» akın etmektedirler.

Şehrin büyümesi, ihtiyaçları çoğaltmaktadır. Belediyenin elindeki imkânlar mahdut olunca da o «kendi ihtiyacını kendi görme» hastalığı tepmektedir. Bu, keşmekeşi doğurmaktadır. Çöpü günlerle alınmayan adam ne yapsın? Bunları koynuna, alıp yatamaz ya.. Gidiyor ve en yalan boşluğa, hoşluk bulamazsa sokağa döküveriyor. Otobüsler, tramvaylar kendisini taşımaktan acizse, çaresini kaldırımların kenarına yanaşan taksilere rağbet etmekte buluyor. O otobüslere, o kargaşalıkta, o izdihamda hangi babayiğit binebilir ki... Buna rağmen, İstanbullu bir tevekkül içinde sesini çıkartmıyor; o sesini çıkartmadıkça da işler düzelmiyor.

Ortada büyük davalar vardır, fakat bir takım meseleler de belediye tarafından pek âlâ halledilebilir. Tabii, belediye reisinin vazifesi iktidar büyüklerine kendilerini karşılayıp uğurlamak değil, particilik yapmak değil, iktidar büyüklerinin yakınlarının işlerini halletmek, onlara kolaylık temin etmek değil müsbet icraat yoluyla yaranmak olursa. Hiç kimse, yaranmanın aleyhinde değildir. Yaranmadan olur mu? Ama yaranmak için yolu iyi seçmek lâzımdır. İstanbulda; bu yapılmamışa benzer... İstanbulun dertlerini halledecek belediye reisi gelip geçici iktidarların sahiplerinden çok daha mühim kimselere yaranır: İstanbullulara! Asıl kuvvet, işte odur. Eğer İstanbulda iyi bir belediye olsa, dertlerin yarısı halledilirdi.

Ya, geri kalan kısmı?

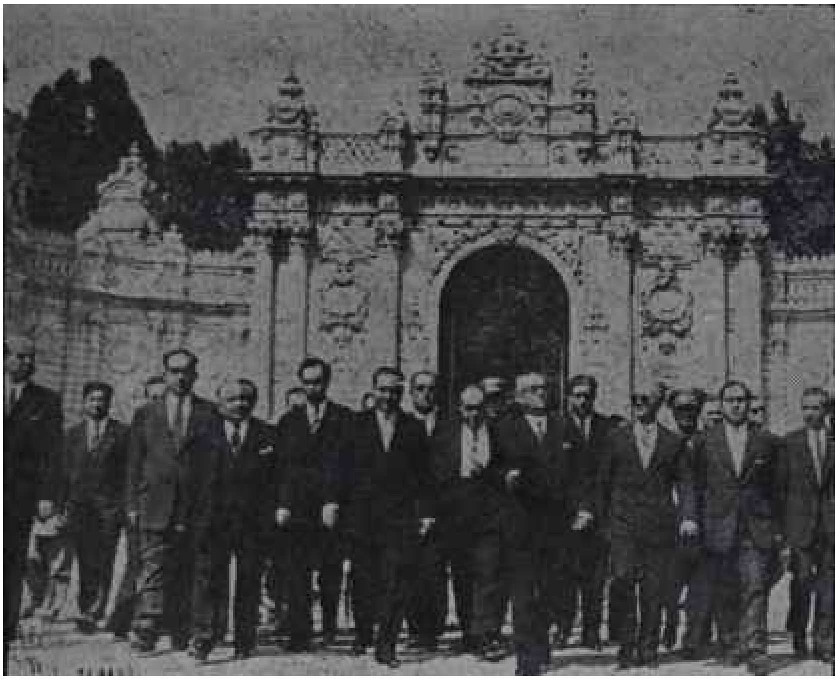
Bunun için hükümetin, alınması mutlaka gereken tedbiri alması mecburiveti vardır. Bu tedbir, her şeyden evvel bir zihniyet değişikliğidir: İstanbulun, hususi bir vaziyeti olduğunu kabul etmek.

Bugün, kanun nazarında İstanbul ve Hakkâri birdir. Bunu elbette ki Hakkâri vilâyetimizi küçümsediğimiz için söylemiyoruz, ama İstanbulun ihtiyaçları ile diğer vilâyetlerin, hattâ Ankaranın ihtiyaçları arasında muazzam bir fark mevcuttur. Zaten hususi vaziyet de buradan gelmektedir, başka yerden değil.. İstanbulun nizamı bir belediye işi olsa da, imarı bir hükümet meselesidir. Daha doğrusu, hükümet bile tek başına bu işin alandan kalkamaz. zira İstanbula çeki düzen vermek milyonlarca liraya ihtiyaç gösteren bir davadır.

Halbuki İstanbul, kendi başının çaresine pek âlâ bakabilir. Hükümetten istediği de para değildir, sadece imkândır. İmkân ise, İstanbulun hususi vaziyetini tanımakla olur, başka şekilde olmaz. İstanbula, kendi gelirlerinin hiç olmazsa bir kısmını bizzat kullanmak hakkı tanınmalıdır. Bir belediye bankası kurulabilirseki alâkalılar bunun sermayesinin hazır olduğunu bildirmektedirler- işler bırakıldığı yerden ele alınabilir. Dr. Lûtfi Kırdarın bir takım icraat yaptığını inkâr etmek haksızlıktır. Fakat Fahredrin Kerimin aynı icraatı yapmasını beklemek de o derece hata olur. Şartlar tamamile değişmiştir. Tek parti hükümetinin valisi Dr. Lûtfi Kırdar İstanbulda istediğini yapabilir, Belediye Meclisine' istediğini yaptırabilirdi. Şefi ikna ettiği zaman, eline imkân verilirdi. O, bu imkânı kullandı. (Hatırlarda olduğu veçhile Dr. Lûtfi Kırdar sayısız ubudiyet telgrafı çektiği Halk Partisinden ayrılmış ve bir zamanlar «çıkar yol değil» telâkki ettiği Demokrat Partinin listesinde müstakil sıfatile yer almıştır.) Şimdi, valilik ve belediye reisliği «inisyatif» bakımından daha müşkül bir hale gelmiştir. Bugün mevcut kanunlarla bu işi yürütmenin ve başarmanın imkânı yoktur.

Yapılması lâzım gelen nedir? Evvelâ, İstanbulun böyle bırakılamayacağını mutlak surette kabul etmek! İkincisi, İstanbulun hususi vaziyetini hesaba katmak.. Ondan sonra bir mütehassıslar heyetine bu işin nasıl başarılacağını tetkik ettirip, lüzumlu kanuni formaliteyi ikmal etmek. Şimdi söylenilecek her söz, gelişigüzel söylenmiş söz olmaktan kurtulamaz. Lâzım olan iyice tasarlanmış bir plândır.

Halbuki, yapılan nedir? Bir hayali asma köprüyle uğraşılıyor. Asma köprü bir takım mükellefiyetler yükleyecektir, şehir Anadolu yakasına doğru genişleyecektir, o genişlemenin icap ettireceği ihtiyaçlar ortaya çıkacaktır. Asma Köprü şehrin trafik belkemeğinde değişiklikleri icap ettirecektir. Bütün bunlar, köprünün ihalesinden çok evvel dü-

Saraya giriş
Zafer takının altında

şünülmesi gerekli hususlardır.

Halbuki yapılan nedir? İki eski vali arasında bir ağız kavgası.. Fahreddin Kerim Gökay Amerikadan döndüğünde demiş ki: Tarsus vapurunun seyahati bası neticeler doğurmuştur, aksaklıklar olmuştur, bunlar hakkında hükümete rapor vereceğimi Bunun üzerine Lûfti Kırdar basın toplantısı yaparak demiş ki: Tatile giden vali, rapor vermez. Ben valiliğimde raporculuk yapmadım, ama, her yiğitin bir yoğurt yiyişi vardır. Bunun üzerine Fahreddin Kerim Gökay gazetecilere demiş ki: Benim söylemek istediğim o değildi. Bunun üzerine Lûffi Kırdar...v. s. v. s....

Dış Politika

Bayar döndü

İstanbul günlerden beri hazırlanıyordu. Her şeyi tertipleyen vali ve belediye reis vekili Prof. Fareddin Kerim Gökay idi. Sokaklara taklar kurulmuş, ampuller asılmış, şehir donatılmıştı. Herşeyin muntazam ve muazzam olmasına çalışılıyordu. Reisicumhur Yugoslavyadan dönecekti.

Celâl Bayar Amerikayı ziyaretten dönerken de İstanbul kendisini aynı merasimle ve üstelik büyük bir heyecanla karşılamıştı. Reisicumhur, memleketimizin tarihinde her zaman yer alacak büyük bir ziyarette bulunmuş, Amerikada Amerikalılar arasında yurdumuzun en güzel, en tesirli propagandasını yapmıştı. Döndüğü gün de, hemen bütün İstanbul sokaklara dökülmüştü. Şimdi ise Yugoslavyadan avdet ediyordu.

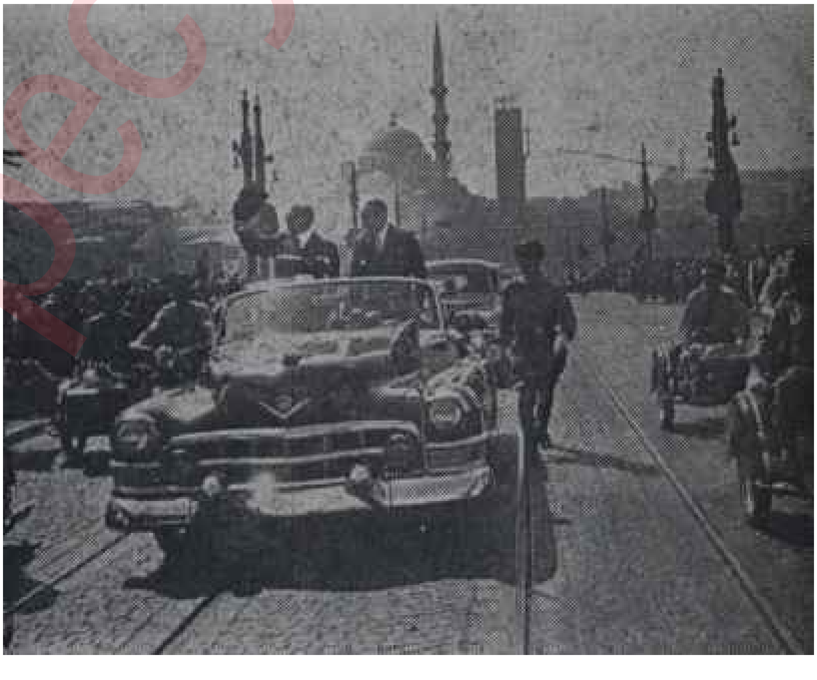
Savarona, sabahın dokuzunda Yeşilköy açıklarında göründüğü zaman devlet erkânı bir hücum botu ile gemiye gitti ve Celâl Bayan karşıladı, hoş geldiniz, dedi. Millet Meclisi Reisi Refik Koraltan, Başvekil Adnan Menderes. İstanbulda bulunan vekiller (bu defa Anadolu Ajansı hususi bir tefrik yapmadı), İstanbul Valisi ve Deniz Kuvvetlerinin istifa ettiği yazılıp resmen tekzip edilen kumandam Savaronaya çıkan heyetin başındaydı. İstanbul açıklarında donanmamız yer almıştı. Reisicumhur donanmayı teftiş etti ve top atımı ile selâmlandı. Bu sırada jet uçakları uçuyorlardı.

Savarona Sarayburnu önünde demirledi. Acar motörüne binildi ve karaya çıkıldı. Orada Celâl Bayar muhtelif heyetler tarafından karşılandı.

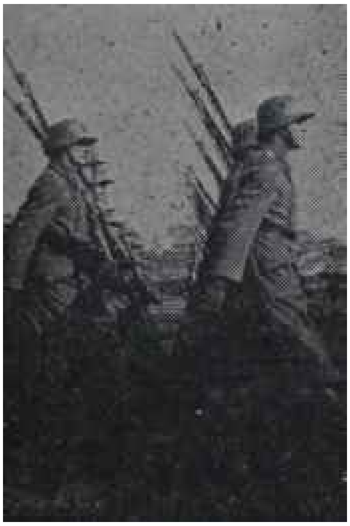
Kafile Dolmabahçe sarayına gidecekti. Fakat protokol, iki nokta arasında en kısa yolun düz hat olduğunu söyleyen geometri prensibini böyle bir vaziyette makbul görmemişti. Reisicumhur Celâl Bayar, yanında Başvekil Adnan Menderes bulunduğu halde Riyaseticumhurun numarasız, açık Cadillac otomobiline bindi. Yol şöyleydi : Sarayburnu, Gülhane parkı, Sultanahmet, Türbe, Babıâli, Eminönü, Köprü, Karaköy, Bankalar caddesi, Şişhane, Galatasaray, Taksim, Ayazpaşa, Gümüşsuyu, Dolmabahçe. Yol boyunca halk tezahürat yapıyor, konfetiler atıyor, Celâl Bayar da ayakta mukabele ediyordu. Başvekil Adnan Menderes, zaman zaman mütebessim, başka şey düşünen edasiyle sayın Reisicumhurun yanında duruyordu. Mahcup bir hali vardı.

Bir buçuk saat sonra dolmabahçeye varıldı. Kapıda bahriye talebesinden müteşekkil merasim kıtası yer almıştı. Celâl Bayar latayı teftiş etti ve biriken halkın alkışlan arasında saraya girdi.

Başardı bir seyahat bu suretle sona erdi.

Bayar İstanbulda
Selâm sana İstanbul şehri

Alman Ordusu
Fransaya çarpıntı veriyor

Almanya

Eski düşmanın silahlandırılması

Almanyanın silahlandırılmasına başlanması için.(Avrupa Müdafaa Birliği) nin teşekkülü bekleniyordu. Fransa. nın muhalefeti yüzünden bu ümidin suya düşmesi üzerine şimdi başka yollardan Almanyanın silahlandırılmasına çalışılmaktadır. Alman ordusunun yeniden meydana gelmesi aleyhinde yapılan geniş propagandalar yalnız Fransada değil diğer memleketlerde dahi tereddütlere vesile olmaktadır. Batı Almanya Başvekili bu gibi tereddüt ve endişeleri bertaraf etmek için Alman silahlanmasının tahdit edilmesine razı olacağını beyan etmiştir. Başlangıçta bir kaç yıl esasen silâhlanmanın mahdut bir ölçü içinde kalmasına zaruret vardır. Ondan sonra Alman silâhlı kuvvetlerinin nasıl bir inkişaf göstereceğini kimse şimdiden kestiremez.

Alman ordusu için Amerikada üç seneden beri silâh ve malzeme hazırlanmaktadır. The American Daily gazetesinin bildirdiğine göre Amerikada yüz milyonlarca dolarlık silâh ve malzeme Almanya için stok edilmektedir. Bu stoklar piyade tüfenklerinden, topçu, tank ve tayyarelere kadar her çeşit harp silâh ve malzemesini ihtiva etmektedir. Almanyanın silahlandırılması üzerinde politik anlaşmaya varılır varılmaz bu stokların Almanyaya nakline başlanacaktır.

Stok hazırlıkları 400.000 kişilik bir kara ordusiyle 80.000 kişilik bir hava kuvveti için yapılıyordu.

Silâhlanmanın çabuklaştırılması için Avrupadaki Amerikan ordusu stoklarından da bir miktar malzeme Almanlara verilecektir.

Koreden asker çekmeli miyiz?

Seyfi KURTBEK

Kore'de 1128 gün muharebe edildi. Birleşmiş Milletler kuvvetleri Çin hududuna kadar yaklaştılar ve harp bitiyor sanıldı; sonra Kızıl kuvvetler cenup sahillerine kadar indiler ve harp kızıl zaferiyle bitiyor gibi göründü. Dört yıla yakın Çin hududiyle deniz arasında devamlı dalgalanmalar halinde cereyan eden harp nihayet başladığı yerde (38. arz dairesi civan) mütareke ile durdu.

Bu mütareke bir barışla mı sona erer, yoksa harp tekrar başlar mı? Bu hususta karar daha ziyade mütecavize aittir. Hâlen Kore harbi Damoclesin kılıcı gibi oradaki orduların ve Birleşmiş Milletlerin başı üstünde asılı durmaktadır.

Kore harbi sevk ve idaresinin, Birleşmiş Milletler bakımından tenkidi için henüz zaman gelmemiştir; harbe dair yayılmış vesikalar henüz bir çok hareketlerin sebeplerine nüfuz etmeğe kâfi gelmemektedir. Şimdiye kadarki hâdiselerden beliren tek hakikat şudur ki Birleşmiş Milletler ve hususiyle Amerika, Şimalî Kore kuvvetlerini ve onlara katılan Kızıl Çin kıtalarını kat! bir mağlûbiyete uğratmak için kâfi kudret ve kuvvete malik olduğu halde bu kuvvet tam olarak kullanılamamıştır. Harp sevk ve idaresinin değişmeyen kaidelerinden bazıları vardır ki Kore'de Birleşmiş Milletler kumandanlığı, iktidarı olduğu halde bunları tatbik etmek imkânından mahrum kalmıştır.

Bütün harplerde olduğu gibi, Kore harbinde de netice üzerine müessir en büyük âmil harp sevk ve idaresi idi. Birleşmiş Milletlerin ilk kumandanı General Mac Arthur Amerika Senatosu komisyonlarında bu harbin sevk ye idaresini izah ederken şöyle demişti:. Ta zaferi kazanmak için elimizdeki imkânları kullanalım; veyahut düşmanın arzularını kabul ederek harbi bitirelim. Biz ikisini de yapamıyoruz ve en fena bir şey yapıyoruz; ne kazanıyor, ne kaybediyoruz; sadece sonsuz kayıplara uğramakta devam ediyoruz.

Mac Arthur harbin Çin ve Rusyaya sirayet ederek umumî bir harp haline gireceği ihtimalini kabul etmiyordu. Bu hususta Vaşingtondaki merkezi idare ve bazı müttefiklerin bu ihtimal üzerindeki düşünceleriyle mutabık değildi. Hangi tarafın haklı olduğu ancak bu harbe dair bütün vesikalar neşredildikten ve zamanın geçmesiyle bir çok hâdiselerin hakiki sebepleri anlaşıldıktan sonra meydana çıkacaktır. Fakat eğer harp tekrar başlarsa sevk ve idarenin şimdiye kadar olduğundan farklı olman ve harekâtın kati neticeyi temin edecek şekilde tevcih edilmesi lâzımdır. Birleşik Milletlerin ve hususiyle Amerikanın silâhlı kuvvetleri en fena ihtimalleri dahi karşılamağa yetecek kader inkişaf etmiştir.

Amerikalıların Koreden dört tümen çekmeğe karar vermeleri yeni bir hâdise değildir. Daha ilk Eisenhower idaresi kurulduğu zaman Amerikan Stratejisinde bazı esaslar değiştirilmiş bulunuyordu. Artık Amerikan silâhlı kuvvetlerinin bütün dünyaya yayılması politikasına son verilecek ve yüksek derecede müteharrik ve en büyük tahrip silâhlarına malik Stratejik kuvvetlerle icabında istenilen yerde ve zamanda müdahale imkânı temin edilecekti. Bu seheple Kore'den bir kaç Amerikan tümeninin çekilmesi orada Amerikan kuvvetlerinin zayıflatıldığına delâlet etmez; Pasifikteki müteharrik büyük kuvvetler her an Kore harekâtına müdahale edebilirler. Amerikan tümenlerinin eksilmesi üzerine İngiliz, Kanada ve Avustralya kuvvetlerinin de azaltılacağı hakkında haberler yayılmıştır. Amerikalılar Koredeki Birleşmiş Milletler yardımının, silâhlı kuvvet olarak yüzde doksan beşini temin etmişlerdi. Yalnız Amerikan zayiatı 140.546 kişidir. Amerikalılar bundan başka bütün Birleşmiş Milletler ordularının ihtiyaçlarını ikmal külfetini ve muazzam masafları da üzerlerine almışlardı. Bu sebeple askerlerinin bir miktar azaltılması mutlaka diğer milletlerin de aynı işi yapmalarına sebep teşkil etmez.

Bize gelince; Koredeki Birleşmiş Milletlere ait bütün kuvvetlerde azalma yapıldığı takdirde bizim de ayni nisbetlerde azaltma yapmamız tabii görünürse de gerçekte böyle bir hareket pek faydalı olmaz.

Çünkü Kore Birliğimiz, başlı başına muharebe edebilecek en küçük birlik halindedir. Bu kuvvet, bazan Tugay ismi de verilen bir büyüklükte, ve Amerikalıların şimdi üzerinde durduktan *Muharebe Timi* mahiyetinde bir kıtadır.

Daha küçük bir kıta, başlı basma vazife almak imkânlarını pek tahdit eder ve böylece diğer bir birlik içinde hüviyetinin kaybolmasına imkân verir. Bu bakımdan birliği olduğu gibi muhafaza etmek daha doğru olabilir. Birleşmiş Milletler kuvvetlerinin mühim nisbette azaltılmasına karar verilirse o vakit birliği tamamiyle geri çekmek daha münasip olur.

Yeni ders yılı

Kitap buhranı doğuyor

Tahsin Banguoğlu'nun Bakanlığı sırasında, Millî Eğitim'de bir «icraat» lâzımdı. Olağanüstü bir harekette bulunmak, müsbet görünmek, meselâ türbelerin —Banguoğlu bu kanunu çıkarmıştır— ziyarete açılması gibi bir kanun tasarısı getirmek, hem halkın gözüne girmek, hem de eğitimciliğimizde yeni bir hamle göstermek elzemdi. Yirmi yedi yıl içinde, partinin en genç, en faal ve memleket hizmetinde en dinar mik hükümeti teşkil ettiği söyleniyor, bir takım gösteri— icraatlar da birbirini takip ediyordu. Banguoğlu'nun bunlara uymaması için sebep yoktu.

O zamanlar toplanan Milli Eğitim şûrası, geçmişlerinin en büyüğü, en tantanalı ve büyük işler peşinde olanı idi. Günlerce büyük neşriyat, hazırlıklar yapılmıştı. Şûra, bütün hükümetin el üstünde tuttuğu bir hâdise olarak etrafa intikal ediyordu. Münakaşa edilecek konular muhtelifti. Fakat, bugün en ziyade acısını duyduğumuz bir konu vardı ki, şûra tarafından uzun münakaşa ve konuşmalardan sonra karara bağlanabilmişti.

Bu konu, okul kitapları idi. Halk Partisi hükümetlerinin bu sonuncusu, ecnebi sermaye baklanda hiç bir zaman fiiliyata geçmiyen sözler sarfeder ve «liberal» bir anlayış için meseleleri hal. letmek yolunda olduğunu söylerken, kitaplarda da ayni liberal usulü takip etmenin mahzurlu değil, bilâkis talebelerin öğreniminde daha sağlam esasları kuracağını ileri sürüyordu. Tek tip kitap sistemine son verilmesini, her dersin muhtelif kimseler tarafından yazılmış, muhtelif kitaplar olmasını istiyordu. Bu suretle —ilk tez— talebe bir Çok kitaplardan faydalanabilir, öğretmen kendi anlayışına yetiştirme tarzına en uygun olanını talebelerine tavsiye ederdi. Esas olarak talebe için kabul edilen kitabın yanında, yardımcıları, diğerleri yer alır, sanki bir doktora tezine hazırlanıyormuş gibi, talebe çok fazla bilgi edinmek imkânlarını bulabilirdi.

Fakat netice, düşünüldüğünden, propagandası edilen hâlden daha başka çıktı: Talebe fazla bilgi değil, kitap bulamadı..

Bir kaç seneden beri okulların açılmasına yakın zamanlarda, talebelerin kitap bulamaması, gazetelerin bu hali bir büyük gürültü halinde —haklı olarak— aksettirmesinden başka, Banguoğlu'nun bu icraatından bir fayda temin edilemiyor.

Uzerinde durulacak olan sudur ki, yeni yeni iktidar hükümetleri bu hale bir çare bulmadılar, bulmak istemediler, sadece geçen devrin bu garip neticeler veren icraatını tatbik ve müdafaa ettiler, Biz, burada kitap buhranının sebeplerini, gizli kalmış taraflarını —öğrene-

Geçmiş bir gerçeğin hikayesi:

"Şu Amerikan Kolleji neden yapılamıyor?"

Avni BAŞMAN

O yılların Meclisi Maarif zabıtlarını karıştırırken ikide birde şöyle bir kayitle karşılaşmıştık :

Cyrus Hamlin nam Amerikalının Rumeli Hisarı sırtlarında mektep inşası için ruhsat talebine ait arzıhali okunmuş, bir çok vecihlerden tervici caiz görülmediği için talebinin reddine karar verilmiştir.

*

Amerikalı misyoner Cyrus Hamlin Bebekte köhne Seminer binasının bir köşesindeki evinde zaman zaman hayale dalınca bütün düşüncesi Rumeli Hisarının üst tarafındaki geniş arazide, Boğazın en güzel ve manzaraya en hâkim mevkiinde bir kollej kurmak fikri üzerinde duruyordu. Nihayet karar verdi: Ne yapacak yapacak o toprakları satın alacak, kollej binasını dikecekti.

Beğendiği arazinin sahibi Ahmet Vefik Efendi (sonraları paşa) Pariste Türkiye Büyükelçisi idi. Evvelce yaptığı teşebbüslerden bir netice alamıyan Mr. Hamlin o günlerde Parise giden bir dostundan son bir aracılık rica etti: Kendisine 15.000 dolara kadar çıkmak salâhiyetini de verdi. O araziyi mutlaka almak istiyordu. Ahmet Vefik Efendinin cevabı su oldu: Mr. Hamlin arazi satmak istiyorsa bildirsin, düşünelim; böyle değil de kendisi satan almak istiyorsa, nafile uğraşmasın, benim satılık toprağım yok!»

*

Bebekte Fransız Katolik mektebinin müdürü Abbe Bore de yıllardan beri Hisarın üstünde bir büyük Katolik kolleji görmek iştiyakı ile yanıp duruyordu.

Fransız Büyükelçisi o yerlerin Amerikalıların eline geçmesini engellemek için elinden geleni yapmakta kusur etmemişti. Katolik Avusturya da aleyhte idi. Rus büyükelçisinin Boğazda Avrupa, Amerika müesseseleri görmeğe, Türkiyede Protestanlığın yayılmasına hiç tahammülü yoktu. Böyle bir ihtimali önlemek için bütün nüfuzunu kullanmaktan çekinmiyordu.

Rumeli Hisarının ahalisi hep Müslüman Türklerdi, kendi semtlerinde, ne milletten olursa olsun, Hıristiyan mektebi istemiyorlardı.

*

Aradan bir kaç yıl geçti. Ahmet Vefik Efendi Paris büyükelçiliğini bıraktı. Evine çekildi. Bir gün Mr. Hamlini davet etti. İki dost gibi görüştüler. Eski büyükelçi Amerikalıya bir hayli dert döktü. Ali Paşanın kendisine oynadığı oyunları anlattı. En son oyun: Ahmet Vefik Efendinin Pariste, büyükelçi sıfatı ile, devlet nam ve hesabına yaptığı masrafları şimdi tanımıyorlardı. Onu ağır bir borç '. yükü altında bırakmışlardı: 150.000 frank. Mülakatın sonunda yılardanberi gözünde tüten arazi 7000 dolar mukabilinde Mr. Hamline intikal etti.

*

Katolik devlederin, Rusyanın elçileri ; el altından tekrar faliyete geçtiler.

Âli Paşa bile parayı iade ederek araziyi geri alması için Ahmet Vefik Efendiyi, bilvasıta, sıkıştırmak istemişti.

Düşman kavidi ve çoktu, fakat Cyrus Hamlin talie zeb»n olacak soy dan değildi. Toprağı ele geçirmişti. Artık inşaata başlamak üzere idi. Bit emir geldi: Formaliteler tamamlanıncaya kadar bekleyin, deniliyordu. Formalitelerin tamamlanması ne kadar sürecek?. — İki üç hafta. Peki, nedir bu formaliteler? Emri getiren adam kısaca «Bilmiyorum,» dedi.

Formalitelerin tamamlanması yedi sene sürdü, daha doğrusu sürüklendi.

O zamanlar Türkiyede Amerikayı bir ortaelçi temsil ediyordu. Oteki büyük devlederin büyükelçileri yanında Amerika sefiri silik kalıyordu. Hamlinin dâvasına müzaheret edemedi. İngiliz büyükelçisi, dil ve; din birliğinden dolayı, alâka gösterdi, lâkin sonra araya giren bir siyasî tertip yüzünden, işi yüz • üstü bırakıverdi. O gitti. Terine gelen büyükelçi dâvayı daha ciddi tuttu, müsbet bir netice alınacağı belli olmağa başladığı sırada o da başka bir yere tayin edildiğinden İstanbuldan ayrıldı.

Cyrus Hamlin hiç fütur getirmiyordu. Sabır ve inadı azim ve iradesi kadar kuvvetli idi. Başvurmadığı yer kalmadı. Hattâ Protestan Milleti Vekilini bile, sanki bir tesiri olacakmı gibi, harekete geçirdi.

Ve, «Sırh iz'aç maksadı ile» hiç üşenmeden bir biri ardına Hükümete inşa ruhsatı talebi için istida veriyordu. Her defasında Meclisi Maarife havale edilen bu istidalar ayni menfi kararla neticeleniyordu. Âli Paşa bile usanmış, bir gün «Şu Hamlin denilen adam ölse de kurtulsam, bıktım bu kollej meselesinden!» diye bağırmıştı.

Amerikanın Şimal -Cenup Ayrılığı harbinde Şimallilerin muzaf-

bildiğimiz kadar— açıklıyarak anlatmağa çalışacağız.

Buhran başlıyor

Kararın ilk tatbikatı için bir talimatname hazırlandı. Bu talimatname ile «çok kitap» rejiminin ne şekillerde tatbik edileceği tesbit ediliyordu. Her öğretmen, sahasında bir ihtisas sahibi idi, kitap yazabilirdi. Bu kitapların piyasaya çıkmasından üç ay önce, Bakanlığın Talim ve Terbiyesi şubesine verilecekti. Bu şube, kitapları tetkik edecek, talebelerin Öğrenimlerinde faydalı olduğunu tesbit ederse, basılması için izin verecekti. —Bugün bu tatbikat nasıl işliyor, bilen yoktur—

Kitabın müellifi, İstanbul'da veya Ankara'da kitabevleri ile anlaşacak, kitabı satacak veya bastıracak, piyasaya çıkaracaktı. Öğretmenler, her hangi bir ders şubesine ait çıkardan muhtelif kitapları tetkik edecekler, talebeleri için hangisi daha faydalı, öğretici ise, onu tavsiye edeceklerdi. Hesaplara göre, her dersin en aşağı on veya on beş kitabı olacaktı. On beş kitap içinden seçilmesi lâzım gelenler, seçilebilirdi.

Fakat, iş böyle netice vermedi. Her dersin on beş kitabı yerine, iki tanesini piyasada bulmak zor hale geldi. Bunun sebepleri ayrı idi. Müellifler mi yoktu, kitaplar basılmıyor muydu, yoksa öğretmenler kitapları tetkik mi etmiyorlardı? Bütün bu -sualler kitap buhranı dâvasının içine girmiştir.

Müellifler vardı

Müellifler vardı. Ve bunlar yazdıklarını Milli Eğitim Bakanlığına veriyorlardı. Milli Eğitim Bakanlığı kitapların pek çoğunu tetkik ediyor, pek çoğunu kabul ediyor, bir kısmını reddediyordu. Müellif memnun kalıyordu. Kitabı satılacak, para kazanacak —maddi taraf birinci plânda— okunacak, ismi bilinecek, —bizde mânevi taraf ikinci plânda— ismi yâd edilecekti.

Müellif kitabım alıyor ve derhal bir kitabevine koşuyordu. Kitabevi Bakanlığın müsaadesini görüyor, bu kitabı basabileceğini söylüyordu. İki taraf arasında pazarlık başlıyordu, kitabın telif hakkını kitabevi satın alıyordu. Bilfarz, kitaba iki bin lira kıymet biçiyordu. Müellif razı oluyordu.

Ve sonra bekliyordu. Kitap piyasaya çıkmıyordu. O ders yılında, başka tarih kitapları, başka coğrafya kitapları, başka Türkçe kitapları piyasayı kaplıyordu.

Sebebi ortada idi. Kitapçılar, yeni geleni matbaaya vermekten, yeni masraf kapıları açmaktansa, ondan önce geleni piyasaya çıkarmayı tercih ediyorlardı. Tek bir kitabın hazırlanması daha ucuza gelirdi, tek tip kitap mutlaka satılırdı, zaruret talebeyi de, öğretmeni de icbar edebilirdi. Ediyor da...

Kitap tabileri o güne kadar, tek tip kitabın «demokratik» olmadığını ileriye sürmüşlerdi. Demokratik rejimlerde bir dersin muhtelif kitapları olduğunu, bilginin bir çok kanallardan verildiğini söylemişlerdi. El altından geçtikleri bu büyük kampanya istedikleri neticeyi vermişti. Fakat aralarında bir büyük rekabet, kitapları basmak telâşı olursa, kâr getirilecek bir işe girişmiş olmazlardı. Bugün kitapçıların şirketler halinde faal oldukları bir vâkiadır. Kitap bastırmak, hele ders kitabı Bakanlık iznine rağmen, piyasaya sürmek kitapçının arzusu olmadan mümkün değildir.

Celâl Yardımcı

Vazife başına!

Öğretmenler kitapları tetkik etmiyorlar mı?

Bilinmiyecek bir sualdi bu. Öğretmenin tetkik edebilmesi için, ders yılının başlamasından çok evvel, kitabı elinde görmesi gerekirdi. Halbuki, talebeler ders yılı içinde kitabı zor buluyorlardı. Tetkik etmek, talebelere iyisini söylemek imkansızlaşmıştı. Ne bulduk ise, o en iyisidir deyip geçmekten başka çare yoktu.

Sonra, yer yer bir hakikattir ki, bizde öğretmenliğin esas unsurunun ne olduğu pek iyi anlaşılmamıştır. Elde mevcutla, sadece muayyen saatlerde mektebe gitmek öğretmenlerimizin pek çoğunun itiyad edindiği bir harekettir. Bundan başka en mühimi, Bakanlık kitap işinde, «basan ile okutanı» başbaşa bırakmıştır. Öğretmenin hâkim olamadığı bir mesele olarak kitap bir dert haline gelmiştir.

Kitaplar basılmıyor mu?

Kitap basılıyor. Bu ders yılı için kitaplar baskıdadır. Fakat, istenilen miktar, yine tek tip —tabiin istediği kadar— kitaplar matbaaya verilmiştir. Bakanlık bir karar almış, bu ders yık kitaplarının hangileri olduğunu neşir organı Tebliğler Dergisinde neşretmeyi on beş gün daha geriye itmiştir. Bunun sebebi şudur: Bakanlık hangi kitapların piyasaya çıkacağını hâlâ bilmiyor...

Kitapçılar da bu ders yılı İçin makul bir sebep ileriye sürüyorlar. Ve diyorlar ki: Okul kitaplarının basılması

fer amirali Farragut günün birinde bir filo ile Akdenize, oradan da İstanbula geldi Hükümeti bir telâş aldı.Giritte Rumlar isyan halinde idi. Amerikan Amirali Girit sularında âsilerden bir heyeti kabul etmişti. Acaba maksadı ne idi? Amirala yapılmadık ikram bırakılmadı. Ziyafet üstüne ziyafet, türlü cemileler, tatlı dil, güler yüz ve bir çok da dostluk nutukları... Fakat Amiral Farragut, başta Sadrazam olmak üzere, her konuştuğu nazıra, damdan düşercesine, soruyordu: «Şu Amerikan kolleji neden yapılmıyor?» Sonra cevabı pek dinlemeğe bile lüzum görmeden başka bahislere geçiyordu. Hükümet erkânı bu harekete ne mânâ vereceklerini bilememişlerdi.

Amiral Farragut nihayet selâmetle uğurlandı. Filosu dönüşte Giride uğramamıştı. Demek, hükümetin pek korktuğu Monitor tipinde harb gemilerini Yunanlılara vermeyeceklerdi, öyle anlaşılıyordu. Fakat ancak filo Cebelitarıkı geçtikten sonra idi ki Babı-Âli geniş bir nefes alabilmişti.

Derken Amerikan gazetelerinde Girit âsilerini tutan yazılar görünmeğe başladı. Babı-Âli bunlarda Amiral Farragutun parmağı bulunduğuna hükmetti.

İşte o sıralarda bir gün Mr. Hamlini Amerikan sefarethanesinden çağırdılar. Sefir kendisine bir kâğıt gösterdi: bir şifahi nota. İmzasızdı amma Âli Paşanın elyazısı iler yazılmıştı. Mr. Hamlin inşaata başlayabilir, deniliyordu, iradesinin çıkmak üzre olduğu da bildirilmişti. Elçi ile misyoner bir birlerine baktılar, ikisinin de aklına o zamanlar pek meşhur olan bir söz gelmişti; Ali Paşa şifahi vaatlarını asla tutmaz, yazılı vaatlarını tutmadığı ise hiç vaki değildir.

Yedi sene sonra başlayabildi inşaat çabuk sona erdi. Robert College'in, sonradan Hamlin Hall ismini alan, ilk binasının açılma töreni yapılırken Rumeli Hisarının üstünde ilk defa bir yabancı bayrak, Amerikanın yıldızlı - çubuklu bayrağı, dosta, düşmana karşı, dalgalanıyordu. Azimli bir sabırla bir tek bina ile başlayan Robert College, plânlı bir gayretle 65 yıl içinde koca bir site haline geldi. On yıl sonra yüz yaşında olacak.

için 700 ton kâğıt tahsis edilmiştir. Kâfi gelmiyecektir. Bu kadar kâğıt ile mümkün olanı basacağız, bitince duracağız.

Düşününüz ; Tek kitap devrinde, her dersin kitabından beşer bin basılırdı. Bazan bu miktarlar bile sıkıntı yaratırdı. Bugün, liselere geçenlerin sayısı, muhakkak ki, geçen senelere nispetle fazladır. Çıkarılacak kitapların âdedi de Bakanlık tarafından asla bilinmediği için, buhranın olacağına yüzde yüz emin olunabilinir.

Hakikaten Bakanlık kaç kitap basıldığım ve piyasaya sürüldüğünü bilmez. Çünkü kitapçı, bastığı kitaptan «on tane» numune ayırır ve Bakanlığa gönderir. Yâni bir nevi «süs» meselesi.. Bakanlık, sadece kitabın tertiplendiğini ve piyasaya çıkarıldığından haberdardır! Gerisi kitapçının elindedir, ister iki bin, ister üç bin, ister beş bin.. Fiyat zammı meselesi de işin içine girerse, o zaman kitap değil, kitapçık bile bulmak zordur.

Yeni ders yılına hangi kitapların basıldığını bir öğretmenin çok geç öğrenmesi ile ve kitapçıların kitap basıp satmakta ne düşündüğünü bilmeden giriyoruz. Mekteplerin açılmasına on günden az bir zaman kaldı. Artık siz, durumumuzu takdir ve mekteplerin halini tasavvur edin.

Diğer acı bir taraf

Bir memlekette sadece okumak, lise ve orta mektep kitaplarına bağlı olmadığına göre, diğer kitapların piyasaya çıkmasına lüzum olduğunda kimsenin şüphesi yoktur. Fakat, mektep kitapları bir ticaret metaı haline geleliberi, iyi kitap bulmak da zorlaşmış, hattâ bu imkân yok olmuştur. Bir iki sene evveline kadar, İstanbul'da birçok kitabevleri «okunabilecek» kitap çıkarırlardı. Mektep kitaplarındaki kâr anlayışı bu hızı kesmiştir, yok etmiştir. Bir çok büyük müesseseler tercüme kitaplara, iyi kitaplara veda etmişlerdir. Bunun yanında, bazı dergiler kendi yağları ile kavrularak memleket edebiyatına, okuma merakına hizmet etmek yolunda devam etmektedirler.

Diyeceksiniz ki, bugün her gazete satıcısının elinde, önünde binlerce, yüzlerce kitap vardır. Vardır, ve bunlar sadece şehvet kokulu, macera ruhlu hikâyeleri, romanları ihtiva etmektedir. Ticaretin «ruhu» sarsacağına inanılmazdı. Bizim memlekette bu olmuştur.

Okul kitabından tutun da, vatandaşın okuması lâzım gelenlerden bile mahrum olma yolundayız.

Ve biliyorsunuz, Milli Eğitim Bakanımız Celal Yardımcı, Amerika'da, İngiltere'de seyahatte idi, tetkiklerde bulundu. Ders yılının açılışında, sesini radyodan işitecek ve annelere babalara, çocukları için «hayırlı seneler» temenni edecektir. Talebelerin kitap bulabilmek için binbir zorluk çektiği yeni ve «hayırlı' bir ders yılı». Temenniyi bırakıp, tedbire ve tatbikata geçilse idi, mesele halledilmiş olacaktı.

KİTAPLAR

CELÂL BAYAR' IN SÖYLEV VE DEMEÇLERİ 1980 - 1953

(Toplayan : Özel Şahingiray. Ankara 1954 Doğuş M. 496 S. 4. Bastıran : Türkiye İş Bankası A. Ş.)

Sayın Celâl Bayar'ın söylevleri daha önce birkaç defa derlenmişti. Fakat, elimizdeki kitabın önsözünde de belirtildiği gibi, bunlar Cumhurbaşkanının bütün söylediklerim toplamış olmaktan uzaktır. (En genişi Cemal Kutay'ın «Celâl Bayar» adlı dört ciltlik derlemesidir. İstanbul 1939 - 1940). Özel Şahingiray'ın derlemesi iki cilt olacaktır. Bu ilk ciltte T. B. M. M. nde söyledikleri bir araya getirilmiştir. İkinci cilt ise, Meclis dışındaki sözlerine ayrılacaktır. Ö. Şahingiray, gizli oturumların henüz yayımlanmadığını işaret ederek, bu derlemenin de tam olmadığını belirtmektedir.

Bu çeşit eserler, devrim tarihimiz için değerli dokümanları bir araya getirdiği için pek çok fayda sağlar. İkinci cildin de bir an önce çıkarılacağını sanıyoruz.

İSLÂM - TÜRK EDEBİYATINDA KIRK HADİS

Toplama, tercüme ve şerhleri

(Yazan : Doç. Dr. Abdülkadir Karahan. İstanbul 1954. İbrahim Horoz B. XXVIII + 364+29 S. fotokopi + 22 S. Arapça metin. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları. No. 587).

Eski dini - ahlâki edebiyatımızın ürünlerinden olan kırk hadîs tercümeleri üzerindeki bu geniş inceleme, temiz bir baskı içinde sunuluyor. A. Karahan, önce Giriş bölümünde : Hadîs-i erbaîinin menşei ve mahiyeti, Kırk hadisleri tasnif denemesi.. konularını inceledikten sonra 1. bölümde Arap dilinde kırk hadîs'ler, 2. bölümde; İran dilinde kırk hadîsler üzerinde bilgiler veriyor; nihayet 3. bölümde: Türk edebiyatında kırk hadîs tercümelerini ele alıyor. XIV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar, bu alandaki bütün ürünleri inceliyor. Esere uzun bir bibliyografya, Fransızca ve. Arapça özetler, fotokopiler, indeks ve notlar açıklamalar eklenmiştir.

GORİOT BABA

(Honore de Balzac. Çeviren : Nahid Sırrı Örik. İstanbul 1954 Gün B. 269 S. 8° 250 kuruş. İnkılâp Kitabevi Seçme Tercümeler Serisi 19).

Büyük Fransız romancısının bu ölmez eserini Türk okuyucuları önce Haydar Rıfat Yorulmaz'ın tercümesiyle tanıdılar (İstanbul, 1934. Dün ve Yarın serisinde). Nahid Sırrı Örik'in tercümesi önce Milli Eğitim Bakanlığının «Dünya Edebiyatından Tercümeler» serisinde çıktı (1943). Bu yeni basım 2. basım sayılacak. Bir babanın kızma olan düşkünlüğünü derinliğine çizen bu romanın —yirmi yıl içinde de olsa— üç defa basılmış olması hayra işarettir.

MALEZYA TILSIMI

(Somerset Maugham'ın dört büyük hikâyesi. Çeviren : Tahsin Yücel. İstanbul. Ağustos 1954. Yeni M. 119 S. 8 100 kuruş. Varlık Yayınları, Sayı: 282. Varlık Cep Kitapları: 108).

W. S. Maugham, son on yılın bizde çok tutulan romancılarından biridir. Yaşı sekseni aşmış olan, kendisini götürecek «gemiyi» beklediğini söyliyen yazarın birçok romanları, hikâyeleri dilimize aktarıldı. Fakat, en ünlü eserlerinin henüz Türkçeye mal edilmediğini söylemek de lâzım. Daha ziyade çekici, sürükleyici, macera yanı ağır basan eserlerini biliyoruz. Türk sahnesinin de yakından tanıdığı Maugham'ın hikâyelerinden dört tanesi bu yeni kitapta sunuluyor. Kitabın kapağında «Malezya adalarının sihriyle dolu bu büyük hikâyeler» notu dikkatten kaçmıyor. Dört hikâyenin adları : Malezya tılsımı; Ucra yerde memurluk; Sarı damla; Gizli kuvvet.

İ B S E N

Hayatı, Sanatı, Eserleri

(Hazırlıyan : Zahir Güvendi. İstanbul Ağustos 1954. Yeni M. 127 S. 8 100 kuruş. İbsenin bir resmi ile. Varlık Yayınları, Sayı: 284. Dünya Klâsikleri: 11).

Dünya Klâsikleri de cep kitapları halinde yayımlanıyor. 8 - 1 0 forma arasındaki bu kitaplar, yeni nesle dünya edebiyatının şaheserlerini, üstün yazarlarım tanıtmak halamından oldukça faydalı.. Gerçi, büyük eserlerden ancak parçalar verilebiliyor. Fakat, bu bir «yol gösterme» dir. Genç okuyucularda uyanacak merak onları eserlerin aslına sürükliyebilecektir. Bu kitaplar arasında Hayyamın 400 rubaisinin tercümesini verebilen kitaplar da var.

Zahir Güvendi, İbsen'in zamanını, hayatını, sanatını, eserlerini tanıttıktan sonra bir bibliyografya vermeyi de unutmamış. «Brand, Peer Gynt, Bir bebek evi (Nora), Hortlaklar, Halk düşmanı, Yaban ördeği, Hedda Gebler, Yapı ustası Solness» adlı piyeslerinden alman parçalatın başında bu piyeslerin konuları, şahısları yer almış. Kitabın sonunda «Öteki piyeslerinin konuları» başlıklı bir bölüm var. Bu bölümde (16) piyesinin konuları tanıtılmıştır. Parçalar, Türkçede tanınmış tercümelerden alınmıştır.

TERBİYEYE DAİR

(Bertrand Russel'in eseri. Çeviren: Prof. Hâmit Dereli. Ankara 1954 Maarif B. VIII + 288 S. 8 280 kuruş. İngiliz Bilim Eserleri : 2)

Çağımızın büyük filozofu Bertrand Russel'in dilimize çevrilmiş eserleri yok denecek kadar azdır. Her yeni tercümeyi, kitap servetimiz için yeni bir kazanç sayarız. Prof. Hamit Dereli'nin tercümesi Avni Givda tarafından incelenmiştir. Kitabın üç bölümü şu başlıkları taşıyor : Giriş'ten sonra : 1. Eğitim ülküleri; 2. Karakter terbiyesi; 3. Zihni terbiye. Netice.

Avrupa

Avrupa Ordusu Denen muamma

Sir Frederick Hoyer - Millar, İngiltere'nin Almanya'daki Yüksek komiserinin adıdır. Sir Frederick Eylül ayının başında Londra dönüşü Alman Başvekili Conrad Adenauer'i ziyaret etti ve kendisine İngiliz Başvekili Sir Winston Churchill'in bir mesajını takdim etti. Mesaj şahsiydi. Muhtevası açıklanmadı. Fakat hâdise, Avrupa Savunma Camiası Andlaşmasının Fransız Millî Meclisi tarafından reddinden pek az zaman sonra cereyan ediyordu. Bu noktaya dayanılarak muhtelif tahminler yapıldı. Denildi ki Sir Winston Dr. Adenauer'e sempatisini bildirmiş ve azim, metanet tavsiyesinde bulunmuştur. Başka bir ihtimal ihtiyar politika kurdunun son hâdiseler karşısında İngilterenin görüşünü daha az resmî şekilde ifade ettiğiydi. Her halde üzerinde ittifak edilen tek husus mesajda Avrupa Savunma Camiasından bahsedildiği idi. Bunu ileri sürmek de büyük bir maharet değildi, zira Avrupada istisnasız herkes, —her politikacı—, Avrupa Ordusundan bahsetmektedir.

Avrupa Savunma Topluluğu, Avrupa Müdafaa Camiası veya başka isimler altında tanınan ve Avrupada Fransızca isminin baş harflerine izafeten C. E. D. diye maruf andlaşmanın tarihçesini ve son gelişmelerini AKİS okuyucuları gayet iyi bilmektedirler. Bir Fransız projesi olarak doğan andlaşma yine Fransız Parlâmentosu tarafından ortadan kaldırılmıştır. Artık böyle bir camianın yeniden doğması bahis mevzuu değildir. Andlaşmanın esası Batının müdafaası için elzem görülen Alman silâhlanmasını altı devletten müteşekkil bir topluluk içinde gerçekleştirmekti. Bu ihtimal yok olduğuna göre, şimdi başka bir çare aramak lâzımdır.

İşte bugün Avrupa bununla meşguldür.

Red kararından sonra

Fransız Millî Meclisi andlaşma tasarısını fiilen reddettikten sonra iki büyük reaksiyon görüldü. Bunlardan biri Amerikalılardan geldi. Amerikalılar fena halde kızmışlardı. Buna hakları olmadığı da kolay kolay iddia edilemez. Projeyi Fransızlar hazırlamışlar, uzun uzun müzakeresini yapmışlar' kırk tane konferans toplayıp üzerinde oynamışlar, nihayet hükümetler andlaşmanın altına imzalarını basmışlardı. Amerika bütün bu işler olup biterken nisbeten sabır göstermiş, teşvikte bulunmakla beraber fazla müdahale eder görünmekten de kaçınmış, neticeyi memnunlukla karşılamıştı. Üstelik Almanyaya karşı siyasetini de bu çerçeve dahilinde tutmuş, plânlarını ona göre yapmıştı. Andlaşma imzalandıktan soma Fransa hariç diğer memleketlerin parlâmentoları bunu tasdik de etmişlerdi. Bu bakımdan Fransız Millî Meclisinin reddi, pişmiş aşa su katmaktan başka mâna taşımıyordu.

Sir Winston Churchill

4 canlı adam

Washington hükümeti Atlantik Paktı Konseyinin derhal toplanmasını ve meseleyi enine boyuna görüşmesini istedi.

Almanyadân yükselen ses ise başkaydı. Bonn hükümeti diyordu ki andlaşmayı tasdik eden Avrupa memleketleri birleşsinler ve Camiayı meydana getirsinler. Fransa için de kapı açıktır. Ama, gelmezse kolundan tutup zorla getiremeyiz ya.. Almanyanın her şeyden evvel istiklâlini tam olarak ele almaya ihtiyacı vardır. Alman silâhlanması âcil bir lüzumdur. Daha fazla geciktirilemez. Varsın Fransa, nazlanmakta devam etsin...

Hele bu arada Dr. Adenauer Londra'nın meşhur Times gazetesine Fransayı çok acı şekilde itham eden bir beyanatta bulununca hâdise derhal alev aldı. Alman Başvekili bu demecinde Almanyanın Stresmann, Brünning ve bizzat kendisi vasıtasiyle daima Fransaya yaklaşmak arzusunu izhar ettiğini, Fransızlardan Briand, Daladier ve Schuman'm bu arzuyu müsbet karşıladıklarını, fakat işin sonunda —bizim tâbirle— «müfrit» lerin duruma hâkim olup Fransada dostluğu sabote ettiklerini ileri sürmekteydi.

Eğer Alman Başvekili bu kadarla kalsaydı, yine mesele o kadar mühim senmezdi. Nihayet bunlar Almanyanın görüşünü ifade eden cümleler sayılabilirdi. Fakat Fransızları çileden çıkaran şu lâf oldu : «Fransada Başvekil Mendes - Franoe'ın arkasında bir ekseri-

yet mevcut değildir!». Fransızlar bu-tta, kendi iç işlerine bir müdahale addettiler ve kıyameti koparmaya başladılar. İki memleketin arası adamakıllı açılıyordu ve Pariste Avrupa Ordusunun taraftarları bile seslerini çıkaramaz hale geliyorlardı. Hisler bir kere siyasete âlet oldu mu, onlardan kolay kolay kurtulunamaz.

Bu sırada Mendes - France kabinesinden yeniden üç vekil istifa etmiş ve Avrupa Savunma Camiası projesi yüzünden Fransız hükümetinden ayrılan vekillerin sayısı altıya yükselmişti. Gerçi Başvekil bunların yerine yenilerini getirmişti, —daha doğrusu kabinesinde bazı terfiler yapmıştı— ama ne de olsa hâdise Fransada geniş akisler yaratmıştı. Andlaşmayı imzalayan hükümette hâkim vaziyette bulunan M. R. P.' ciler tasarı lehinde harekete girişmişler, kabinedeki vekillerini çekmişler, andlaşmanın aleyhinde bulunan azalarına karşı tedbirler' almışlardı. Pariste vaziyet kelimenin tam mânasiyle bir Arap saçı idi.

Ne olacaktı? Atlantik Paktı Konseyi mi toplanacak, Savunma Camiasının andlaşmayı tasdik eden azaları mı? Bu ikinci şık, Fransayı doğrudan doğruya Rusların kucağına atmak mânasını taşıyacaktı.

İşte bu sırada Sir Winston sesini duyurdu.

İngilterenin teklifi ve akisleri

İngiltere diyordu ki : Camiaya dahil olacak altı devlet temsilcileri Amerikan ve İngiliz temsilcileriyle beraber toplansınlar ve durumu müzakere etsinler. Teklif, Pariste büyük bir ferahlık uyandırdı. Zira doğrusu istenilirse, Fransa yalnız kalmaktan veya Rusların kucağına düşmekten de korkmuyor değildi.

Ancak Kanadadan bir ses yükseldi. Kanada kendisini Avrupa işleriyle yalandan alâkalı görüyordu. Nitekim Kanada Hariciye Vekâletinin bir sözcüsünün bildirdiğine göre Kanada hükümeti N. A. T. O. devletlerine müracaat ederek Konseyin ya vekiller, ya temsilciler seviyesinde toplanarak durumu müzakere etmesini istemişti. Kanadanın o vakitki tezi Almanya'nın silahlanmasının Atlantik Konseyi tarafından kontroluydu. Fakat madem ki İngiltere 8 devletin toplanmasını istiyordu, buna Kanada da katılmalıydı. Bu suretle 8' ler 9 oluyordu.

Kanadayı Hollanda ve Danimarka takip ettiler. Bu iki memleket de Avrupa ordusu ile yakından alâkalı bulunduklarını bildiriyor ve muhtemel toplantıya katılmaları gerektiğini ileri sürüyorlardı. 9 'lar bu defa da 11' e yükselmişti. İş yavaş yavaş Atlantik, Paktı Konseyi haline geliyordu. Zaten Konseyde de, bir kaç âza fazla vardı.

Bu sırada Manilla Konferansı gelip çattı. Amerikan Hariciye Vekili Foster Dulles oraya gitmek mecburiyetindeydi. O bitti, General Eisenhower'in 14 Eylülde Kongreye izahat vereceği tuttu. Doğrusu istenilirse, ne yapılacağı ve ne yapılması lâzım geldiği hususunda tam bir mutabakat yoktu. Almanya —ve Amerika-— silâhlanma işinin biran evvel başlaması taraftarıydılar. Ustelik, tecrübe göstermişti ki konferanslardan bir netice çıkmamakta, lâftan başka netice vermemektedir. Hattâ konferanslarda varılan neticeleri ya hükümetler, ya da parlâmentolar tanımıyordu. İş, çocuk oyuncağına dönmüştü.

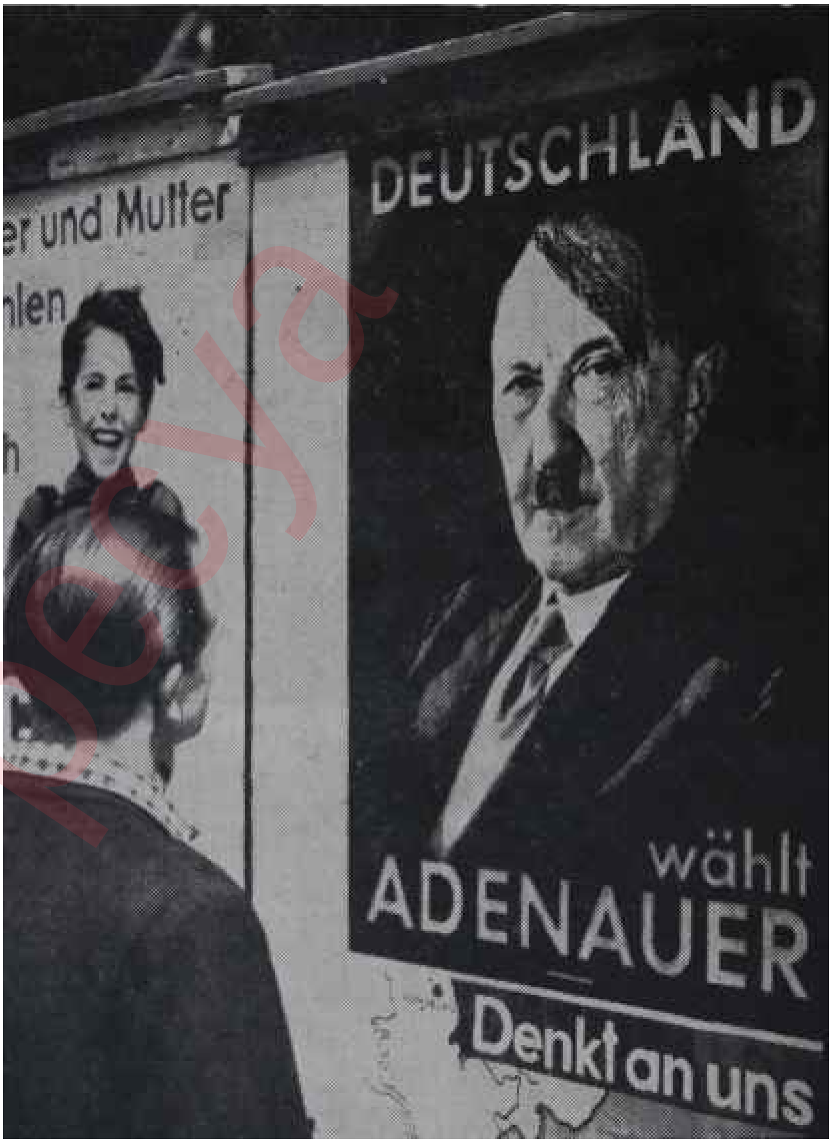
Dr. Adenauer, hükümetinin görüşünü açıkça anlattı. Dedi ki: Almanyaya tam istiklâli tanınsın. Yâni Almanya, silâhlanmak hakkını elde etsin. Ama bu silâhlanma ölçüsüz olmıyacaktır, ihtiyaçlara göre adım atılacaktır. O, işin teferruat tarafı! Her şeyden evvel, Almanya tam mânasiyle müstakil bir devlet haline getirilsin. Hâttâ Alman Başvekili memleketinin silâhlanma hakkını kullanmasına karşı bazı kontrollerin bile konulmasını kabul ediyordu. Bağımsız Wessekurier gazetesinin açıkladığına göre Londra konferansı toplandığı takdirde Batı Almanya bu konferansta şu teklifleri yapacaktır :

Almanyanın teklifleri

1 — Batı Almanya 2 milyon nüfusa bir tümen hesabiyle silâhlandırılmalıdır. Bununla beraber, yukardaki hesaba istinaden kurulması gerekecek 24 tümen yerine muvakkat bir devre için 12 tümen teşkil edilmelidir.

2 — Harp zamanında Alman ordusu «birleştirilmiş bir kumandanlık» emrine verilecek, barış zamanında ise NATO teşkilâtı üyesi memleketlerinkine müşabih bir statüye sahip olacaktır.

3 — Almanya'nın doğrudan doğruya NATO'ya alınması Fransanın vetosuna maruz kalabileceğinden bu hu-

Almanya duvarlarında Adenauer
Muhaliflerinin iddiası: Yeni *bir Hitler!*

sus «elzem» telâkki edilmemektedir.

4 — Federal Almanya kimya veya atom silâhı imal etmiyecektir.

5 — Federal Almanya silâh istihsalâtını idare ve plânlayan bir milletlerarası teşkilâta katılmaya hazır bulunacaktır.

Gazetenin haberi ne teyid, ne de tekzip edilmiştir. İhtimal ki bazı noktaları eksik veya fazladır. Ama, tekliflerin esası her halde bu olacaktır.

Rus notasına cevap

Pariste, Eiffel kulesine bakan büyük Chaillot sarayında N. A. T. O. Konseyi Batılılara verilen bir Rus notasının cevabını inceledi. Rus notası mahut notalardan biriydi ve Almanya meselesinin halli için Dört Büyüklerin (Amerika, İngiltere, Fransa ve Rusya) toplanmasını talep ediyordu. Bu, Rusyanın aynı mealde verdiği notaların, yaptığı tekliflerin belki de kırkıncısıydı. Batılılar zaman zaman bunlara iltifat etmişler, «Peki» demişlerdi. Fakat her seferinde hiç bir netice alınamaksızın dağılınmıştı. Pariste de böyle olmuştu, Londrada da... Rusya notaları daha ziyade propaganda gayeliyle veriyor ve devlet adamalarına değil, umumi efkâra hitap ediyor, orayı bulandırmak, karıştırmak istiyordu. Nitekim bu sefer de Fransız halkında tatlı ümitler belirmesine yol açmıştı. Fransa, Almanya meselesini elbette ki Almanyasız görüşmeyi tercih edecekti.

Fakat -bilhassa Amerika, notanın reddi için ısrar etti. Boşuna vakit kaybının lüzumu yoktu. Ruslarla oturup, elbette ki konuşulabilirdi. Ama bundan önce Kremlinin iyi niyetinin delillerini vermesi gerekiyordu. Eğer bu yapılırsa dört büyükler konferanslarını aktedebilirlerdi. Rusya ise fiili bir iyi niyet göstermeye yanaşmıyordu.

İşte, Chaillot sarayında incelenen Batı cevabına bu" ruh hâkimdi. Delegeler, metni' tasvip ettiler. Daha evvel Alman ve Avusturya hükümetleri de mutabakatlarını bildirmişlerdi. Zira mesele onları alâkadar ediyordu ve Almanya gibi Avusturya da senelerden beri sulh andlaşmasının imzalanmasını bekliyordu. Ruslar, her seferinde bir müşkül çıkarıyor, işgal kuvvetlerini, Avrupanın göbeğinden çekmemek için türlü bahaneler uyduruyorlardı.

Cevap Moskovada elbette ki iyi karşılanmıyacaktı. Ama Rusların yılacağını ve bu işten vazgeçeceklerini, yahut yola geleceklerini beklemek de hayaldir. Hiç şüphe yok, bir müddet sonra Almanya meselesini görüşmek üzere Rusyanın Batılılara yeni bir nota verdiğine dair haberler, gazetelerde görülecektir.

Rusyanın gayesi son derece basittir: Batılıların birleşmesine mâni olmak! Bunun yolu ise nifak sokmaktan başka şey değildir. Notalarla havayı bulandırmak, bazan, kurt, bazan kuzu görünmek, sanki Batının silâha hiç ihtiyacı yokmuş gibi bir hal yaratmak, elhasıl Almanyanın tam istiklâline kavuşmasını ve Batı camiasının yeni bir kuvvet kazanmasını mümkün olduğu kadar geciktirmek.

Asıl tuhaf olan taraf, Batı Avrupada hâlâ bu neviden propagandalara kapılan insanların mevcut bulunduğunu müşahede ermektir.

Avrupa Konseyi de...

Bu suretle Avrupada herkes Avrupa Ordusu meselesiyle meşgulken adı «Avrupa Konseyi» olan ve her sene iki defa umumi heyeti Strasbourg'da toplanan teşkilâtın ilgisiz kalmasına elbette ki imkân yoktu. Nitekim Konsey 13 Eylülde yapacağı toplantıda C.E.D. işini görüşecektir. Bilindiği gibi Avrupa Konseyinde Türkiye dahil Avrupanın hemen bütün hür memleketleri —Portekiz ve İspanya hariç— âza

Mareşal Çan - Kay - Şek

Selâmeti harpte buluyor

olarak bulunmaktadırlar. Konsey kadro itibariyle N.A.T.O.' dan daha genişse de —meselâ İsveç dahildir— mahiyet bakımından fazla bir ehemmiyeti haiz değildir. Evvelâ istişaridir, sonra tesiri hemen hiç yoktur.

Konseyin istişari Asamblesi Fransız Guy Mollet'nin riyasetinde toplanacaktır. Gündem doludur. Sarın müstakbel statüsü, Doğu ile Batı arasında ticaret ve «beynelmilel durumda vâki son değişiklikler karşısında Avrupa Konseyinin politikası» görüşülecek meselelerin başındadır. İşte C. E.D. bu son fasılda müzakere mevzuu olacak ve tabii Türk delegeler de kendi —Konseyde herkes kendi fikrini söylemektedir, memleketinin değil— fikirlerini bildireceklerdir. Hiç şüphe yok «beynelmilel durumda vâki son değişiklik» Fransız Millî Meclisinin Avrupa Savunma Topluluğu andlaşmasını reddetmesidir.

Strasbourg'dan bu vesileyle son derece alâka uyandırıcı bir haber alınmıştır. Bildirildiğine göre daha geçen Temmuzda Konseyin Siyasî Komitesinin gizli bir oturumunda Fransa C.E.D.'yi reddettiği takdirde ne yapılacağı hususu müzakere edilmiştir. Orada karar verildiği veçhile bu sefer bir raportör İstişari Meclise Avrupa Ordusu işini izah edecek ve başka ne gibi çareler bulunabileceğinin araştırılmasını istiyecektir. Bu iş için tayin edilen sözcü, İngiliz Muhafazakâr Partisinin eski vekillerinden Mr. John Maclay'dir. Bu suretle çorbada, fakir Avrupa Konseyinin de bir küçük tuzu bulunacaktır.

Avrupa Konseyinin alacağı karar ne olabilecektir? Konseyin istişari Meclisini teşkil eden azaların koyu «Avrupa Birlikçi» olduklarından şüphe yoktur. Aralarındaki ihtilâf bunun nasıl gerçekleşebileceği hususudur. Şimdiye kadar Kömür - Çelik Birliği, Avrupa Ordusu gibi devletler üstü teşekküller kurmak suretiyle Avrupa Birliğinin tahakkuk edeceği ümit ve temenni olunuyordu. Konseyin çalışmalarının istikameti de daha ziyade buydu. Kömür - Çelik Birliğinden sonra, «Yeşil Birlik» gelecekti. Yeşil Birlik, zirai pazarların birleştirilmesini derpiş etmektedir. Fakat artık anlaşılmış bulunuyor ki Avrupayı bu yoldan yapmak kabil değildir ve bir ciddi mesele olunca devletler kendi hâkimiyetleri mevzuunda ancak 19 uncu asrın başına yakışan telâkkilerle hareket etmektedirler.

Bu suretle Avrupa Savunma Camiasının suya düşmesi Strasbourg'daki teşkilâtı da pek sarsacaktır.

Durumu bir tek kelime ile izah etmek gerekirse, Avrupada görülenin korkunç bir KARIŞIKLIK olduğunu Söylemek lâzımdır.

Asya

Çinde harp başladı

Milliyetçi Çin ile Komünist Çin arasında harp başlamıştır. Bu haber gazetelerin manşetlerinde bir bomba gibi patlayacak yerde, pek sakin geçiştirilmiştir. Zira dünyada o kadar mühim işler olup bitmektedir ki, bir memleketin iki kısmı arasında topça ateşinin teati edilmesi, tepkili uçakların faaliyete geçmesi öyle büyük bir mâna ifade etmemektedir. , Halbuki Uzak Doğuda Çin anavatanı ile Can-Kay-Şek'in sığındığı Formoza adası arasında hakikî bir harp hali bağlamıştır. Resmî tebliğler yayınlanıp durmaktadır. Meselâ Milliyetçi Çin'in bir tebliğinde şöyle denilmektedir: Milliyetçi Çin hava kuvvetlerine mensup tepkili uçaklar ilk defa olarak Formoza boğazındaki Conk topluluklarına ve kıyı bataryalarına müteaddit dalgalar halinde taarruz etmiştir. Bu hedeflere bu suretle iki gün arka arkaya hücum edilmiş olmaktadır. Bir çok mavna tahrip edilmiş, on tane conk batırılmış ve biri deniz kuvvetleri tarafından ele geçiril-

Amerikanın dev uçakları
Can - Kay - Şek bunlara güveniyor

miştir. Buna mukabil komünist Çin resmi tebliğinde de sahil topçusunun yeniden hırpalama ateşine başladığı haber verilmektedir.

Bunlardan daha iyi harp tebliğleri elbette ki bulunamaz.

Dünya siyasî çevrelerinin bu harekâta fazla ehemmiyet vermemelerindeki sebep basittir. Harp, yeni değildir. Komünist Çin ile Milliyetçi Çin uzun zamandan beri harp halindeydi. Yalnız, kendi kendine bir Ateş Kes tahaddüs etmişti. Silâhlar susmuştu. Milliyetçi Çinin lideri Mareşal Çan Kay Şek Formoza adasına sığınmış, 7 nci Amerikan filosu da adayı bir nevi himaye altına almıştı. Milliyetçiler adada biraz kuvvetlenmişler, komünistlerden yedikleri darbelerin verdiği sersemlik ve şaşkınlıktan kurtulmuşlardı. Kendilerini toplayınca da ilk işleri küçük adadan hareketle bütün Çini yeniden idareleri altına almak olacağım saklamamışlardır. Yalnız, bunun bir hayal olduğunda da herkes müttefiktir, Zira böyle bir işin, yeni bir dünya harbi çıkmadan cılız Çan Kay Şek kuvvetleri tarafından başarılamıyacağını herkes bilmekteydi.

Buna rağmen Kızıl Çinin Birleşmiş Milletlere kabulü yolunda kuvvetli bir cereyanın başladığı şu sırada emekli Mareşal bir şeyler yapmak lüzumunu hissetmiş ve sesini top sesleriyle duyurmak yoluna gitmiştir. Fakat Komünistler uzun zamandan beri 7 nci Amerikan filosu müdahale etmezse adayı yutacaklarını ileri sürüyorlar, bunun Çine ait dahili bir mesele olduğunu bildirerek Amerikanın karışmaması gerektiğini söylüyorlardı. Bu bakımdan hâdise, onlara da bir fırsat veriyordu.

Karşıdan karşıya ateş teati edilir ve iki taraflı Çinliler muvaffakiyet teraneleri okurken durumu en ziyade merak uyandıran kuvvet ve hakiki faktör elbette ki Boğazda bulunan Amerikan filosudur. Bir sözcü filonun ne yapacağını ancak Eisenhower'in bileceğini ifade etmiştir. Tabii, donanmaya karşı doğrudan doğruya bir sataşma olmazsa! Komünist Çinliler bu hususa şimdilik azamî derecede riayet ediyor ve işlerini Sam Amca karışmaksızın halle çalışıyorlar.

Hareketin hakiki mahiyeti bir deneme, bir yoklamadır. Bakalım karşı tarafın kuvveti ne? Bakalım dünya efkârı umumiyesi işi nasıl karşılayacak? Asıl teşebbüsün, bu suallerin cevapları alındıktan sonra verileceğine şüphe yoktur. Eğer Amerika, Komünist Çinin Birleşmiş Milletler Teşkilâtına alınmasına itirazını bir kenara bırakır ve Amerikalı iş adamlarının arzularına uyarak Çinle ticarete kalkışırlarsa Mareşal Çan Kay Şek'in bütün hülyaları Formoza boğazının sularına dökülecektir. Bu takdirde Kızıl kuvvetlerin adayı istilâ etmeleri o kadar Zor olmıyacaktır.

Yok Amerikanın Kızıl Çine taviz vermeye niyeti yoksa, o zaman Amerikan donanması ergeç müdahale edecek, belki "de kıvılcım alev alacaktır. Uzak Doğu hiç bir zaman tekin bir bölge olmamıştır. Harpler en ziyade kolaylıkla oralarda çıkmıştır. Kore ve Hindiçini bunlara en son iki delildir. Belki bu yüzdendir ki Amerika, dünya yüzündeki barış zincirinin oradaki halkasını tamamlamaya bu kadar büyük ehemmiyet vermiş, S. E. A. T. O. (tâbir caizse Uzak Doğu N.A.T.O.'su) iki gün içinde Manillada imzalanabilmiştir.

S. E. A. T. O.

Filipinlerin merkezi Manilla'da toplanan konferans bir rekor kırdı ve iki - üç gün içinde koca bir paktı tahakkuk ettiriverdi. Konferans Amerikanın teşebbüsiyle Uzak Doğuda N.A.T.O.'ya benzer bir teşkilât kurmak gayesiyle toplanmıştı. Gerçi konferansın aktinden evvel paktı teşkil edecek sekiz devlet, aralarında bir anlaşmaya varmışlardı. Hariciye Vekilleri gelmeden önce yardımcıları veya temsilcileri Filipin başkentinde toplanmışlar, istişarede bulunmuşlar, bir metin de hazırlamışlardı. İmzalanan andlaşma hemen hemen bu metnin eşidir. Ancak bazı tadiller vardır ki, bunlar ehemmiyetsiz görünseler bile aslında son derece manalıdırlar. Meselâ Amerikan Hariciye Vekili John Foster Dulles, «Komünist tecavüzü» kelimesinin çıkarılmasını kabul etmiştir. Paktın içine giren sahanın tayini sırasında öyle arz ve tûl daireleri kullanılmıştır ki, Formoza ve Hanoi tabiatiyle dışarda kalmışlardır.

S. E. A. T. O. sekiz devlet arasında bir pakttır. Bu devletlerden bir kısmı Uzak Doğudadır, bir kısmı da Uzak Doğu ile alâkalıdır. Sekiz devlet şunlardır: Birleşik Amerika, İngiltere, Yeni Zelanda, Avustralya, Tayland, Pakistan, Filipin ve Fransa. Fransa, Hindiçini dolayısiyle andlaşmaya imza atmaktadır.

Muahede ile bu sekiz devlet birbirlerine karşı taahhüde girişmektedir. Eğer bir tecavüz vuku bulursa, bu müşterek tehlike olarak kabul edilecektir. Foster Dulles, tecavüzün mutlaka komünist tecavüzü olacağı hususunda fazla ısrar etmemiştir. Paktın bölgesi ise. şöyle tarif edilmektedir:

«Akit Asyalı devletlerin bütün toprakları dahil umumî Güney - Doğu Asya kesimi ile umumî Güney Batı Pasifik kesimi. Bölgeye 21 derece 30 dakika Kuzey arz dairesinin kuzeyine düşen Pasifik kesimi dahil değildir.»

Bu uzun cümle, komünist Çin ile Milliyetçi Çin arasında bir ihtilâf mevzuu olan Formoza adasının sekiz devlet teminatı altında bulunmadığım ifade etmektedir.

Diğer taraftan müzakereler sırasında Foster Dulles bir açıklamada bulunmuştur. Bu açıklamaya göre Paktın şâmil olduğu saha dahilinde de bulunsa bir toprakta mahalli vakalar cereyan ettiği, hattâ tecavüzler yapıldığı zaman bu, mutlaka tarafları harekete geçirmiyecektir. Mahalli tecavüzler, tecavüz sayılmıyacaktır. Hattâ mahalli harpler, meselâ filân memleketin idaresinde bulunan bir milletin ayaklanması karşısında S. E. A. T. O. hareketsiz kalacaktır. Bu da, bilhassa Uzak Doğu memleketlerinin arzuları üzerine kabul edilmiştir.

Paktın zayıf tarafı, otomatik olmamasıdır. Yâni bir tecavüz, tecavüz olarak kabul edildiği zaman bile tarafları mutlaka harekete getirememektedir. Her devlet, ne şekilde hareket edeceği

hususunda bizzat karar verecek ve bu kararını memleketinin anayasasına göre nereden geçirmek icap ederse oradan geçirecektir. Bu da, Amerikanın bir arzusunun is'afıdır. Zira Amerikan kongresinin Amerikanın gelişi güzel harbe girmesi ihtimali karşısında pek titiz davrandığı ve bunu bertaraf için muahedelere mutlaka böyle bir maddenin konulmasını derpiş ettiği malûmdur.

S. E. A. T. O. 'ya karşı ilk tepki, beklenildiği gibi Sovyetlerden gelmiştir. Komünistler, pakt ile bir emniyet halkasının büyük zincire ilâve olunduğundan pekâlâ haberdardırlar. Tass Ajansının bu vesileyle yaptığı tefsir şudur:

«Manilla'da sekiz devlet temsilcileri arasında Güney - Doğu Asya kollektif müdafaa paktı ismi verilen, fakat hakikatte Asya milletlerine karşı tevcih edilmiş askeri bir ittifak imzalanmıştır. Bu andlaşmaya göre imzacı devletler birbirlerini destekliyecekler ve karşılıklı olarak askeri kuvvetlerini arttıracaklardır. Pakta ek protokolda Paktın Kamboç, Laos ve Vietnamı da içine aldığı belirtilmektedir ki bu, Cenevre anlaşmalarına aykırıdır.»

Tabii bu neviden itirazlar beklenilmiyor değildi. Hattâ Sovyet Rusyanın paktı imzalayan devletlere mutadı veçhile bir tehdit notası vermesi bile beklenebilir. Ancak böyle hareketlerin hiç kimseyi korkutamıyacağı aşikârdır.

Sovyetlerin kuru blöfleri, istiklâllerini hakikaten seven milletleri tuttukları yoldan kolay kolay çeviremiyor.

Nota Muharebesi

Eylûlün bir yağmurlu gününde, Japon denizinde bir uçak düşüyordu. Uçağın kuyruğunda Amerikan yıldızı vardı. Uçak askeri bir uçaktı ve Rusların meşhur Mig tayyarelerinden birinin hücumuna maruz kalarak tepe taklak sulara gömülmüştü.

Hâdise geniş akisler yarattı ve Amerikalılar ile Ruslar arasında bir nota muharebesine sebebiyet verdi. Her iki taraf, mutad veçhile kabahati karşı tarafa yüklüyordu. Amerikan tayyaresi Rus topraklarını veya kara sularını geçmiş, tecavüz etmişti. Amerikalılar ise Rusların yeni bir taarruzuna uğranıldığını ileri sürüyorlardı.

Amerikan notasını Ruslar, son derece küstah bir edayla reddetmişler, üstelik Amerikalılar bunu basın haberlerinden öğrenmişlerdi. Bunun üzerine kızılları Güvenlik Konseyine şikâyete karar verdiler. Bundan bir şey çıkmıyacağını belki de dünyada en iyi Birleşik Devletlerin Birleşmiş Milletlerdeki temsilcisi Cabot Lodge biliyordu. Bundan evvel de bu neviden muhtelif hâdiseler; cereyan etmiş, bir çoğu Güvenlik Konseyine aksetmiş, fakat bir takım lâftan başka şey elde edilememişti.

Amerika, Güvenlik Konseyine başvuracağını açıkladığına göre bunda başka sebep aramak lâzımdır. Bu sebep şu. dur: Rusları, bir defa daha teşhir etmek, hakiki mahiyetleriyle dünyaya tanıtmak!

Birleşmiş Milletler Binası

Başı bulutların arasında

Güvenlik konseyi toplandığı zaman, elbette ki Ruslar müdahalede bulunacaklardır. Ancak vetolarını maalesef kullanamıyacaklardır! Zira veto hakkı, kendisinden şikâyet edilen memleket tarafından istimal edilememektedir.

Birleşmiş Milletler

Yeni toplantı devresi

Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun gündemi ilân edilmiş bulunuyor. Gündemde, şimdilik tam 61 madde vardır. Bunların 48 tanesi geçen devreden kalmadır. İntaç olunamamış ve bırakılmıştır. İçlerinde alâka uyandıracak olanlar vardır —meselâ Kore'nin silahsızlandırılması—, otomatik olarak görüşülecektir. Diğer 13 meseleden biri ise Kıbrıs meselesidir. Kıbrıs meselesi Yunanlılar tarafından getirilmektedir. Görüşülmesine İngilizler muarızdır.

Kıbrıs işine benzer başka bir meseleyi Endonezya getirmektedir. Endonezya, Batı Yeni Gineyi istemektedir. O meseleye itiraz edecek ise Hollandadır. Eğer Genel Kurul Yunan ve Endonezya tekliflerini kabul ederek işleri görüşme kararı verirse İngiltere ile Hollandanın o meselelerin müzakere edildiği komisyon çalışmalarım boykot edecekleri anlaşılmaktadır.

Arap memleketleri Tunus ve Tas meselelerinin yeniden görüşülmesi için teşebbüse geçmişlerdir. Fakat hâdiselerin aldığı yeni veçhe karşısında —Fransızlar bir takım ciddi görünen ıslahat hareketlerine girişmişlerdir—. Arap memleketlerinin geçen defaya nisbetle daha yumuşak davranmaları kuvvetle muhtemeldir.

Gündemde mevcut maddelerin hepsinin görüşülmesine imkân olup olmıyacağı meçhuldür. Her halde, bu gündemin evvelâ Genel Kurul tarafından tasdik edilmesi icap etmektedir. Bir takım maddeler kabul edilmiyecektir.

Birleşmiş Milletlerde çalışma şöyle olmaktadır: Genel Kurul toplanmakta, gündemi kabul etmekte, gündemdeki maddeleri alâkalı komisyonlara göndermekte, komisyonlar bunları inceleyip rapor hazırlamakta ve Genel Kurul yeniden raporları görüşüp bunları kabul Veya reddetmektedir. Fakat kabul edilen karar suretlerinin de tatbiki için hiç bir mecburiyet mevcut değildin

Bu, Birleşmiş Milletlerin zaafını teşkil etmektedir.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Tekel

Tekel sahası daraltılıyor

İstiklâl Harbini müteakip memleketimiz Osmanlı İmparatorluğunun depdebe ve şaşaa devri yadigârı Kapitülâsyonlardan ve bunların çeşitli nevilerinden kurtuldu. Zira Atatürk ve silâh arkadaşları daha bu mücadeleye memleketin çok kara günlerinde atıldıkları vakit iktisadi egemenlik olmaksızın siyasî egemenliğin mevcudiyetinden bahsedilemiyeceğini müdriktiler.

Memleket düşman istilâsından kurtarılır kurtarılmaz, bir yandan asırlar boyunca kapitülâsyonların öldürdüğü müteşebbis ruhunun gelişmesini beklemek, diğer yandan yurtta mevcut hususi teşebbüsün rağbet göstermediği sahalarda ekonominin o yönünü takviye etmek maksadiyle devletçiliğe büyük önem verildi ve hattâ devletçilik 1950 senesine kadar iktidarda kalmış bir partinin umdelerinden biri olarak kabul olundu. 1950 senesinden beri iktidarda bulunan Demokrat Parti, iktisadî içtihadı bakımından liberalizme meyyaldir. İşte bu temayül şimdi kuvveden fiile çıkmak üzeredir. Gümrük ve Tekel Bakanlığınca hazırlanan bir kanun lâyihasına göre sigara hariç, Tekel mevzuu mahdut bir sahada bırakılarak istihsal ve ithalât işleri istihlâk resmi alınmak suretiyle hususî teşebbüse açık tutulacaktır. Gümrük ve Tekel. Bakanlığınca hazırlanan kanun lâyihası Büyük Millet Meclisine sevkedilmeden önce diğer Bakanlıkların tetkikine sunulacak ve bilhassa bu arada Maliye Vekâletinin mütalâası talep edilecektir. Zira Gümrük ve Tekel Bakanlığı gelirler bakımından memleketimizde ikinci bir Maliye Bakanlığı durumundadır. Maliye Bakanlığının bu husustaki mütalâası Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleriyle bağdaşırsa tasan Meclis'e sevkedilecektir.

Tekel sahası bu suretle daraltılmağa başlayınca hükümet mevcut fabrikalarını hususî teşebbüse devredecek ve yerli veya yabancı sermayelerle ortaklık etmeğe de çalışacaktır. "Kanun Tekel mevzuunu dar bir sahaya indirmek gayesini gütmektedir. Fakat bu gaye gerçekleşinceye kadar yine mevcut fabrikaların işletilmesine veya ihtiyaca göre yenilerinin kurulmasına devam edilecektir. Meselâ bira istihsal kapasitesi 25.000.000 litreye yükseltilecektir. Hususî teşebbüse açılacak olan başlıca Tekel maddeleri, 20 dereceden aşağı alkollü içkilerin imalini, tuz istihsalini, av malzemesi ve bilhassa patlayıcı maddelerin ithalini ihata etmektedir.

Doğrusunu söylemek lâzım gelirse Tekel mevzuu olan maddelerin sayısı memleketimizde hayli kabarıktır. Bu emtiaların çoğu Batı memleketlerinde serbest ticaret mevzuudur. Bizde de hususî teşebbüs bunları pekâlâ imal, istihsal edebilecek durumda ve ehliyettedir. Memleketimizde gıptayla bakılacak mali durumları olmamasına rağmen memur kadrosunun gittikçe genişlemesinin asıl sebebi hususî ekonominin dar denecek kadar mahdut bir sahaya inhisar etmesidir. Hususi teşebbüs Karabük demir ve çelik fabrikasını işletemez ama bira fabrikasını, tuz işletmelerini,- av malzemesi ve patlayıcı maddelerin istihsalini gayet iyi başarabilir.

Modern mânada devlet şüphe yokki siyasî bir teşekkül olduğu kadar iktisadî ve içtimai bir teşekküldür de. Devlet bu karakteri icabı ister istemez milli ekonomide gereken yerini alacaktır; fakat vazifesinin bittiği veya ifa ettiği fonksiyonların daimî ve düzenli bir şekilde hususi teşebbüs tarafından da ifa edilebileceğine inandığı vakit yerini

Emin Kalafat
Kalkacak İnhisarların Vekili

terketmesini bilecektir. Nasıl sütten kesilmek üzere iken lokmaları anası tarafından hazırlanan çocuğun kendi lokmasını hazırlayabilecek çağa gelince annesinin lokmalarını reddederse gelişen hususi teşebbüs de ehliyeti sahasındaki müdahaleyi reddeder.

İşte kamu ekonomisinin hududu buradadır : Lokmaları, nerede hazırlaması, nerede hazırlamaması gerektiğini tayinde.

Hariçle temas

Libya İktisat Heyeti

Asırlar boyunca iyi ve kötü günleri birlikte yaşadığımız Libya, İtalyan İmparatorluğunun parçalanmasını müteakip bağımsız bir devlet haline gelir gelmez memleketimizle dostane münasebetler tesis etmeyi kendisine şiar edinmiştir. Yalnız dost ve komşu memleketlerle değil ve fakat bütün dünya devletleriyle iyi münasebetler telis etmeyi dış politikasının değişmez prensibi olarak kabul eden Cumhuriyet Türkiyesi Libya tarafından uzatılan dostluk elini hararetle sıkmıştır.

İki kardeş memleket, iki devlet arasındaki münasebetlerin daha derinlere inmesini temin etmek için her fırsattan istifade etmektedirler.. Bu kene iktisadi münasebetlerin geliştirilmesi bahis mevzuudur. Ve bunun için de memleketimize bir iktisat heyeti gelmiştir. Gelen heyet İktisat Nazırı ile üç ayan âzası ve iki mebustan ibarettir. İzmir Fuarını ziyaret etmiş olan bu heyet Ege Bölgesinin ekonomik durumu hakkında bilgi edinmek fırsatını da bulacaktır.

Maliye

Bütçe hazırlıkları

Aklı başında bir insan nasıl gelir ve giderlerinin hesabını yaparsa ve bunu yapmaktan ne kadar çok faide beklerse Devlet için de bu şekilde hareket etmekte aynı derecede büyük faideler vardır. Üstelik Devlet bu gelir ve giderlerinin mecmuunu vatandaşlara bildirmek zorunda bulunduğu için yapar. Çünkü zamanımızda devlet varidatının büyük kısmım vatandaşlardan alman vergiler teşkil etmektedir. Devlet varidatının iktisadîlik prensibine göre yerinde kullanılıp kullanılmadığı— devlet faaliyetlerinin ekserisi âmme masraflariyle ilgili olduğu için—, hükümet programının önümüzdeki mali yılda neleri ihtiva edeceği demokratik sistemle idare edilen memleketlerde kamu efkârını yalandan alâkadar eder. Bütçe yalnız hükümetin icraat programının akçeli yönünü ilgilendirdiğinden değil, aynı zamanda hükümet icraatının akçeli yönünün milli gelirimizin büyük bir kısmını içine aldığı, Devlet parasının sarfını bir takım hukukî kaidelere bağladığı için de önemlidir. Bundan maada bütçenin devlet varidatı bakımından olduğu kadar âmme masrafları vasıtasiyle iktisadi hayatin üzerindeki tesir ve tepkileri bakımından da hayli büyük rolü vardır. İşte bütçenin yukardanberi belirtmeğe çalıştığımız hususiyetleri, memleket ekonomisinde oynadığı büyük rol kendisine o mahiyeti kazandırmıştır ki bugün bir memleket ekonomisi hakkında derin incelemelere girmeksizin yalnız o memleketin bütçesini tetkik suretiyle bazı neticelere vasıl olmak mümkündür. Zira bütçe, modern mahiyetiyle memleket ekonomisinin umumî görünüşünü "aperçu general" aksettirmektedir.

Mahiyeti bu derece ehemmiyetli, fonksiyonları bu derecede çok olan bütçenin acaba bir hukuk devletinde de-

Libya Ticaret Heyeti
Dostlar alış verişte görsün

ğeri nedir? Bu sorunun cevabı genel muhasebe kanunumuzun altıncı maddesindedir. Mezkûr madde bütçeyi şöyle tarif eder :

«Bütçe devlet devair ve müessesatının senelik masarif ve varidat muhammenatını gösteren, bunların tatbik ve icrasına mezuniyet veren bir kanundur.»

Demek ki bütçenin hazırlanması mevzuubahis olduğu vakit hatıra gelmesi lâzım gelen şey bir kanunun, «devlet daire ve müesseselerinin gider ve gelirleriyle ilgili» bir kanunun hazırlanması meselesidir.

Malum olduğu üzere temsili hükümet sistemlerinde kanunu ya meclis veya hükümet hazırlar. Acaba bizde bunu kim hazırlıyacaktır? Meclis yasama yetkisini üzerinde taşıyan bir müessesedir. Yürütme yetkisi hükümettedir. Yâni işlerle doğrudan doğruya temasta bulunan hükümettir. Bütçenin ise hükümet programiyle ilgisi vardır. Öyle ise bu kanunun hazırlanması parlâmentoya değil, icra organına, yâni hükûmete verilmelidir. İşte bütçe hazırlıkları denince zihinlerimizde behren sualin cevabı buradadır. Yâni hükümetin senelik gider ve gelirlerini bir kanun halinde hazırlamasındadır. Bu kanunun hazırlanmasında da bütün bakanlıklar hissedar olurlar. Zira gider bütçelerini kendileri hazırlar. Fakat bütçe tim halinde Maliye Vekâletinin eseridir. Butum için de bütçe hazırlıklarından bahsolunduğu vakit hatıra Maliye, Vekâletinde Bütçe Kanununun hazırlanmasiyle ilgili çalışmalar gelir.

Bütçe o nevi bir kanundur ki ömrü bir yıllıktır. Zira yıl bir takma hesapların tutulması için kabul olunmuş bir zaman ölçüsüdür. Bu ölçünün ise gelir ve giderlerle yakından ilgisi vardır. Zira gelir «muhtelif zaman fasılalarıyla elde edilen iktisadî değerlerin nakdi ifadesidir. Masraf da öyledir. Zira masraf da muhtelif devrelerle sarfolunan iktisadî değerlerin parayla ifade edilmesidir. Gelir ve masraf hareket eden birer mefhumdurlar, zamanla tahavvül ederler, dinamiktirler, akar suya benzerler. İşte bütçe bu tahavvüleri, bu inkişafları, ihtiva etmek mecburiyetindedir. Aksi halde eski imkânlarla yeni ihtiyaçları tatmin etmek imkânsız olur. Bütçe hazırlıkları çalışmalarına başlıyan Maliye Vekâleti şimdi bunu yapacaktır. Elinde, içinde bulunduğumuz mali yılın ilk altı aylık tatbikatına dair malûmat vardır. Geçen malî yılın tatbikatiyle ilgili rakamlar eldedir. İşte bu iki kaynaktan istifade edilerek 1955 - 1956 mali yıl bütçesi hazırlanacaktır.

Diğer Bakanlıklarca hazırlanan gider tahminleri ile, Maliye Bakanlığının kendisine ait gider tahminleri ve Devlete ait bütün gelirler Maliye Bakanlığınca bir bütçe tasarısı halinde hazırlandıktan sonra önce Bakanlar Kuruluna, sonra Başbakanlığa gidecek, oradan Büyük Millet Meclisi Başkanlığına havale edilerek mal! yılın gelmesinden üç ay önce Bütçe Komisyonunda görüşülecek, oradaki tetkiklerden sonra Büyük Millet Meclisine arzedilerek orada tetkik ve müzakere edilecektir. Parlâmento da millet adına bütçeyi tasdik etmekle devlet varidatının sarfedilmesine mezuniyet verecektir. Maliye Vekâletinin bu vadideki çalışmalarının verimli olması temenni olunur.

Dış piyasa

Doğu - Batı Ticareti

Ticaret, tarihin bütün devrelerinde büyük rol oynamıştır. Miletlerarası münasebetlerin büyük kısmı ticaret yoluyla gelişmiş veya ticaret yoluyla bozulmuştur. Napolyon harpleri zamanında İngilizler bir ara inkıtaa uğramış olan harbin (1802) 1803'te tekrar patlak vermesine sebep olan âmiller arasına Fransızların 1786 tarihli ticaret muahedesine riayet etmemeleri de girer. Keza Birinci,Cihan Harbi, İkinci Cihan Harbi gibi harpler de hep dünya ticaretinin iyi tanzim edilmemiş olmasının neticesidir denebilir. Rusya'da 1917 de vukubulmuş olan Rus ihtilâlinin başlıca sebeplerinden biri de Rusyanın müttefikleriyle Birinci Cihan Harbi esnasında ticarî 'münasebetlerini idame ettirmeğe muvaffak olamamış bulunmasıdır.

İşte milletlerarası münasebetlerin inkişafında ve seyrinde bu derece ehemmiyetli bir rol oynıyan ticaret bu sefer tekrar politik mahiyet kazanmağa başlamıştır: Doğu - Batı Ticaret iş muhitlerinin olduğu kadar politik mahfillerin de başlıca konuşma mevzuunu teşkil etmektedir. Her Batılı devlerin kendine göre çözmek zorunda olduğu meseleler vardır. Amerika Birleşik Devletleri tam istihdam seviyesindedir, yâni çalışma çağında ve kabiliyetinde olan herkes —mevsimlik ve arızi işsizlik halleri istisna edilecek olursa— çalışmaktadır. Bu durum karşısında Amerika Birleşik Devletlerine 800.000 000 luk bir saha ticarî münasebetler için stratejik emtia mevzuunda kapalıdır. Zira Amerika Birleşik Devletleri Sovyet bloku ve Komünist Çinle stratejik maddeler ticaretini yapmamaktadır. Hattâ Komünist Çinle stratejik maddeler dışında kalan mallar üzerinde dahi ticareti yoktur. Çünkü komünist Çini tanımamıştır. Geri kalan memleketler arasında Güney Amerika pazarlarına Almanlar ve İngilizler hâkim olmağa başlamışlardır.

Memlekette stok hacmi genişlemiştir. Amerikalı iş adamları sürüm için pazarlar aramaktadırlar. Amerika Birleşik Devletlerinde ekonomik durum kısaca- bu merkezde iken İngiltere'de de İkinci Cihan harbi sonunda husule gelmiş olan politik değişmeler ekonomik tesirlerini göstermeğe başlamışlardır. Hindistan tamamen elden çıkmıştır. Mısır da İngiliz ticaretinin nüfuzu altında değildir. Üstelik Sudan ve Süveyş meseleleri mevcut ticaretin iki memleket arasında gelişmekten ziyade bozulmasına sebep olmuştur. Hindistan harp emtia sonunda harp esnasında kurulmuş olan fabrikalarla eski İngiliz pamuklu emtia pazarlarım ele geçirmiştir. Alman pamuklu sanayii de İngilizlere nazaran daha avantajlı durumdadır. Çünkü el emeği Almanya'da İngiltere-dekinden daha ucuzdur. İkinci Cihan harbi Amerika Birleşik Devletlerine denizlerde de üstünlük temin etmiştir. İngilizler bu şartlar tahtında çıkar yolu tekrar tabi} pazarlarına dönmekte- but maktadırlar. Zira 200 000 000 luk Rus bloku ile Koca Çin kıtası üzerinde yaşıyan 600 000 000 komünist Çinli muazzam birer mahreçtirler.

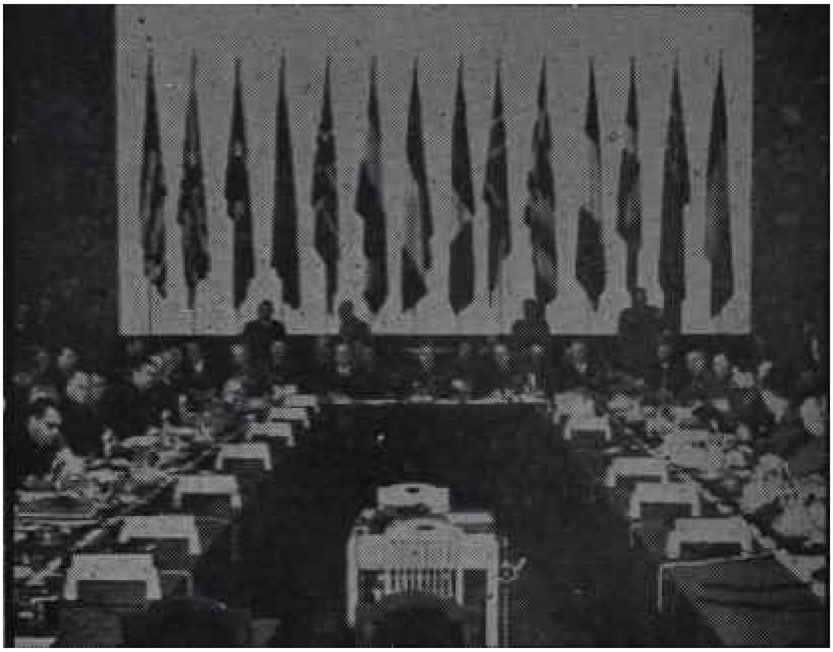
İşte bunun içindir ki Cenevre Konferansı esnasında Eden Chu en lai ile temas etmiştir. İşte bunun içindir ki İngiliz işçi partisi mensuplarından müteşekkil bir heyet Pekin'e gitmeden önce Moskova'ya gitmiş ve orada Malenkov tarafından kabul olunmuş,

şereflerine ziyafetler verilmiş ve sonra Moskovadaki İngiliz Büyük Elçiliğinde bu ziyafetler iade edilmiştir. İngiliz işçi partisi heyeti komünist Çini adım adım dolaşmıştır. Kendilerine Mançurvadaki santrallar, ağır sanayie ait teşebbüsler gösterilmiş ve her tarafta iyi kabulün tezahürlerine imkân verilmiştir. Komünist Çinliler İşçi partisi liderleriyle yapmış oldukları temaslardan iyi netice almış olmalılar ki ikinci bir işçi partisi heyeti Çin'e davet edilmiş bulunmaktadır. Şurasını unutmamak lâzım gelir ki Çin de, Bulgaristan kadar değilse bile Moskovanın işaretine göre hareket eden bir memlekettir. Maksat politik yollarla elde edilememiş bîr neticeyi ekonomik yollarla elde etmek, İngiltereyle Amerika Birleşik Devletlerinin arasını açmaktır. Bu da olsa olsa Çinle İngiltere arasındaki ticari münasebetlerin Amerika Birleşik Devletlerinin komünist Çine ihracına - Ambargo konulmuş olan maddelere teşmiliyle olacaktır. İngilterenin şüphe yok ki böyle bir harekete girişmesi beklenemez. İngiltere sadece serbest ticaret sahasında ticarî münasebetleri azamiye çıkarmak arzusundadır, fazlasını değil. Bugünkü şartlar muvacehesinde buna bile uzak bir ihtimal nazarıyla bakılmaktadır. Zira komünist Çin senelik 800.000 000 sterlinlik dış ticaret hacminin 3/4 ünü Sovyet. Rusyayla yapmaktadır. Bu rakam bile gösteriyor ki İngiltere Komünist Çinle Ticaretten fazla birşey beklememektedir. Bir gezintide Atlee Chu en Lai'ye bir ara şöyle söyler: «senelik .100 000 000 sterlinlik bir mübadele yapılsa Komünist Çin. bize bunu döviz olarak nasıl öder?» aldığı cevap şudur: Honk - Konk'a harpten evvel haiz olduğu ehemmiyeti vermek arzusundayız. Cevap gayet enteresandır, çünkü sualin cevabı değildir. Bu da gösteriyor ki Çin İngilizlerin bekledikleri ölçüde bir pazar olamıyacaktır. Ama İngilizlere göre Uzak Doğu'da Çinlilere yaklaşılmalıdır. Zira yaklaşmak hiç münasebette bulunmamaktan daha iyidir.

Amerika Birleşik Devletleri bu duran karşısında Komünist Çine karşı değil fakat Sovyet Rusya ve Doğu Avrupa memleketlerine karşı ihracına ambargo koymuş olduğu maddeleri ihtiva eden Üsteyi (battle act) gözden geçirmiş ve bunların adedini 297 den 217 ve indirmiştir. İhracatı menedilen maddeler komünistlerin eline geçip de hür âleme zarar verebilecek olan mallardan ibarettir..

Malûm olduğu üzere «battle act» 1051 senesinde hazırlanmıştı o zamandan bugüne kadar teknik alanda hayli inkişaflar kaydedilmiştir. İşte bu teknik ilerlemelerin meydana getirdiği yeni fennî âletler de bu «battle act»a dahil edilecektir.

Amerika Birleşik Devletleri acaba doğu - batı ticaretinin inkişafından neler beklemektedir? Öğrendiğimize göre Amerikalılar refah ekonomisi dolayısiyle ihtiyaçlarının âzamisini tatmin etmişlerdir. Ağır endüstri eğer yeni mahreçler bulunmazsa bir buhranla karşı karşıyadır. Zira Amerika Birleşik Devletlerinde iç pazar işba halindedir. İşte durumu bu zaviyeden mütalâa eden bazı iktisatçılar, Amerika Birleşik. devletlerinin Pakistana - Türk - Pakistan paktı dolayısiyle yardımına, Manilla'da toplanmış olan Güney -Doğu Asya konferasına bu zaviyeden bakmaktadırlar. Amerika yeni ittifaklar sistemine üye devletlere yardım yoluyla ağır endüstri mamullerini verecek ağır sanayii işler halde tutabilecektir.

NATO Konseyi Toplantıda

Ticaret para getirir

Rusya ile stratejik maddelerin adedini indirmek suretiyle yapacağı ticaret Amerika Birleşik Devletlerinin mamullerine büyük bir mahreç açacaktır. Filhakika Amerika Birleşik Devletten Rusya'ya makina, turizm arabaları, ziraate ait alet ve bazı gıda maddeleri satacak, mukabilinde dilediğini alacaktır.

Bu gelişmelerden acaba amelî bir fayda beklenebilir mi? Bugünkü şartlar içinde evet. Zira Rusya refah ekonomisine doğru gitmektedir. Stalinin ölümünden beri ağır sanayi istihsaline Rusyada daha az ehemmiyet verilmeğe başlanmıştır. Komünist Rusya da bu balamdan batılılarla ticaretten fayda ummaktadır. Komünistlerin dostları, düşmanları olmayıp sadece menfaatleri olduğuna göre bu ticaretin ilerde daha da gelişebileceğine hükmedilebilir. Kaldı ki, Amerika Birleşik Devletlerinde bu hususta fikirler daha da ileri gitmektedir. Bazı dergilerde 1931 Buhranının tesirlerinin Sovyet Rusyanın Roosevelt tarafından tanılınmasiyle ortadan kalktığını ileri sürenler vardır. Bunlara göre ABD nin traktör ihracının % 55 ini 1933 ten sonra Rusya teşkil etmiştir. Ekonomik bir düzen devamlı bir sulhün temel şartı olduğuna göre doğu - batı bloku arasında ticari münasebetlerin gelişmesini siyasî münasebetlerin düzelmeye doğru yönelmesi mânasında anlamalıdır.

Bu anlayışın müsbet neticeleri ve akislerinin de görülmesi, duyulması elzemdir. Bugüne kadar, her ne kadar Sovyet Rusya' ABD den traktör ihracatının % 55 ini almış ise de, normal «anlayış» m hiç de belirli bir mahiyet göstermediği olagelen hâdiselerden bellidir. Ticari münasebetler bu kadar yaklaşmışken, Sovyet Rusya Şarkta ve Garpta her türlü anlaşmazlığı doğuracak âmilleri durmadan ileriye sürmektedir.

Fakat Batı Devletlerinin ekonomik vaziyetleri de şarkta her ne pahasına olursa olsun yeni pazarlar açılmasını gerektirmektedir. NATO konseyi birçok defa bu mevzu üzerinde durmuş ve bilhassa Avrupalı devletler Demir Perde gerisi ile zararsız ticaret imkânlarının araştırılmasını elzem gördüklerini ifade etmişlerdir. Gerçi bu arzu, ekseriya lâftan ibaret kalmış, Amerikalılar Şark pazarını açmaktansa bizzat kesenin ağzını açmayı tercih etmişlerdir.

Şimdi Amerika da bu ihtiyacı bizzat duyduğuna göre, bir yeni vaziyetin ortaya çıkması beklenilebilir. Buna Ruslar ne diyeceklerdir? Sualin cevabı basittir; Memnun olacaklardır. Memnun olacaklar ve hiç şüphesiz bir -yandan mümkün olduğu kadar mal satmaya çalışırken, diğer yandan da mümkün olduğu kadar stratejik madde elde etmeye uğraşacaklardır.

KADIN

Çalışan kadınlar

Hacer Yenge

Aman be sen de. Bu daracık yolda elinin hamuru ile bir sen eksiktin» diyerek Scoda otomobil kullanan kadın şoföre külhani bir taksi şoförü ters ters baktı.

Bundan iki sene evvel 5010 numaralı taksinin şoförü Hacer Öçsu'ya yapılan muamele böyle idi. Fakat artık bu hanım hanımcık kadını bütün şoförler tanıyor ve abla gibi seviyorlar. Bundan dolayı kendisine «Yenge» adını takmışlar..

35-36 yaşlarında olan Hacer Oçsu, orta boylu, zayıf, çelimsiz bir kadın. Zorluklarla karşılaştığı ve sıkıntı çektiği yüzündeki kırışıklıklar ve saçlarındaki tel tel beyaz saçlardan belli oluyor. Hayat yükünün onu bir hayli hırpaladığı ilk bakışta göze çarpıyor. Fakat yine de mavi gözlerinde, kendine güvenen bir bakış, itimat telkin eden bir hal var..

Yengeyi aradığımız zaman bulacağımız yer Karpiçin yanındaki dolmuşlar veya Ankara Palasın yanındaki otoparktır.

Hacer Hanım İstanbul'da Suadiyede doğmuş; şoförlüğe aileden gelme bir alışkanlığı var. Onun için biraz garipsenen bu meslek ona güç gelmemiştir. Bu işi bir müddet evvel sabık bakanlardan birinin kızı gibi bir fantazi, züppelik olsun diye yapmıyor. Babası, Sedat Otobüslerinin ve taksilerinin sahibi olduğu için oniki yaşına geldiği zaman otomobil kullanmağı öğrenmiş.. «Bizim ailede böyle bir merak vardır» diyor. «Ağabeyim de şoförlerin piri olan Cin Ali'dir. Hangi şoföre sorsanız tonu tanır.»

Hacer Öçsu, bir başgedikli olan kocası ile evlendikten sonra onunla beraber 1949 da Ankâraya gelmiştir. Kocası da Kalecik Ordu Birliklerinde şoförlük yapıyormuş.. İki kız, iki oğlan olmak üzere Nermin, Atıl, Serpil ve Nur isminde dört tane çocuğu var. Mektepler tatil iken iyi, çünkü o zaman hepsi birbirlerine bakıyoralar, ama üçü mektebe gidince ufağı komşulardan birine bırakmak zor oluyormuş.

Hacer Hanım 1949 da ehliyet alıp kendi arabası Scoda ile işe başlamıştır. İki yıl taksicilik yaptıktan sonra hususî ve taksi arabalarının çoğalması üzerine dolmuş yapmağı tercih etmiş. Çelimsizliğine rağmen halinden şikâyet etmiyen azimkar bir tavrı var. Bugünkü hayat şartları altında bütün yükü kocasının omuzlarına yükleyen kadınlardan değil o! Öyle ya dört çocuklu altı kişilik bil aileyi geçindirmek kolay mı? Bir de İstanbul'daki kaynanaya bakmak var.. Öylesine çalışıyor ki ekseri öğleleri eve bile gidemeyip şoförlerin devam ettikleri köfteciden ayak üzeri bir iki lokma yemekle iktifa ediyor.

Hacer Hanımdan yolcular, şoförler ve seyrüsefer memurları memnun. Şimdiye kadar başına hiç bir nahoş hâdise gelmemiştir. Her gün evinden saat yedide çıkıp akşam sekizde döner. «Yenge» mesleğini bir gün bile bırakmayı aklından geçilmemiş. Onu, seyrüsefer memurlarından hiç bir ceza görmiyen örnek bir şoför olarak da gösterebiliriz.

Bir zaman onunla alay eden, çekemiyen ve küçümseyen şoförler nasıl da değişmişler. Belli ki bir kadının kendilerine rakip olduğunu görmek onların evvelâ işlerine gelmemiştir. Fakat bir kadının yapmıyacağı hiç bir iş olamıyacağını bugün anlamış bulunuyorlar. İş ki kadın azmetsin, yapmak istesin...

Şoför Hacer Hanım

Kadın her işi yapar

Aile

Kumar mevsimi geliyor

Odada, sigara dumanından göz göz görmüyordu. Sinirli bir ses «Rest.. dedi ve binlik iki banknotu, bir kaç liraymışçasına, titreyen bir el, maşanın ortasına fırlattı. Sesin sahibi, genç sayılabilecek bir kadındı. Yorgunluk, uykusuzluk ve sinir bozukluğu yüzünden benzi sararmış, boyalan silinmeği başlamış, otuz yaşlarında bir kadın.

Sahne, hemen her akşam, her yer de görülebilecek bir şeydi: Poker oynanıyordu.

Kış gittikçe yaklaşıyor. Bir ay kadar sonra artık akşam eğlencelerimi başında gelen poker sosyeteyi yine sal racak. Gerçi poker şart değildir. Bezil de olabilir ama, videosu en aşağı bir liradan olmak şartı ile. Daha daha, sal dece hanımlara mahsus meclislerde de konken..

Kumarbaz hanımlar, ne ev kadın olabilirler, ne de anne.. Maalesef, memleketimizde bu tip kadınlara sık sık rastlanır. Öğleden sonra gittiği ahbap ziya retlerinde veya çaylarda bezik ve konken partisine oturup da, mektepten dönecek çocuğunu unutan, onu saatlerce kapıda bekleten anneler az mıdır?. Bu yavrucaklara konu komşu acır ve annesi gelinceye kadar evlerine çağırırlar, Gerçi, küçük yaşlarda iken çocuklar bundan memnuniyet duyarlar ama, yaş geçtikçe, tesirleri fena olur. Öyle ya. annesinin gecikmesini, sokakta arkadaşları ile oynamak için fırsat bilen çocuklar yok mudur?. Hoş, ihmal edildiğini görüp içlenen, mahzun olan çocuklar da az değildir.

Kumar, keseye zarardır bir; sinirlere zarardır iki; ailenin huzuruna zarardır, üç..

Bunun böyle olduğunu hanımlarımızın da pek çoğu bilir; bilir ama yine de oynamaktan kendilerini alamazlar, yine de oyun masasına oturmak için işarete bakarlar. Bir defa reddedenler de ikinci teklifte muhakkak razı olurlar.

Ev işlerinden bunalmış veya herhangi bir dairede yahut hususi müessesede çalışan annelere dahi hak veremiyor insan... Öyle ya çocuğuna bakmaya muktedir olamıyacak kadın niçin çocuk ister? Onu sokağa bırakmağa, kötü bir şekilde yetiştirmeğe hakla varmıdır? Fakat bunlardan en korkuncu Şüphesiz kumarbaz bir annedir ki maalesef bu tip kadınlara memleketimizde sık sık rastlanır. Gittiği yerlerde bezik masasına oturan ve vidolar birbirini takip ederken, çocuğunu, kocasını ve evini unutan, onları gece yarılarına kadar bekleten bir kadına ne ceza verilse yerindedir. Hanımlarımızın şık giyinmeğe meraklı oldukları hepimizce malum bir mesele. Muhakkak ki her kadın şık giyinmek ister, ama çarşıya, pazara giderken kokyajlı empirmeler, naylon eldivenler ve oniki santim topuklu iskarpin giyen hanımlara açıkça rüküş derler.. Bu olsa olsa onların zarafetleri, daha doğrusu zarafersizlikleri hakkında bir nottur. Fakat kumarbaz kadınlar öyle mi ya?. Bunlar sadece kocalarının

keselerine zarar vermekle kalmazlar, heyecandan bozulan sinirleri yüzünden evdekilerin ve etrafındakilerin huzurlarını kaçırır, ihmalci olurlar. Kumara öyle bir müptelâ hale gelirler ki kolay kolay kurtulamazlar. Kazandıkça daha fazlasını kazanmayı, kaybettikçe tekrar oynayıp bu kaybı telafi etmeği isterler.. Bunu hangi kumarbaz kadın arzu etmez? Sabahlara kadar poker masasının başında oturan ve güneş doğduktan sonra evine dönen bir kadının yuvasına ne gibi bir faydası olabilir?. Sonra, bilmezler ki, bu sinir bozukluğu onların bütün gençlik ve güzelliklerini mahveder. Oyun masasında gözleri büyümüş, yüzü heyecandan takallüs etmiş, elleri titreyen bir kadın tasavvur edin. Yazık değil mi?

Oyun merakı maalesef büyük şehirlerden çok, küçük şehirlerde salgın halindedir. Kimbilir, bu vaziyet belki de muhitin darlığı ve bazı şartlara intibak mecburiyetinden hasıl oluyor. Anadolunun bir çok yerlerinde sık sık kabul günleri yaparlar. O günlerin en büyük eğlencesini, şüvetli bezik partileri veya tâbiri ile frapa çevirmek teşkil eder.

Demek ki bur kadını sadece ev işi ve elişi oyalamıyor, tatmin edemiyor.. Kadınlarımız nedense okumağa ve öğrenmeğe de pek meraldi değildirler. Bundan dolayı kendilerine bir meşguliyet bulmaları lâzım.. Ancak bu suretle cemiyetimiz bu kumarbaz kadınlardan, kumarbaz kadınlar da bu illetten kurtulmuş olurlar.

Güzellik

Zevkler ve Renkler

Bir Arap atasözüne göre erkeğin güzelliği ruhunda, kadının ruhu güzelliğindedir. Bu sözün belirtmek istediği ve bütün dünyanın da inandığı bir hakikat vardır. Ona göre yapı güzelliği ile ruh güzelliği ayrı ayrı şeylerdir. Fakat güzel görünüşlü insanın ruhunun, yâni huylarının da güzel olacağına ekseriyetle inanılmıştır.

Çehre ve vücut görünüşlerinden hangisinin hakîkî güzelliğe miyar olduğu suali bütün tarih boyunca bir mesele olarak kalmıştır. Güzellik telâkkisinin yalnız devirler boyunca değil, aynı devirde, dünyanın muhtelif yerlerinde ayrı ayrı oluşu da dikkati çeker. Bu bahiste, komşunun tavuğunun komşuya kaz göründüğü muhakkaktır. Sarışınlar esmerleri, esmerler de sarışınları cazip bulmazlar mı?.

İnsanlık tarihinde güzelliğe büyük kıymetler atfolunduğu devirlerin izleri, bugün bütün dünyanın müzelerini süslemektedir. Eski Yunan ve Roma devirlerinden kalma harikulade heykeller, Rönesansın emsalsiz tabloları ile heykelleri, insan çehre ve vücudunun ilâhileştirildiği zamanların mahsulleridir. Nenin güzel olduğu ve nenin güzel olmadığı hakkında insanların ne kadar ayrı inanışlarda oluşlarını, muhtelif sanat eserlerinin mukayesesi suretiyle kolayca meydana çıkarabiliriz. Bir kere Hollanda ressamlarının tombul modellerle, Mısırlı sanatkârların ebedileştirdikleri incecik kadın tiplerini mukayese edelim. Meselâ Mısır Kraliçesi Nofretete, Rubensin iltifat edeceği bir tip midir?.

Güzellik telâkkisinin ne derece değişebileceğini isbat eden şeylerden birisi de modadır. Ondokuz ve yirminci asırlarda modanın geçirdiği değişiklikler hayrete değer. Kadınların ince betti olmalarının değişmez bir güzellik kaidesi sayıldığı devirlerde her kadın bir korse kullanıyor ve iki üç kişi tarafından ancak sıkıştırılabilen bu korselerle bir cendere içinde yaşıyordu. O zamanın ideal kadın beli bir erkeğin iki karışı ile rahatça sarabileceği bir beldi. O zamanın giyinişi, kadın vücudunun güzelliklerini sakladığı için, güzel kadın sadece yüzü güzel olan kadındı. Kadının giyiminde alabildiğine tabiîliğe döndüğü ve çıplaklığın ayıp sayılmadığı yirminci asırda ise yüz güzelliği yanında inkâr edilemiyecek bir şey de vücut güzelliğidir.

Roma imparatoru Sezar, «Zevkler ve renkler münakaşa edilmez.» demişti. Bu bakımdan güzellik telâkkisinin de bir zevk meselesi olduğu ve münakaşa kabul edemiyeceği bir hakikattir. Bununla beraber, güzelliğin bir nisbet olduğu ve muhtelif vasıfların birbiriyle uyumu neticesinde güzelliğin meydana çıktığı da anlaşılmıştır.

Bundan başka, devrimizin güzellik telâkkileri arasında manevî değerler ve şahsiyet de birinci derecede bir rol oynamaktadır. Güzellik kraliçesi seçimlerinde namzetlerin şahsiyetleri ile jürilerin son derece yakından alâkadar olması da bunun başlıca delilidir.

Koca peşinde

Lübnandan akın

Çeşit çeşit,, boy boy, her cinsten bir sürü Lübnanlı küçük hanım, memleketimize akın etmeğe başladılar. Bunlar ne turist, ne de Meryem ananın mezarını ziyarete gelen dindar hıristiyan kadınlardır. Bunlar, Türk erkeklerinin methini işitmiş ve tâ memleketlerinden kalkıp koca aramak üzere gelmiş ihtiyarca kızlardır.

Yaşları yirmisekiz ile otuz dokuz arasında değişen bu hanımların, ömürleri boyunca kocasız kalmak gözlerini öylesine korkutmuş ki, ne yapıp yapmışlar, tâ Lübnan'dan kalkıp buralara kadar gelmişler. İleri sürdükleri teklifler de hani reddedilir şeyler değil. Bu Lübnanlı hanımların drahomaları elli binle yüz bin lira arasında oynuyor. Kızlardan dokuzu memleketimizde emeline nail olup evlenmiş, diğer dördü Lübnana dönmüş, bir tanesi de İstanbulda 39 senelik hayallerinin erkeğini bulamayınca bir defa da Ankarada şansını denemeye karar vermiş ve kalkıp gelmiş. İsmi Cumana Kohen. Annesi Lübnanlı bir Arap, babası Musevi imiş. Bütün melezler gibi güzel; güzel ama yaşı da 39.. Beyaz teni ile simsiyah saçları ve sürmeli kapkara gözleri güzel bir tezat teşkil ediyor. Fevkalâde mütenasip bacakları var. Dimdik vücudu da, nice evlemniş genç kadınlara taş çıkartacak kadar güzel.

Bu kızın bundan beş, on sene evvel nasıl olduğu hakikaten meraka değer. Değer ama, bu sefer de insanın aklına başka bir şey geliyor:

«— Bu kadın, bu güzelliğine rağmen nasıl olmuş da bu yaşa kadar evlenememiş?..»

Öyle ya, hem güzel, hem de zengin bir ailenin biricik kızı. Şimdi bile 100 bin liralık drahomayı, bahşiş verircesine gözden çıkarıyor.

Bu izdivaçların ne kadar sürebileceği ve kurulacak yuvaların ne dereceye kadar sağlam olabileceği de ayrı mesele. Lübnanlı hanımların içinde bulundukları haleti ruhiye de ayrıca münakaşaya değer. Para ile satın alınan

Hoş Resimler:

Sir Winston Churchill
Püro içen, gülen, kafa kaşıyabilen insan

bir erkekle insan nasıl mesut olabilir, nasıl saadeti düşünebilir, akıl almaz. Doğuştan haris olan insanlar vardır ki, hayattan pek çok şey isterler, azla iktifa etmesini bilmezler. Acaba bu Lübnanlı hanımların karşısına da bütün paralarını sömürüp, sonra da onları yüzüstü bırakmağa azmetmiş kimseler çıkmaz mı? Para üzerine bina edilmiş aile müesseselerinin istikbalinden insan haklı olarak şüphe ediyor.

Bu madalyonun tek tarafı. Bir de bu hanımlarla evlenecek erkeklerin arasındaki muhit, yetişme ve terbiye farkı var. Hele bir gönül rabıatsı da olmadan evlenmiş iki ayrı memleket çocuğu olurlarsa...

Sonra otuz dokuz yaşma gelmiş ve geçmiş iki insanın karakterleri artık teşekkül etmiş değil midir? Bunların birbirlerine intibakları, birbirlerinin kaprislerine tahammülleri de pek kolay olmaz.

Ancak, Lübnanlı hanımlar bu noktalardan bazılarım göz önüne almışlar ki, tekliflerini yaparken bir takım şartları da ileri sürüyorlar. Meselâ paranın muayyen mikdarını Bankaya yatırmak, birkaç sene sonra istifade imkânı vermek ve muayyen müddetli mukaveleler gibi işi sağlama bağlamak.

Bu meselelerden bir kısmı bizim tanıdığımız Cumana Kohen için bahis mevzuu olmasa gerek. Yetmiş bin liralık drahoması bulunmasa da Ankarada kısa zamanda kendisine âşık olacak bir sürü gence rastlayabilir. Fakat onun gözü vaktiyle âşık olduğu Doktor gibi birinde. Uzun boylu, yeşil gözlü bir genç arıyor.

Bu haberler erkeklerimiz arasında da büyük alâka görmüş, Lübnandan evlenmek üzere kızların geldiğini duyanlar bunların otellerine akın etmeğe başlamışlardır. Kimisi tombul, kimisi zayıf, kimi sarışın, kimi esmer bir zevce arıyor.. Bazıları da teklif mektubu ve resim göndermeğe başlamışlardır. Hanımların dokuzu da bu alâkadan faydalanıp evlenmiş, muratlarına nail olmuşlar. Dördü yukarıda da söylediğimiz gibi ne olmuşsa olmuş, evlenemeden memleketlerine dönmüşler. Ankaraya kadar gelip iki gün kaldıktan sonra dönen Cumana Kohen ise, bilemiyoruz acaba Ankaradan İzmire gittikten sonra evlenebilecek mi? Yoksa Izmirden kalkıp bütün Türkiyeyi şehir şehir dolaşacak mı? Biz konuşurken kendisine, otel penceresinde bekleyip koca bulamıyacağını naçizane ifade ettik.

Neyse şaka bir tarafa Tanrı bu kızcağızların kısmetlerini hayırlı tarafından nasip etsin. İnşallah hepsi istedikleri gibi birer koca bulur, memleketlerine dönerler. İnsan yüzyüze geldikten sonra bu temenniyi onlar için büsbütün yürekten tekrar ediyor.

İşin hayırlı bir tarafı da, bu hanımlar sayesinde memleketimize girecek döviz! Öyle ya on tanesinin evlendiğini farzetsek vasati ellişer binden alsak, yarım milyon liralık bir döviz eder ki hiç de az değil. Parayı Lübnandan buraya getirmeleri de başka bir mesele. Cumana Kohenin gizlemek arzusuna rağmen ağzından kaçırdığı lâflardan dövizin nasıl temin edildiğini anladık. Lübnanda bir kimseye yatırılan paralar Türkiyede telgraf havalesiyle ellerine geçiyormuş.

Cumana diyor ki :

«On yedi yaşımdan beri bir çok erkek tanıdım. Pek çokları ile yakın arkadaşlık ettim. Arada sekreterlik, hosteslik yaptım. Elimden dikiş de gelir, bundan da istifade etmeyi bildim. Gayem büyük bir terzihane açmak ve Jacques Fath, Cristian Dior ayarında bir şöhrete sahip olmaktı. Fakat bütün bunlar beni oyalamadı. Evlenmek istiyordum. Ama beni isteyenleri ben beğenmedim. Kimi çok yaşlı, kiminin boyu çok kısa, kimi kaba, bazısı da lüzumundan fazla, hattâ bir erkekte hoşa gitmiyecek kadar nazikti. Benim beğendiğim insanlar da tesadüfen benden hoşlanmadılar galiba. On sekiz yaşımda iken bir doktoru sevdim. Evlenmek ümidi ile senelerce onu bekledim, her türlü fedakârlığa katlandım. Fakat aradan seneler geçip, benim yaşım da yirmiyi bulunca sadece gönül eğlendirdiğini anladım. Bunu o da gayet iyi bir şekilde isbat etti ve başka birisi ile evlendi. O sıralarda evlenebilirdim, çünkü etrafımda kendilerine hiç alâka duymadığım bir sürü genç vardı. Bunlar, güzelliğimle birleşen servetimi göz önüne alarak nişanlılarını, sevgililerini bile bırakıp bana gelebilirlerdi. Zaten erkeklerin çoğu aptaldır. Daima, kendilerine düşkün olan kadınlardan ziyade, yüz bulamadıkları kadınların peşinde koşarlar.»

İşte Cumana'nın hikâyesi. Fakat bakmış ki, yaş ilerliyor, hele otuz beşi geçince ömrünce yalnız kalmak kaygısı içini kemirmeye başlamış. Melez güzeli evlenmeğe karar vermiş. Aklına ilk Türkiye ve Türk erkekleri gelmiş. Öyle ya, demiş. Param var, güzelim. Türkiyeye gidersem nasıl olsa bir koca bulurum.. —Cumana'nın bu düşüncesinin erkeklerimiz için ne derecede iftihar mevzuu olduğu münakaşa mevzuu sayılabilir—. Cumana bir de İtalyan erkeklerinden hoşlanırmış.

«— Bu iki memleketin ateşli erkekleri bütün dünyanın diline destandır. Türk kadınları bu nimetin bilmem farkında mıdırlar?» diyor.

Cumanaya, son aylarda dünya çapında bir şöhret kazanan Türk erkeklerinin çapkınlığı hakkındaki fikrini ve kararında bu hâdiselerin tesiri olup olmadığım sorduk. Güldü:

«— Ben bugüne kadar henüz hoşuma giden tipi bulamadım. Bulursam, ben de muhakkak ki onu kaçırmaya çalışırım.» dedi.

Cumananın, müstakbel kocasından sabık sevgilisinin intikamını almaması temenni edilir. — R. E.

Yaklaşan kış

Artık Eylül geldi. Hanımlar pardesü ve tayyörlerini terzilerden almağa başladılar.

Bu sene, elbiselerde fazla bir değişiklik yok. Christian Dior'un düz göğüs ve Jacques Favh'ın işlemeli çorapları da pek rağbet göreceğe benzemiyor. En büyük değişiklik taçlarda olacak. Bu kış saçların omuzlara kadar uzadığım göreceğiz. Mack dedikleri açıklı koyulu saçlara da pek tesadüf edilmiyecek.

Hiç topuksuz iskarpinler de hemen hemen ortadan kalkmış gibi.

Kış modasının en iftihar edeceğimiz tarafı New York ve Paris kadın elbiseleri modasında eski Türk kıyafetlerinden alınan işlemeler ve motiflerin bulunmasıdır. Moda mütehassısları bu tarihî hazinemizden istifade etmeyi bir fırsat bilmişlerdir. Türk işlemelerinin tesiri Amerikan ve Paris modasının gündüz elbiseleri ve tuvaletlerinden ev ve yatak odasına kadar her türlü giyim eşyasında görülmeğe başlamıştır. Bilhassa an'anevî cepken ve şalvarlarımızdan stilize edilerek kopye edilmiş kıyafetler pek revaçtadır.

Önümüzdeki loş mevsiminde dışardan gelecek olan modellerde bu güzel eserlerin tesirlerini, onlardan alınan ilhamın izlerini göreceğiz.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Son süratle yol almakta olan bir otoray hattın üzerinde dolaşan bir ineğe çarptığı gibi onu ortadan ikiye bölüvermiş, kazadan sonra vaka mahalline gidenler, rayların sağ tarafında zavallı hayvanın ön kurum, sol tarafta ise ard ayakları ile birlikte arka kısmını görmüşlerdir. Gebe ineğin kanunda bulunan yavru ise rayların arasında yatıyordu. — (New York Herald Tribune)

Karel Timmermans doğuştan kördü. Ama Dyle nehri kıyısında dolaşırken nehre düşmüş bir çocuğun imdat isteyen çağırışlarını duyunca, dayanamıyarak ceketini, ayakkabılarını fırlattı ve nehre atıldı. İyi yüzme biliyordu, fakat sadece seslerin geldiği tarafa doğru yüzmeğe çalışmakla çocuğa vasıl olamıyacağı aşikârdı. Neyse ki, kıyıdan hâdiseyi seyredenler onun kör olduğunu anladılar ve ne tarafa yüzmesi gerektiği hakkında talimat verdiler. Bu şekilde adamın çocuğu bulması ve sağ salim kıyıya götürmesi mümkün oldu. Akıl almaz bir cesaret numunesi göstermiş bulunan Timmermans'ı, çocuğun ailesi pek hali vakti yerinde olmadığı için Belçika Hükümeti mükâfatlandırdı. (New York Herald Tribüne)

*

Kırkyedi yaşında bulunan yirmi iki çocuk doğuran ve bunların hayatta kalan altısından bir sürü de torun sahibi olan Mrs. Elsie Marshall, ikinci izdivacını kiracısı Mr. Robert Kerny ile yaptı. Merasim günü yirmibir yaşındaki damadın yanma giden kırkyedilik gelinin beyaz elbisesinin kuyruğunu altı küçük kız tutuyordu, ki bunlardan üçü torunlarıydı. — (New York Herald Tribune)

*

Meksikanın Ciudat Victoria şehrinde Chico Pedrinos adında bir genç, şehrin tanınmış doktorlarından Zarroyu, Charlos Hermosillo'yu tedavi ve" iyi ettiği için öldüresiye dövmüştür Chico Pedrinos, Charlos Hermosillo'nun yeğeni ve yegâne mirascısıdır. (Daily Telegraph)

Trompet

... ve davulu!

Birleşik Amerikanın İndiana eyaletinde, bilhassa Munice şehrinde hırsızlar son zamanlarda yeni bir metodla çalışmağa başlamışlardır. Bunlar gözlerine kestirdikleri bir adamın yüzüne kremalı bir torta fırlatmakta ve adamcağız yüzündekilerini temizlemeğe uğraşırken cebindekileri boşaltıp kaçmaktadırlar. — (A.F.)

*

İki sene evvel kurulmuş bulunan polisler sirki hâlâ faaliyetine devam etmektedir. Çadırlarını Karaljos manejine kuran sirkte bütün numaraları polisler yapmakta, kapıda emniyet memurları tarafından bilet kesilmekte ve bir kaç polis de hakiki mesleklerinin icab ettirdiği vazifeyi görmektedirler. Sirkin programlarını aynı zamanda cambaz polislere numara öğretmek hususunda rejisörlük eden müfettiş Blanken yapmaktadır. Temsillerden elde edilen kâr münhasıran Çocuk Esirgeme kurumuna verilmektedir. — (Daily Telegraph)

*

Cholet'li ev kadınlarından biri yiyecek öteberi almak için çarşıya çıkmış ve bu meyanda zerzavatçıdan 110 frank mukabilinde bir lahana almıştır. Eve dönüp de yapraklarını ayıklamağa başlayınca lahananın göbeğinde ne görse beğenirsiniz? Hayır, hayır, sümüklüböcek veya kurt değil, hap koymağa mahsus bir tüp... Kadıncağız merak içinde tübü açıp içinde bulunan kağıdı okudu. Kağıtta şunlar yazılı idi: «Ben bu lahanaları yetiştirmiş olan bostancıyım. Lahanaların tanesini 10 Franktan manava sattım. Onun size kaçtan vermiş olduğunu bana bildirirseniz son derece minnettar kalırım. Adresim şudur....» Kadın bostancıya bir mektup yazarak manav aleyhinde şahadet edebileceğini bildirdi, ve ikisi bir olarak dâva açtılar. Lahanaları 110 franktan satmış olan zerzavatçının ihtikâr suçundan ceza yiyeceğine muhakkak nazarı ile bakılmaktadır. (New York Times)

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

Juan Guzan, yirmisekiz yaşında bir genci iyice dövüp hastanelik ettiği **için** muhakemeye getirildiği zaman nüfus kâğıdına bakmak icabettiğinden 1848 doğumlu olduğu meydana çıktı. Yâni adam 103 yaşında idi. Hâkim ne yapacağını şaşırdı; dayak yiyen genç utancından yerlerin dibine geçmeği arzuladı. Memurlar gülüştüler. Juan Guzan ehliyetli bir antrenör eline düştüğü taktirde istikbal için ümitler vaadeden bir boksör olabilecekmiş?!....
(New York Times)

Birleşik Amerikada, Nebraska eyaletinde el'an yürürlükte olan bir kanuna göre, kadın ve erkekler yüz ve ellerinden gayri vücutlarının her tarafını büyük bir dikkatle örtmek zorundadırlar. Ellerinden ve yüzünden gayri herhangi bir tarafını açan kimse hapisle cezalandırılır. Nebraskalılar, bu kanunu tatbik etmemelerine rağmen yürürlükten kaldırmağa da katiyen yanaşmamaktadırlar. — (News Week)

*

Wey Hats adında birisi, bir gece evde yalnız başına otururken içeri giren üç hırsızı tek başına kaçırmağa muvaffak olmuştur.

Bir vantrilok olan Wey Hats, sanatını göstererek çıkardığı muhtelif seslerle, hırsızlarda, evde yedi sekiz kişi bulunduğu kanaatini uyandırmış ve bu kadar kimse ile başa çıkamıyacaklarından korkan hırsızlar selâmeti firar etmekte bulmuşlardır. — (A.P.)

*

Fransanın Mons şehrinde, korkunç bir otomobil kazasından kurtulan Pierre Müller adında bir doktor, geçirdiği kazanın tesiri ile aklî muvazenesini bozmuş ve bir ağaca çıkarak bülbül gibi ötmeğe başlamıştır. Kendisini ağaçtan indirmek istiyenlere tabanca ile karşı koyan ve kuş olduğunu söyleyen doktor Pierre Müller, dört gün ağacın üzerinde tünedikten sonra şuuruna tekrar sahip olarak ağaçtan inmiş ve evine gitmiştir. — (News Week)

Birleşik Amerikada, Colorado eyaletinin Englewood şehrinde bir silâhçı dükkânına giren meçhul birisi bir tabanca alacağını söyliyerek güzel bir otomatik tabanca seçmiştir. Meçhul adam, tabancaya, kurşunlan da doldurduktan sonra dükkân sahibine tutarak kasasındaki bütün parayı alıp savuşmuştur. — (U. P.)

Birleşik Almerikada, Teksas eyaletinin Abilene şehri yakınlarında bulunan bir çiftliğin sahibi olan Allie William Cox şimdiye kadar emsaline tesadüf edilmiyen bir şekilde intihar et. miştir.

Genç ve yakışıklı bir adam olan William Cox bir sabah, hususi uçağı ile çiftliğindeki hava meydanından havalanmıştır. Bir müddet göklerde dolaşan Allie, tayyaresindeki telsiz vasıtası ile Abilene askerî hava meydanını bularak benzini bitinceye kadar havada kalacağını, ondan sonra tayyaresi ile birlikte parçalanmak sureti ile intihar edeceğini bildirmiştir.

Hava meydanındakiler ilk önce bunu bir şaka addetmişlerse de bilâhare işin şaka tarafı olmadığı görülünce vaziyeti, Allie'nin ailesi efradına bildirmişlerdir.

Derhal askerî hava alanına gelen Allie'nin ailesi, karısı ve çocukları bu milyoner genci fikrinden vazgeçirmeğe çalışmışlarsa da William Cox hiç birisine kulak asmamış, bildiğini okumuştur.

Tam üç saat havada kalan genç benzini bitince tayyaresinin burnunu yere dikmiş ve korkunç bir pike yapmıştır. Bu pikenin şiddeti ile tayyare yarı yarıya toprağa gömülmüş ve Allie William Cox feci bir şekilde ölmüştür.

Evleneli çok olmıyan ve yakında üçüncü çocuğunun babası olmağa hazırlanan Allie William'ın niçin intihar ettiği anlaşılmamıştı". Genç çiftçinin uçağa bindikten sonra çıldırmış olması ihtimali de gözönünde tutulmaktadır.

*

Kaliforniyalı bir karı koca görülmemiş bir şekilde ve bir hiç yüzünden düello etmişlerdir.

Hâdise şöyle cereyan etmiştir :

Elli bir yaşındaki Joseph Gaugier evinin bahçesinde sakin sakin yıkadığı çamaşırları ipe asarken karısı pencereden başını çıkarıp işini çabuk bitirip içeri girmesini ve bulaşıkları yıkayıp diğer ev işlerinde kendisine yardım etmesini söylemiştir. Kadın, aradan kısa bir zaman geçip de kocasının içeri girmediğini görünce tüfeğini kaptığı gibi pencereye koşup havaya bir el ateş etmiştir. Kocasının, elinde üç çamaşır kaldığını, onları asmadan içeri girmiyeceğini bildirmesi üzerine, bu sefer silâhı adama çevirerek nişan almıştır. Karısının kendisine ateş ettiğini gören Joseph Gaugier de elindeki çamaşırları ipin üzerine atarak yanında duran silahını kavramış ve o da karısına ateş etmeğe başlamıştır. Böylece karşılıklı düello sonunda, kadın kalbine yediği bir kurşun ile ölmüştür. Bunun üzerine adam yarı kalan işini tamamlamış ve bütün çamaşırları asınca ceketini giyerek teslim olmak üzere karakolun yolunu tutmuştur. (News Week).

*

Amerika'da, Illionis eyaletinin Springfield şehrinde «Batıl İtikatlara Düşman Olanlar» isimli bir cemiyet kurulmuştur.

Amerikan ordusu ileri gelenlerinden bazıları ile siyaset adamlarının da dahil oldukları bu cemiyetin on üç başkanı, on üç fahrî başkanı, onüç hademesi, onüç masası vardır. Toplantı odasının duvarları onüç rakamları ile süslü olduğu gibi idare heyeti azasının toplandığı masanın şekli de on üç rakamını andırmaktadır.

Bu cemiyete âza olabilmek **için hiç bir batıl itikada** inanmamak lâzımdır. (New **York** Herald Tribune).

*

Bundan iki sene evvel Virginia eyalet hapishanesinden Wilfred Hausteen isimli bir mahkûm kaçmıştı. İki senelik bir aramadan sonra, Wilfred Hausteen'in aynı hapishanede gardiyan olarak çalıştığı hayret ile görülmüştür. Fi- arından tam bir hafta sonra, sun'î bir burun takıp bıyık bırakmak sureti ile simasını değiştiren mahkûm, elde ettiği sahte evraklar ile hapishane müdüriyetine müracaat etmiş ve gardiyan alarak çalışmak imkânım bulmuştur. Daima göz önünde bulunan şeyler nisbeten daha güç nazarı dikkati çektiğinden kaçak mahkûm kendini iki sene takiplerden kurtarmıştır. Bu sahtekâr gardiyanın foyası, sun'i burnunun beklenmedik bir zamanda düşmesi ile meydana çıkmıştır.

(New York Herald Tribune)

*

İtalyanın Caltanissetta adındaki cezaevinde bir ayaklanma olmuş ve azılı haydutlardan bazdan kaçmağa teşebbüs etmişlerdir. Etrafı dörder metre aralıklı yüksek bir duvarla çevrili olan bu hapishaneden sadece Nishemin Culyanos ismini taşıyan bir haydut kaçabilmiştir. Arkadaşlarından biri **ilk** duvardan atlarken düşüp bacağım kırmış, diğeri de gardiyanlar tarafından yaralandığından kaçamamıştır. Bu durumu gören diğer mahkûmlar da korkarak koğuşlarına kaçmışlardır.

Hiç bir memleket tarafından kabul edilmiyen ve bu yüzden sekiz defa Bretagne vapuru ile Arjantin - Fransa arasında gidip gelen Levistky, nihayet kendisine iltica **hakla** tanıyan Dominik Cumhuriyetine gidip yerleşmek üzere yola çıkmıştır. — (A.P.)

*

Bir zamanlar Avrupanın en meşhur Tango Orkestrasının sahibi ve şefi olan Fransisco Canaro, bugün İspanyanın Madrid şehrinde küçük bir lokantada keman çalmaktadır. — (Nafen)

*

İllionis eyaletinin Dwight şehrinde kadınlar hapishanesinde vukua gelen infilâk ve yangında 18 kadın mahkûmla 2 gardiyan yaralanmışlardır.

(New York Times)

Senelerden beri cüzzamlıların tedavisi ile uğraşan Paris Cüzzamlıları Koruma Cemiyeti Başkam Paoul Follereau, Başkan Eiserrhoower ile Malenkofa birer açık mektup yayınlayarak her ikisinden de birer bombardıman uçağı istemiştir. Follereau mektubunda şöyle demektedir :

«— Bir bombardıman uçağının beş milyon franga mal olduğunu öğrendim. Bu iki uçağın getireceği 10 milyon frangı cüzzamlıların tedavisine sarfetmek zevkli bir iş olacaktır.» — (Nafen)

TIB SAHASINDA

Verem tedavisi

Verem, bu gün de dünyanın başlıca meselelerinden biridir. Her yaşta insanlarda görülür ve bulaşıcı hastalık ölümlerinin büyük bir kısmını teşkil eder. Bütün koruyucu tedbirlere rağmen, biç bir millet, bu hastalığın zavallı kurbanlarını tedavi etmek yükünden kendini kurtaramamıştır. Tedavi vasıtalarının gelişmesi, özel ilâçların bulunması ve cerrahi usullerin ilerlemesi de verem meselesini tam bir şekilde halletme imkânlarını sağlayamamıştır. Bununla beraber bugün modern tedavi sayesinde eskisine nazaran daha kısa bir zamanda, bir çok hastanın hayatım kurtarmak kabil olmaktadır. Ancak bu tedavilerin tatbiki için en üstün dahiliyecilerin ve operatörlerin içinde çalıştığı, en yeni vasıtalarla teçhiz edilmiş müesseselere ihtiyaç vardır. Artık bu hastahaneler, bu yeni vasıtalar, metodlar ve ilâçlar sayesinde, tüberkülozda sadece bir duraklama değil, tam ve kesin bir şifa da sağlanabilmektedir. Şifa nisbeti de, ilerlemiş vak'alarda bile her gün biraz daha artmaktadır. Bu hayırlı sonuçları biraz da cerrahi usullerin gelişmesine borçluyuz. Bu sayede hastalık mihrakı tamamen çıkarılmaktadır. Böyle bir ameliyat da yeni ilâçların yardımiyle kolaylıkla başarılabilmektedir. Antibakteriyen modern ilâçların bulunmasından önce akciğerdeki tüberküloz odaklarının cerrahi olarak çıkarılması mümkün olamıyordu. Yeni ilâçlar, göğüs cerrahına, veremle yaptığı savaşta çok önemli iki vardım yapmaktadır: 1) Ameliyattan önceki avlarda bu ilâçlarla yapılan tedavi sayesinde tüberküloz mihrakının etrafındaki tali leziyonlar kaybolur. Tamamiyle sınırlı bir TB mihrakı kalır. Bu kısmı cerrahi olarak çıkarmak da çok kolay olur. 2) Ameliyattan sonra bu ilaçlar kullanıldığı zaman da nüksler önlenir.

TB. tedavisi için kesin formüller vermeğe imkân yoktur. Biz ancak meselenin gelişme halinde olan tıbbî ve cerrahi telâkkilerine dikkati çekebiliriz. Bugün burada söyliveceklerimiz yarın ve bir yıl sonra tamamen değişebilir. Şimdi bahis konusu ettiğimiz meselelerin de 1950 ve 1951 yılındaki en iyi tedavi prensiplerimizden büsbütün farklı olduklarında şüphe yoktur. Zaten hekimlik kesin kaide ve formüllere sığdırılamaz. Bununla beraber son yıllarda bir çok memleketlerdeki bilginlerin, hekimlerin ve cerrahların antibakteriyen ilâçlarla yaptıkları deneylerden elde ettikleri sonuçlara göre bazı prensipler vermek mümkündür.

Birinci Prensip

Tb.ve yakalanmış hastaların çoğu antibakteriyen tedaviye tâbi tutulacaktır. Etkiden hastaların büyük bir kısmını yatak istirahatı akciğeri çökertme gibi başka usullerle tedavi eder, bunlarla sonuç alınamıyan vakalarda an-

Ahlâksızlıkların tedavisi

Dr. Esad EĞİLMEZ

Gazetelerde her gün bir çeşid ahlâksızlık ve cinsel sapıklık hadisesi okumaktasınız: Metresini dizinde kesenler, kundaktaki yavruya tecavüz edenler, köyüne şifa sunmağa gelen ebe hanımı günlerce dağlarda gezdirenler, karısını otuz beş yerinden vuranlar veya bıçaklayanlar, ayıb yerlerini sokaklarda ötekine berikine açıklayanlar V.S...

Dünyanın en medeni memleketlerinde meselâ Amerika'da da bu ahlâksızlıklar korkunç ölçüdedir. New - York'ta her gün bir adam öldürülmekte, üç kadına tecavüz edilmekte, yirmi yedi kişi muhtelif şekilde taarruza uğramakta, 31 kişi tabanca ile tehdid edilmekte, 41 otomobil çalınmakta, 140 hırsızlık vakası olmaktadır. Ayrıca kaçakçılık, dolandırıcılık, çıplak gezme şeklinde günde 28 kadar suç işlenmektedir. Bu suçların sayısı geçen seneye nazaran % 11 nisbetinde de artmıştır. Bu hesaba göre her doksan saniyede bir hadise oluyor demektir. Bunun için polis müdürü Adams vatandaşlarına (bana derhal yedi bin daha polis veriniz. Yoksa hiç bir sorumluluk kabul etmem)' diye bağırmaktadır. Oysaki emrinde bu gün 19815 polis vardır.

Bu gibi olayları bir ahlâk bozukluğu saydığımız günler artık gelmiş ve geçmişdir. Bunların ortaya çıkmasında çok zaman biyolojik, psikolojik, faktörler ve tıbbi sebebler rol oynamaktadır. Bu anormallikleri yapan kimselerin daha çocuklukdan ayırd edilmeleri mümkündür. Normal ve anormal çocukların ayrılmasında hekimin büyük yardımı olacakdır. Esasen eblehin konuşmadığını, budalanın meramını ifade edebildiği halde kültür edinmekden aciz bulunduğunu, zayıf akıllının biraz çalışmak iktidarında olmasına rağmen ihtiyaçlarını giderecek ve kendisini makul bir tarzda idare edecek vaziyette bulunmadığını herkes bilir. İşin bu kısmını aile ve öğretmenler de takdir eder; Hekimin asıl ödevi anormalleri tayin etmekden ziyade meydana çıkarılmış olan anormallerin tıbbî tedkikini yapmakdır. Beden yapısı ve karakterle biraz ilgilenmiş olanlar, anormal, ahlâksız ve gevşek mizaçlıları ayırmakda zorluk çekmezler. Kretschmer'e göre halkın kafasında şeytan sivri sakallı ve zayıf; entrikacı ve riyakâr, kanbur; büyücü ihtiyar cadı, kuru ve baykuş yüzlüdür. Neşeli adam, kırmızı yanaklı, daz kafalı ve şişmandır. Azizler ve. peygamberler, uzun boylu, şeffaf derili, soluk, nuranî yüzlü ve zayıfdır. Özet olarak faziletle şeytanın burunları sivri, mizahın burnu, künttür. Fikir adamlarının alınları açık, başları büyukdür. Oburlar göbekli, atletler adalelidir. Büyük bir çene Darvin'e göre maymun dedelerimizden kalma, beyin kitlesinin gelişmesine engel olduğu için, sahibini; düşünmekten aciz, yalnız çenesile geçinen bir yamyam seviyesine indiren kötü bir miras telakki edilir. Bu gün başına bere giymesine rağmen yobazın ve softanın klasik tipi değişmemişdir. Sakalı sivri ve seyrektir. Yüzü etsiz ve kurudur. Gözleri çipildir. Kıçına dürülü latasının altında bağdaş kurup gül suyu ve mevlud şekeri beklemekden bacakları çarpılmıştır. Eğri boynu (hikmeti rabbaniye) uzanmış gibidir. Geriliklerin bazı özel belirtileri de vardır. Altı parmak, yarık dudak, yamık ve yassı kafa, saçların kalın ve seyrek oluşu, dişlerin bozukluğu, kulak memesinin yapışıklığı, göğüsde üçüncü ve dördüncü meme, vücudun bir yerinde uzun kıllar, büyük benler, başda bir tutam saçın beyaz oluşu bunlar arasındadır. Demek ki, bu gün bazı artist ruhlu bayanların, saçlarının bir tutamını boyatmaları bir moda gösterisi olmakdan ziyade bir tereddi işaretidir. Bu belirtilerin bulunması o kimsenin muhakkak anormal olduğuna delâlet etmez. Ancak bu işaretler çok zaman anormallerde bulunur. Bu alâmetlerin bir kaçının bir arada bulunması o kimsenin anormal olmak ihtimalini arttırır. Anormalleri antropometrik ölçülerle de ayırd etmek mümkündür. Her yaşın bir boy haddi vardır. Bunun alanda ve üstünde akıl bozuklukları görülür. Keza başın da yaşa göre bir uzunluğu ve genişliği vardır. Küçük veya büyük başlar, akıl eksiklikleriyle malûl dürler. Fizyonuminin tetkiki de o şahsın ahlâk durumu, normal veya anormal karakteri hakkında esaslı fikirler verir. Yüzün; güzel çirkin, kaba, sert, yumuşak görünüşlü, canlı, dinamik, zeki, durgun, kederli, ne eli, alelade, ifadesiz, mutad, gayrı tabii olması mümkündür. Şahsın yüzü, hüviyet kartı gibidir.

Bu gün hekimlik birbirinden tamamen ayrılmış beden yapıları tanımakdadır :

Uzun boylu,küçük başlı, dar omuzlu, göğsü çökük, basık karınlı, zayıf, kansız, kuru parmaklı tiplere (leptosom) veya astenik yapılı diyoruz. Bunlar vereme istidadlı oluyorlar.

Geniş omuzlu, dik başlı, orta boylu, adaleleri sağlam ve kuvvetli, elleri, ayakları büyük kimselere atletik yapılı diyoruz. Bunlar özel bir

tibakteriyen ilâçları kullanırdık. Halbuki elimizdeki yeni ilâçlar hastalığı daha çabuk durdurmaktadırlar. Müteakip senelerde nüksleri de daha az olmaktadır. Hastahanede kalma süresi azalmakta, tedavi masraflarında büyük tasarruf sağlanmaktadır. Bu ilâçların tatbiki da öbürlerinden daha kolaydır. Bu sebeplerden ötürü bazı hastahanelerde

hastalığa istidadlı görülmüyorlar.

Orta boylu, tıknaz, yuvarlak, kırmızı yüzlü, kısa ve kalın enseli, fazla yağlı, göbekli kimselere de piknik tip diyoruz. Bunlar inmelere müsaid görünüyorlar. Bunun için apoplektik tip diye de anılıyorlar.

Bu üç beden yapısı tipinin kara, yüz ve fizyonomileri de özellikler taşımaktadır.

Hekimlik iki türlü de karakter ayırmaktadır: Sikloid ve şizoid karakterler.

Sikloid kimseler; iyi kalpli, güler yüzlü, şen hareketli, canlı, şakacıdırlar. Çabuk kızar, bulanır, durulurlar. Bir şeyi içlerinde saklayamazlar. Her şeyleri açıkdır, hiddetlerini izhar eder, döker ve ferahlarlar. Her şeyi yüze söylemekten hoşlanırlar. Derdlerini dökmekden, gülmek ve ağlamakdan zevk duyarlar. Çalışmaya hevesli, enerjik, dinamik, realist, pratik kafalı, cemiyetle iyi geçinen, uysal, rahata düşkün insanlardır.

Şizoid karakterli insanlara gelince - bunlardan Allah sizleri korusun - asık suratlı, donuk, sessiz, çekingen, sinsi, hain, müstehzi, manasız, problematik olurlar. Maskeli bir yüzleri vardır. Panjurları kapanmış villalara benzerler. Kuyu gibidirler, içlerinden ne geçdiğini bilemezsiniz. İnce ruhlu, hassas, iyi kalbli, uslu, sakin olanları da vardır. Kendini beğenmişler, müstebidler, zalimler, duygusuzlar, ne oldum delileri çok zaman bunların arasından çıkmaktadır.

Akıl hastalarında yapılan istatistikler astenik yapılı kimselerde şizoid karakterin, piknikler arasında ise sikloidlerin daha fazla olduğunu göstermektedir. Şu halde beden yapısı ile akıl, akıl hastalıkları, ruh durumu ve karakter birbiriyle çok yalandan ilgili olmak icap eder. Artık (Ruh hastalıkları dimağ hastalıklarıdır) denilemez. Ruh hastalıklarım doğuran sadece dimağ değil, onun yanında bütün iç salgı bezeleridir. Şu halde beden yapısı, karakter, ruh ve akıl hastalıkları ve iç salgı bezelerini bir bütün olarak düşünmek ve göz önüne almak lâzımdır. Suç işleyen bir anormali şiddetle cezalandırılması gereken bir kimse olarak değil, fakat daha çok, tükenmez bir sabırla aykırılıklarının önlenmesi icap eden bir hasta gibi telâkki etmeğe alışmalıyız. Bir çok suçların sebebi sefaletler, parasızlıklar, terbiye ve eğitim noksanlıkları, gerilikler, sosyal nizam bozuklukları, bilgisizlik, aile hayatının düzensizlik-

hemen bütün faal Tb. vakaları sadece antibakteriyen ilâçlarla tedavi edilmektedir. Nasıl zatürrienin şiddeti ve vahameti ne oluna olsun daima antibiyotiklerle iyi edilmeğe çalışılıyorsa veremde de hastalığın derecesi, genişliği, seyri ne olursa olsun daima antibakteriyen ilâçlar kullanılmasına doğru bir temayül vardır.

leri, savaşlar ve bunlardan doğan zaruretler olabildiği gibi tamamen tıbbi de olabilir. Meselâ seks bezeleri çıkarılanlarda kadın olsun, erkek olsun, beden yapısında ve karakterde büyük değişiklikler olur. Hadımlar; müzevir, ahlâksız, sinsi, hain, korkakdırlar. Boynun ön kısmında bulunan tiroid adlı iç salgı bezesinin çalışma noksanlıklarında da hastanın abdal, korkak, ahlâksız olduğu, ayıb tanımadığı görülmektedir. Ansefalit dediğimiz beyin iltihabı geçirenlerde huy değişmekte, karakter bozulmakta, yalan söylemek, hırsızlık etmek, hiddet, şiddet, ırza tasaddi, hattâ katil işlemek mutad işler halini almakadır. P.G. harflerile gösterdiğimiz firengi ile ilgili umumî felçte hastada ar, haya kalmamakta, ahlâk ve karakter son derecede bozulmaktadır. Yolda gelene geçene sataşdığı, çıplak gezdiği, ayıp yerlerini teşhir ettiği, Allahlık, Peygamberlik iddia ettiği, mukaddesata sövdüğü için önce karakolda icabına bakılan sonra da adlî tıbba düşen ve nihayet bir kan muayenesi neticesinde hekimin adaletine ve yetkisine sığınarak tedavi ile yeniden insan ve cemiyet içine karışabilecek hale gelen pek çok zavallı tanımaktayız. Acaba beyinde ahlâk durumumuzu düzenleyen bir merkez var mıdır?

Grip salgınlarından sonra meydana çıkan ansefalitte başlıca beynin kaide kısmındaki bölgeler (Thalamus, hypothalamus) bozulmaktadır. Bu sırada ortaya bazı ahlâksızlıklar da çıktığını göz önüne alırsak beynin bu bölgelerinin ahlâk durumumuzu düzenlemekle ödepli olduklarını düşünmeğe hak kazanırız. Görülüyor ki günün birinde, beyindeki bu bozuk merkezleri iyi edivermekle veya iç salgı bezelerinin çarpık ve sapık işleyişlerini düzenlemekle bazı ahlâksızlıklar giderilebilecekdir. Bu, insanlık için bir ümid ve tesellidir. O zaman irtikâbların, irtişaların, ihtikârların, hırsızlıkların, hayasızlıkların cezalandırılması için polis, jandarma, inzibat savcı, hâkim mahkeme, tutuk evi otomatik olarak faaliyete geçmiyecek, hekim yapacağı bir enjeksiyonla veya vereceği bir hap, şurup yahut da antibiyotikle suçluyu normal bir insan durumuna getirecektir. Hattâ bir çok suçlan önlemek de kabil olacakdır. Dünyanın ve insanlığın bu günkü haline ve gidişine bakarak hekimin bu hayırlı müdahalesini sabırsızlıkla bekliyoruz.

İkinci Prensip.

Antibakteriyen ilâçlarla - tedaviye uzun zaman devam edilecektir. Bir kısım hastahaneler bu sürenin en aşağı bir yıl olmasını kabul etmişlerdir. Bazı hastalarda tedaviyi daha önce kesmek mümkünse de böyle vakaları ayıracak kesin bir metod yoktur. Hastalık tekrarladığı takdirde o zamana kadar harcanmış olan bütün emekler boşa gitmiş olacağından tedaviyi imkân nisbetinde uzatmakta fayda vardır. Tb. tedavisinde bakterileri tamamen yok edecek bir ilâç hâlâ mevcut değildir. Koch basilinin Tb. yaralarında uzun zaman sağ kaldığı, verem odaklarının güç kapandığı, güç iyi olduğu gözönüne alınacak olursa, bir yıl veya daha fazla süren tedavilerin gayet haklı olduğu anlaşılır. Tedavinin tık sık kesilmesi de daha dayanıklı basillerin ortaya çıkmasına sebep olur. O halde antibakteriyen ilaçlar uzun süreli ve devamlı kullanılacaktır.

Üçüncü Prensip.

Cerrahî usullere müracaat edilecekse, bilhassa akciğerin bir kısmı çıkarılacaksa bu ameliyatları en aşağı 9 - 12 ay kadar gecikdirmek ve bu arada antibakteriyen ilâçlarla tedavi yapmak lâzımdır. Bu prensip eskidenberi bildiklerimize ve düşündüklerimize tamamen aylandır. O zamanlar ameliyatı mümkün olduğu kadar erken, tedaviye da yanıklı, basiller ortaya çıkmadan önce yapmağı tercih ederdik. Bugün ameliyatı geç yapmak isteyişimizin sebebi o sıralarda yapılacak antibakteriyen tedavi sayesinde afetin küçülmesi, Tb. mihrakındaki faaliyetin duraklaması sebebiyle ameliyatla çıkarılacak akciğer do, kusunun daha sınırlanmış bulunmasıdır Operatör akciğerin büyük parçaların dan birini çıkaracağı yerde sadece ufak bir kısmını çıkarmakla yetinecektir. Böylece akciğerden az bir şey kaybedilecektir. Bugün için vereme karşı elimizde bir çok ilâçlar bulunduğundan ameliyattan önce uzun boylu yapılacak tedaviden korkmamaktayız. Bu tedavi sonunda ilâca dayanıklı mikroplar ortaya çıksa bile ameliyattan sonraya sakladığımız bir başka yedek verem ilâciyle savaşımıza devam edebiliriz.

Dördüncü Prensip.

Tb. tedavisinde elimizdeki ilâçlardan en aşağı ikisi, birlikte kullanılacaktır. Böyle bir konbinezon tedaviye dayanıklı basillerin ortaya çıkmasına en aşağı bir yıl veya daha fazla engel olur. Böylelikle de süreğen karakterli olan veremin kesin olarak nedbeleşmesi için esas şart olan devamlı ve uzun süreli salâh elde edilmiş olur. İki ilâcın birden kullanılması halinde her birinin teker teker alındığı zamankinden daha kuvvetli bir tesir de elde edilir. Yâni ilâçların tedavi kudretleri birbirine eklenir. Tıb dilinde buna Synergique tesir diyoruz. Birlikte kullanılacak verem ilâçlarının seçilmesi de bir meseledir. Keşfediliş sırasına göre kronolojik olarak verem ilaçları şunlardır :

1 — Sülfonlar, 2 — Streptomyci-

ne, 3 — Para-aminosalicylique acide (PAS), 4 — Thiosemicarbazone, 5 — Viomycine, 6 — Pyrazinamide, 7 — İsoniazide türevleri. Yardımcı olarak Terremycine'den de faydalanılabilir. Bu gün için bu ilâçlardan birbirine iştirak ettirilmesi gerekenler; en çok etüd edilmiş ve üzerlerinde kanaatlerin en çok birleştiği Streptomycine ile PAS'dır. Erişkin ve hastalığı çok ağır gidişli olmıyan, alelade bir veremde ağızdan günde 12 Gr. PAS verilir. Kaba etten de 2 - 3 gün ara ile bir defada bîr gram streptomycine şırınga edilir. Bu tedaviye en aşağı bir yıl süre ile devam etmek lâzımdır.

Eğer hastalık ağır ve şiddetli ise o zaman her gün bir gram streptomycine şırınga edilecek ve bu doza hararet normalleşerek genel durum düzelinceye kadar devam edilecektir. Bundan sonra streptomycine yine 2 - 3 gün aşın bir gram olmak üzere tatbik edilecektir.

Bu iki ilâca Isoniazide'i katmak ve üçünü birden kullanmak da mümkündür. İsoinazide'in dokulara yayılması ve ulaşması daha kolay olmaktadır. Bu ilâç da ağızdan günde 250 - 300 Mgr. kadar verilmektedir. Tb. nin bütün vücuda yayılmış şekillerinde ve menenjit Tb. de üç ilâcın birden kullanılmasında fayda vardır. Bu iki hastalık dışında üç ilâcın birlikte kullanılmasının hangi verem şekillerinde faydalı olacağı hakkında henüz fikirler birleşmiş değildir. Menenjit Tb. de ve bütün vücuda yayılmış Tb. şekillerinde tedavinin devamı daha uzun, meselâ iki yıl ve daha fazla olacaktır.

Tüberkülozun muhtelif şekillerinde ilâç kombinezonlarını ve tedavinin devam müddetini aşağıda bir reçete halinde sunuyoruz :

Hastalığın sekli	*Kullanılması gereken ilâçlar*	*Tedaviye devam süresi*
Mutad veremde, cerrahi müdahaleden önce	*Streptomy.+PAS*	*1 — 2 yıl.*
PAS'a karsı tahammülsüzlük gösteren vakalar.	*Streptomy.+İsoniazide*	*Altı Ay.*
Menenjit Tb., Milyar Tb. Had akciğer Tb.	*Streptomy+PAS+ İsoniazide*	*1 - 2 yıl veya daha uzun.*

Tekrar ediyoruz :

1) Verem ilâçlarını ayrı ayrı değil, birlikte kullanmalıdır.

2) Bu takdirde ilâçların zehirli tesirleri azalır, şifalandırıcı tesirleri artar. İlâçlara dayanıklı verem mikroplarının teşekkülü gecikir.

3) Uç, dört ay gibi kısa süreli tedavilerden 1 - 2 yıl süren uzun tedaviler daha faydalı ve üstündür.

Hastahanelerimizin halinden sık sık şikâyet edilir. Bunların ihtiyaca kâfi gelmediği söylenilir, yatak adedinin artması lâzım geldiği ifade edilir. Bu gibi tenkidlere karşı gösterilen mazeret tahsisat yokluğudur. Halbuki bir çok dert vardır ve bunlar iadece iyi niyetle, gayretle halledilebilir.

İşte mevki hastahanesi! Bu resimleri alâkalılara, vaziyete derhal el koysunlar diye ithaf ediyoruz. Hastahanenin baş hekimi kendisine müracaat eden gazetecileri içrei almak istememiş ve bunun sebebi sonradan anlaşılmıştır. Yırtık pijamalı adam bir hastadır. Mevki hastahanesinde hastaların bu kılıkta gezdirilmeleri sadece ayıptır. Öteki resimdeki arabanın içi ameliyathaneden gelen insan vücudu artıklarıdır ve bunlar korkunç bir koku ne retmektedir. İnsan, değil hastayken iyileşmek, iyi iken bu hastahane ye düştü mü kolaylıkla hasta olabilir.

Bu, sadece dikkatsizlik, alâkasızlık, işini iş bilmemenin neticesidir.

SANAT DÜNYASINDA

Tiyatro

Turist İhraç Bürosu

Geçen mevsim tiyatrolar henüz tatil olmamıştı. Küçük Tiyatro'da, rejisörlüğünü yaptığı ve bizzat rol aldığı bir eser (alelade bir vodvil) temsil edilmekte idi.

«Sezon başında, müddetimi doldurmadan dönmeye mecbur olmuştum, üç aylık hakkım daha var» diyerek, sahnedeki rolünü ve oynanan eserdeki rejisörlük mesuliyetini yüzüstü bıraktı ve Avrupaya gitti.

Bu gidişe, Avrupadan aynı şekilde gelir iş olan ve hakkım kullanmak isteyen bir sanatkâr daha iştirak etti. Elele verip Avrupanın yolunu tuttular. Derken tiyatrolar tatil devresine girdi. Operadan bir, tiyatrodan da iki sanatkâr «Sıra bizdedir» diyerek izin, döviz ve vize derdine düştüler. Onlar da işlerini halletti ve Avrupaya gittiler.

Bu arada, bir sanatkâr da; «Londrada akrabalarım var, gideceğim» dedi; gitti. Esasen daha önce haklarını kullanmak üzere taa.. Amerikaya ve Ingiltereye gitmiş sanatkârlar da vardı. Böylece bu yaz Devlet Tiyatromuzun birinci sınıf elemanlarının bir iki istisna ile hepsi; memleket dışında birer turist olarak dolaşmakta idiler.

Hiç şüphe yoktur ki, gezmek, görmek ve tetkik etmek çok faydalı bir key fiyettir. Keşki memleketimizde, iş ve

Muazzez Lütas tetkikte
Nenin?

Devlet Tiyatrosunda imtihan
Rol kesen delikanlı

sanat sahasının her koluna mensup vatandaşlar imkân bulsalar da, kendi iştigal mevzularının en ziyade tekâmül ettiği memleketlere gidip görseler, tetkiklerde bulunsalar...

Ancak: Devlet tiyatromuzun hali ile bu düşünce arasında küçük bir benzerlik bile yok.

Devlet tiyatromuzda, her halde iyi bir niyete dayanılarak başlanmış, fakat dejenere edilmiş bir geleneğe göre: kad rodaki sanatkârlar önceden kararlaştırılmamış, rast gele bir sıraya göre, Avrupaya gitmek hakkına sahiptirler. Kendisine sıra geldiğine inanan ve bunu kabul ettiren sanatkârlar Devlet hesabına Avrupaya, hattâ Amerikaya giderler.

Bir sene, bazan daha uzun zaman memleket dışında kalırlar. Masraftan Devlet tarafından ödenir ve inkâr kabul etmez derecede döviz sıkıntısı çeken bu fedakâr millet, sanatkârlarının yurt dışındaki masraflarını dövizle karşılar.

Her nimet bîr külfet karşılığıdır. Bu nimete mukabil tahsisatı devlet tarafından verilen ve dövizleri hükümetçe ödenen sanatkârlarımızın mükellefiyeti nedir?

Gittikleri memleketlerde ne yaparlar, ne yapmaya mecburdurlar? Önceden tesbit edilmiş bir programa göre, muhtelif Avrupa tiyatrolarında staj mı görürler, yabancı tiyatroların çalışmalarına mı iştirak ederler, angaje edilmiş sanat adamlarının yanında asistanlık mı yaparlar, tetkiklerde mi bulunurlar, tez mi hazırlarlar, doktora mı verirler?...

Hiçbirini, hiçbirini yapmazlar ve yapmaya da mecbur tutulmazlar. Dövizini ve vizesini alan her sanatkâr Türkiye hudutlarını aşınca bir kuş kadar hürdür. Ne sahnesi vardır, ne provası, ne de mesai mecburiyeti...

Avrupa seyahatinden dönen sanatkârlardan Tiyatro idaresi hiçbir şey isteyemez. «Şu kadar sene Devlet parası ve döviz Sarfi ile ne yaptın, hangi sanat cereyanını etüd ettin, hangi sahada ihtisas yaptın, hangi tiyatrolarda hangi rolleri oynadın» diyemez, demeğe hakkı yoktur.

Biz burada sanatkâr dostlarımızın kısmetlerine mani olmak gibi hasutca bir maksat gütmüyoruz. Fakat Devlet Tiyatromuzun turist ihraç eden bir müessese gibi, kayıtsız şartsız sanatkâr ihraç edip, beyhude masraf yapmasına ve hele memleketin en büyük ihtiyacı olan dövizi, mirasyedi kayıtsızlığı ile harcamasına razı olamıyoruz.

Avrupaya sanatkâr gönderilmelidir. Ancak bunun bir programı ve bir takım mükellefiyeti olmalıdır. Avrupaya sanatkâr İhtisas için gitmelidir; gönül eğlendirmek için değil.

İhtisas için memleket dışına çıkacak sanatkârlarda, üstün vasıflar aranmalıdır, gönderilecek sanatkârın dönüşte, daha faydalı bir eleman olacağı hak kında kanaat bulunmalıdır, rastgele, sıraya göre sanatkâr göndermek ancak Devlet tiyatrosunun dış turizmi, teşvik yolundaki faaliyeti ile kabili teliftir, fakat sanatla alâkalı değil.

Bir gün bakıyorsunuz, sanatkârlardan birisi, Avrupadan koltuğunda bir kitapla dönüyor - bomboş dönenlere nazaran, yine bir meziyettir. - Bir telâş, bir kıyamet: Eser tercüme için bir dosta, birlikte getirilmiş fotoğraflar dekoratöre veriliyor; rol bölümü tahtaya asılıyor ve dağın tavşan doğurması misali, faraza Feydeau'dan fersudeleşmiş bir komedi sahneye konuyor.

Reklâmı da şu: «Avrupadan dönen

falan sanatkârımızın uzun tetkikleri neticesinde sahnemize kazandırdığı şaheser...»!

Ayıptır efendim, çok ayıp! - T. D.

Dans

Milli oyunlarda kadın !

stanbul Açık Hava Tiyatrosu o gece tıklım, tıklımdı. Öylesine ki, bir iğne atılsa, hakikaten yere düşmezdi. Zaten yer filan kalmamıştı. Yalnız içerisi değil, dışarısı da muazzam bir kalabalıkla çevriliydi. Bileti olmıyanlar bilet, bileti olanlar numaralı yerlerin peşindeydiler. Saat 9 da başlanılacaktı. Fakat daha pek erkenden her taraf dolmuştu. Her çeşitten insan vardı. Halbuki bu gibi hadiseler muayyen zümreleri alâkalandırır. Bu, herkesi cezbetmişti. Millî oyunlar festivali vardı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti (Cemiyetlerimizin en iyi çalışanlarından biri) ile Yapı ve Kredi Bankası (Bankalarımızın en iyi çalışanlarından biri) bu sana'at faaliyetini müştereken titiz bir itinayla hazırlamışlardı.

Anadolunun 22 köşesinden gelen heyetler geceye katılıyorlardı. İlk gece oyunlar Istanbuldaki Sanat münekkitlerine gösterilmişti ve hepsi gördüklerine hayran kalmışlardı. Bu gece temsil umumî idi. Gerçi gazeteler oyunları kâfi derecede reklâm etmişti. İstanbulun hemen her tarafına da büyük ilânlar asılmıştı. Ama gene de o muazzam kalabalık millî oyunlarımıza olan alâkanın bir deliliydi.

Adana ile başlanıldı. Mengi oynanılıyordu. Heyette kadınlar da vardı.

O zaman derhal farkedildi ki, bizim oyunlarımıza kadın girdi mi, oyunlarımızın havası çok daha güzelleşiyor, tâbir caizse medenî bir kılık alıyor. Elbette ki kadınla oynanacak oyun vardır, kadınsız oynanacak oyun.. Meselâ hiç kimsenin hatırına Bursanın Bıçak oyununa kadın sokmak gelmez. Ama biraz sonra görülecekti ki, Konyanın kaşık oyununu sadece erkekler oynar ve kırıta kırıta göbek atar, boyun kırarsa bu hem gülünç oluyor, hem de çirkin..

Oyunlar heyetlerin temsil ettikleri vilâyetlerin isimlerinin alfabe sırasile takdim ediliyordu. Adanayı Adapazarı, Adapazarını Artvin, Artvini Aydın, Aydını Balıkesir kovaladı. Biri çıkarken öteki giriyor, biri diğerinden iyi yapmaya çalışıyordu. Fek çok alkışlananlar oldu. Elâzığ ve Kars, Adanayla beraber ekiplerine kadın almışlardı. Oyunları zevkle seyredildi. Elazığlılar «Çayda çıra» getirdiler. Karslılar birer zarafet numunesi verdiler. Erzurumun barı ve o nefis ayak oyunları büyük takdir topladı. Bursalıların kılıç - Kalkan'ları yepyeni bir cazibe taşıyordu. Oyun müziksizdi, tempoyu kılıçların kalkanlara vururken çıkardığı ses tutuyordu. Efeler o kadar beğenilmedi. Çoğu lüzumundan fazla şişmandı. Buna mukabil davulcular etrafı mestettiler. Zaten davulcu deyince Kastamonu, Kastamonu deyince de hatıra Karayılan gelir. Elazığlıların ise yetişmekte olan 12 yaşlarında bir küçük davulcusu vardı ki, belki en fazla alkışı o topladı. Hele yere yatıp bir tokmak indirmesi vardı, değme üstad beceremezdi..

Festivalde her vilâyetten heyet vardı da, İstanbullular yoktu. Gerçi programda «İstanbul» un karşısında «Çengi» yazıyordu. Fakat silinmişti, nitekim çengiler sahneye çıkmadılar.

Programı o harikulade renkli cepkenlerde Urfalılar bitirdiler. Alkış, alkış, alkış... Seyirciler nefis bir gece geçirmişlerdi.

Festival gösterdi ki milli oyunlarımız bizim için bir büyük nimettir. O kadar mütenevvi çeşit, pek az memlekette mevcuttur. Folklorumuz zengindir. Bundan istifade etmemiz gerekir. Sadece sanat bakımından değil. Dolayısile propaganda bakımından da... Dünya bizi asker olarak, dövüşken olarak kâfi derecede tanıyor. Biraz da sanatkâr tarafımızı öğrensin. Buna şiddetle muhtaç bulunduğumuzu inkâr edemeyiz.

Fakat oyunlarımıza kadını da sokmak lâzımdır. Açıkhava tiyatrosunda marifetlerini gösteren heyetler arasında kadını sahneye çıkaranlar, ötekilerden, tereddütsüz daha fazla muvaffak oldular. Hep erkek, hep erkek bir monotonluk veriyor. Hele, yukarda da belirtildiği gibi kadınların oynaması gereken kısımları da erkekler oynayınca garip bir hal çöküyor ve festivaller hani erkek mekteplerinde temsiller olur da, kız bulunmadığından oğlan çocuklar o rollere de çıkarlar, işte Öyle bir hava alıyor.

Milli oyunlara kadın lâzım. Bunu bir dâva olarak ele almalıyız.

Çocuk tiyatrosuna namzetler

Tiyatronun adı çocuktur

Resim

Spor ve Sergi Sarayında Patlayan Bomba

Memleketimizdeki kültür hayatına büyük hizmetleri dokunan Yapı ve Kredi Bankasının tertiplediği resim yarışması, ressamlarımız arasında geniş bir ilgi uyandırmıştı. Konu, istihsal hayatımızdı. Tabloların boyutları 2X3 metre olacaktı. 30 u aşkın ressamdan kimi günlerce, kimi haftalarca, kimi de aylarca, evlerinin neresine sığdıracaklarını bilemedikleri 2X3 metrelik tuvaller üzerinde çalıştılar.

Yarışmayı idare eden Vedat Nedim Tör, modern sanattan, «anlaşılmaz» sanattan nefret ederdi: Nitekim bu yarışmaya katılacak ressamlara da, fazla modern resimlerin iyi karşılanmıyacağını ihsas etmiş, hattâ, meselâ pamuk tarlası resmindeki pamukların, yauhut buğday tarlası resmindeki başakların, «elle tutulabilecekmiş gibi» canlı ve anlaşılır olmasını salık vermişti.

Yarışmanın sonundaki dolgun mükâfatlan kaçırmak istemiyen ressamlar da, bu sözlere uyarak, aslında modern sanata meyilli bile olsalar, tablolarında pamuğu pamuğa, başağı başağa, balığı balığa ve adamı adama benzetmek için ellerinden gelen gayreti sarf etmişlerdi.

Yarışma, Beşinci Milletlerarası Sanat Tenkidcileri Kongresinin İstanbul'da toplanacağı günlere rastlıyordu. Bu, Banka için, ve Vedat Nedim Tör için bulunmaz bir fırsattı. Gelecek yabancı sanat tenkidcileri arasından, kimsenin itiraz edemiyeceği, kimsenin yetkisizlik ve tarafgirlikle itham edemiyeceği bir jüri kurulabilirdi.

Nitekim Vedat Nedim Tör, bütün dünyada kurulabilecek jürilerin en yetkililerinden birini kurdu. Jüri, Lionello Venturi, Paul Fierens ve Sir Herbert Read'den müteşekkildi.

Bu jüri üyeleri arasında Venturi ile Fierens, Rönesans sanatını en iyi bilen sanat tarihçilerindendi. Gerek Vedat Nedim Tör, gerek pamuğu pamuğa, ba-

lığı balığa, adamı adama benzetmiş olan ressamlar bundan çok memnundular. Rönesans sanatında ihtisas yapmış sanat tarihçilerinin, tutup ta «anlaşılmaz», «deli saçması», modern eserlere derece vereceklerine ihtimal bile vermiyorlardı.

Jüri üyeleri, 10 Eylül Cuma günü saat 12 de, kendilerini Kongreden almaya gelen Vedat Nedim Tör'le birlikte, yarışmaya katılan 36 tablonun bulunduğu Spor ve Sergi Sarayına gittiler.

O akşam Şark Kahvesinde, UNESCO'nun Kongre delegeleri şerefine tertiplediği bir kokteyl vardı. Ressamlar, neticeyi bu kokteylde öğrenebileceklerini umuyorlardı. Fakat jüri üyeleri konuşmadılar. Daha kararlarını verememişlerdi. Bunun üzerine sabırsızlık büsbütün arttı.

Ertesi gün, Serginin açılacağı saatte asaplar büsbütün gerilmişti. Sergi açılıp ta jürinin karan ilân edildiği zaman gerilen bütün asaplar infilâk edercesine boşanıverdi.

Bir sürpriz umanlar çoktu ama, bu kadarını da kimse beklemiyordu. Birinciliği kazanan tablo, bir amatör ressamın ilk yağlıboya tablosu idi. Belki en çok şaşıran, Aliye Berger'di. Çünkü birinciliği kazanan tabloyu o yapmıştı. İkincilik Fethi Karakaş'ın, üçüncülük Hakkı Anlı'nın, dördüncülük te Ferruh Başağa'nın tablolarına verilmişti. Mansiyon alanlar arasında ancak bir tek Akademi profesörü vardı. Birçok başka Akademi profesörlerinin öğrencileri arasında mansiyon alanlar olduğu halde, kendilerinin tablolarının üzerinde hiçbir işaret yoktu. Pamuğu pamuğa, balığı balığa, adamı adama benzeyen tabloların sahipleri ya isyan halindeydiler, ya da şaşkınlıktan dilleri tutulmuştu.

Modern sanatı bir hesap - kitap işi olarak görmeye başlamış birkaç genç ressam da, Aliye Berger'in tablosu önünde toplanmış, kâğıt üstüne birtakım üçkenler, çaprazlar, daireler çiziyor, bir takım hesaplar yapıyor, sonra hayretler içinde birbirlerine bakarak, «nasıl olur» diyorlardı, «tutmuyor»)..

Bir genç ressama göre, bu tablo yanlıştı. Bir başkasına göre, resim bile değildi. Bir yaşlı sanat tarihçimize göre de böyle tablolar her ressamın paletinde boyalar karışınca kendiliğinden meydana gelirdi.

Bu arada jürinin kararını anlayışla karşılıyanlar da vardı ama, onlar da Balaban'ın harman resminin mansiyon bile alamamış olmasını anlıyamıyorlardı. Bunun sebebini Herbert Read'e sordular. İngiliz esteti, «haklısınız,» dedi, «Balaban'ın resmine derece vermeliydik. Fakat bu kadar büyük bir sergiyi bir defa gezmekle insan doğru hüküm veremiyor.»

Aliye Berger'in resmini ise, Sir Herbert Read kısaca şöyle müdafaa ediyordu.

«Sergide klişe olmıyan, ve gerçek bir sembolizm taşıyan tek resim budur.»

Aliye Berger'in, insanı güneş gibi çarpan resminde tabiatın yalnız ana unsurları vardı: Güneş toprak ve su!... Bunlar arasında yer yer, harman yerleri, köyler ve süngerler belirir gibi oluyordu. Sergide, tabiatın yaratma gücünü olduğu kadar bir sanatçının yaratma heyecanını da belirten belki tek eser bu idi.

Onun için, modern sanatı bir hesap - kitap işi olarak görenlerin ölçüsüne gelmiyen bu tabloya, jürinin birincilik vermesi anlayışla karşılanabilirdi.

Modern sanattan başka hemen her konuda geniş tolerans sahibi bir insan olarak tanıdığımız Vedat Nedim Tör bile bu anlayışı göstermişe benziyor, "bu jürinin görüşüne saygım var,"diyordu.

Öte yanda, hem bu anlayışı gösteremiyen, hem de jüriyi yetkisizlikle itham etmeye dillen varmıyan bazı sanatçılarımız ve sanat yazarlarımız arasında yepyeni bir fikir belirmişti:

«Efendim,» diyorlardı, «zaten jüri haddi zatında yanlış bir şeydir.»

Afişler arasında

Sergi ve Spor sarayının bir büyük salonu, yine Yapı ve Kredi Bankasının ikinci sanat hareketine tahsis edilmişti. Bu salon iki koridorun arasına geliyordu ve koridorları dolduran panoları geçtikten sonra insan bir hafiflik hissederek rahat çizgi ve canlı renklerin hâkim bulunduğu yere giriyordu, Rahat çizgiler ve canlı renkler bankanın afişleriydi. Daha doğrusu, afiş müsabakasına katılan eserler.

İçlerinde hakikaten gayet cazipleri vardı. Tabii son derece saçmaları da... Afişçiler bilhassa bankanın ev hediyeleri üzerinde durmuşlar, «her aileye bir yuva» prensibini belirtmeye gayret etmişlerdi Birinciliği kazanan eser inşa halinde bir evi, kaba çizgilerile gösteriyor, altında da bankanın ismi aynı eda da harflerle yazılı bulunuyordu. Afişlerin içinde leylek de mühim bir yer tutuyordu.

Afiş müsabakası da aynı Avrupai ölçülerle değerlendirilmişti ve propaganda kısmı ikinci derecede kalıyordu, jüri azası, sanatın sanat için olduğu kanaatinde olmalıydı. Zira derece alamayan eserler arasında öyleleri mevcuttu ki memlekette duvarları süslediği takdirde daha ziyade alâka çekeceğinden şüphe yoktu.

Bu da gösteriyordu ki resim ile afiş birbirlerinden farklıdır. Afişçi demek, mutlaka ressam demek değildir. Afişci hitap ettiği kütlenin seviyesine inmeli, ona bir şeyler demeli, sevdiği renkleri kullanmalı. İstediği havayı vermelidir. Buna' mukabil ressam bu gibi kayıtlardan tamamile azadedir. Beğenilmek, hoşa gitmek gibi bir mükellefiyet altında değildir.

Böyle düşününce kolaylıkla görülür ki resim müsabakalarında jürinin beynelmilel şahsiyetlerden müteşekkil olması ne kadar doğruysa, afiş müsabakalarında «bizden» kimselerin yer alması ve bir muayyen ihtisas beklenmesi o derece faydalı olacaktır.

Sanat

Sanat tenkidleri kongresi

14 milletin 120' yi aşkın sanat tenkidcisi, 8 Eylül Çarşamba günü, Yıldız Sarayının Şale Köşkünde yapılan açılış töreninden sonra, saat 14 te toplandılar. Kongre toplantıları, Boğaziçinin Avrupa yakasındaki Güzel Sanatlar Akademisinde oluyordu. Karşı kıyıda Asya toprakları vardı.

Dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen sanat tenkidcileri, Asya ile Avrupa'yı, Şarkla Garbı, biç birbirine bu kadar yakın görmemişlerdi. Avrupa topraklarındaki kongre salonunun yüksek pencerelerinden, bir kaç yüz metre ilerideki Asya topraklarını seyredebilen delegeler, Şark ve Garp sanatları arasındaki münasebetleri incelemek için daha elverişli bir yer bulamazlardı.

«Şark ve Garp», Beşinci Milletlerarası Sanat Tenkidcileri Kongresinde görüşülecek konuların ilki idi.

Şark ve Garp sanatları arasındaki münasebetleri, Avusturyalı Otto Benesch, Fransız Françoise Henry, Alman Franz Roh ve Will Grohman, Amerikalı J. J. Sweeney, birer Avrupa'lı ve Amerika'lı gözüyle, Suut Kemal Yetkin, Nurullah Berk ve Bülend Ecevit te birer Türk gözüyle incelediler.

Will Grohman'ın «Klee ve Kandinsky'nin sanatında Asya ve Avrupa», ve J. J. Sweeney'in «Çağdaş Avrupa resmindeki grafik unsurlar» konuşmaları bilhassa ilgi çekti. Suut Kemal Yetkin, «Garp sanatındaki Şark tesirleri», Nurullah Berk, «Çağdaş Türk resminde eski Türk sanatı geleneği», Bülend Ecevit te «Şark sanatında ve modern sanatta perspektifin tahrifi» konulu tebliğlerini okudular.

İkinci gün, «Sanat tenkidi ve felsefe» ve «Plâstik sanatlarda Kalite ve Stil» temleri bir arada ele alındı, ve tebliğlerin okunmasından sonra bu konuda uzun tartışmalar oldu. Bu tartışmaları, Kongrenin en sevimli delegesi olduğunda herkesin birleştiği Lionello Venturi idare etti.

Kalın camlı gözlüklerinin altında gözleri daima gülen, iyi yüzlü, sivri sakallı, iri yapılı İtalyan sanat tarihçisi Venturi, çağımızın en ünlü sanat yazarlarından biridir.

Milletlerarası Sanat Tenkidcileri Birliği Başkanı Belçikalı Faul Fierens' le Başkan Yardımcılarından İngiliz Sir Herbert Read'in de şöhretleri Venturi'-ninki kadar yaygındır.

Sanat âleminin bu üç ası, toplantılar açıldığı gün Başkanlık kürsüsündeki yerlerini alır almaz ceketlerini çıkarıp iskemlelerinin arkasına astılar ve kollarını sıvadılar. Başkan Fierens kürsüye zaten ağzında püro ile çıkmıştı. Piposu ile sigara paketini de cebinden çıkarıp önüne koydu.

Bunlar, Kongreye, daha açıldığı andan itibaren samimi ve rahat bir hava gelmesini sağlamıştı. Tebliğlerini

okumak ve tartışmalara katılmak üzere mikrofon başına gelenlerden bile bazısının kolları sıvalı idi ve ellerinde sigaraları vardı. Resmiyetin sıkıcılığından bu kadar kurtulmuş bir kongreyi ancak sanatla ilgili kimseler tertipleyebilseler gerektir.

Pazartesi gününden itibaren kongrede, «Sanat ve eğitim» ve «Fen ve sanatın münasebetleri», konularında dikkate değer konuşmalar yapıldı.

Ayrıca, sanat yayınları ve çağdaş sanat arşivleri konusunda da ilgi çekici etüdler hazırlanmıştı.

Kongre oturumlarının dışında, delegeler, İstanbul'un müzelerini, camilerini ve başka sanat anıtlarını gezmek fırsatını buldular. Bursa'ya da bir günlük bir gezi tertiplenmişti.

Tapı ve Kredi Bankası ile Gazeteciler Cemiyeti tarafından tertiplenen Halk Oyunları festivalinin de kongre zamanına rastlaması iyi bir tesadüf olmuştu.

Çok başarılı geçen bu kongre, sanatla ilgili aydınlarımızı dünyanın en tanınmış sanat yazarlariyle temasa getirmek bakımından olduğu kadar, Türk sanatım Batıya tanıtmak bakımından da, herhalde çok faydalı olmuştur.

Dünyadan haberler

Avrupa haftası

Passau :

21 Ağustosta başlıyan «Avrupa haftası» 6 Eylülde sona ermiştir. Bu büyük ve zengin gösterili kültür haftasına 14 Avrupalı memleket iştirak etmiş ve açılış töreninde federal Almanya Cumhur başkam Prof. Heuss, İngiliz yüksek komiseri adına R. Ailen ve Bavyera başbakanı Dr. Hans Ehard hazır bulunmuşlardır. «Avrupa haftası» temsillerinde bilhassa Paris opera balesi büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır. Bu arada primaballerina Lyoette Darsonval ve solo dansör Gerard Ohn çok alkışlanmışlardır. Gerard Ohn Champs Elysee balesindedindir. Bale temsillerine Taschaikowsky, Saint Saens, Banfield ve Delihes'in müziği kullanılmıştır. Keza Britanya «Goldstream Guarde»ın açık havada verdiği konser de çok muvaffak olmuştur.

İsviçreden gelen «Foto ve sahne» fotoğrafları, Hollandadan gönderilen Van Gogh'un 8 reproduktionu, Rotterdamdan gelen «Modern sanatkârların eserleri», Zuidersee körfezinin kurtulmasına ait olan fotoğraflar, geçen sene Hollandadaki sel felâketine ait bulunan aktüalite resimler, büyük alaka toplamışlardır. !

EN İYİ CAZ PLAGI MÜKAFATI

Hamburg :

«Alman caz federatiou»u 1953/54 yılının en güzel caz plâğını seçmiş ve plâğı dolduran orkestralara mükâfatlarını göndermiştir. Mükâfat kazanan plâklar şunlardır: en iyi «Big Bandı, Stan Kenton'un «New Conceptes of Artistry'-ın Rhythm.

SPOR

Hacettepe — Galatasaray

Sarı - Kırmızılılar formda

Futbol

Ankarada yapılan turnuva

Uzun zamandan beri futbola hasret kalan Ankaralılar, geçen hafta Başkenti ziyaret eden Galatasarayın maçları ile futbola tekrar kavuşmanın zevk ve heyecanını yaşadılar.

Ankaranın Sarı - Kırmızılı Güneşspor takımının, kuruluşunun 4 üncü yıl dönümü münasebetiyle tertip ettiği Turnuvaya renk arkadaşı Galatasaraydan başka Eskişehir Demirspor takımı da davet edilmişti, ve Cumartesi, Pazar günleri ev sahibi Güneşspor ile birlikte şehrimizin hemen hemen en sevilen «Onbiri» Hacettepenin de iştiraki ile yapılan maçlar büyük bir alâka toplamakla futbolun, memleketimizde gördüğü rağbetin en canlı misalini vermiştir. Bu Turnuva ile resmen açılan Ankara futbol sezonunun seyircilerimiz ve kulüplerimiz için hayırlı olmasını temenni ettikten sonra organizasyon hakkındaki intihalarımızı kısaca sıralayıverelim.

Galatasaray Form yolundadır.

Memleketin en eski kulübü olarak şerefli bir mevkie sahip bulunan Galatasaray, Cumartesi sabahı muazzam bir taraftar kalabalığı ile karşılanmak suretiyle, Ankarada da İstanbulda olduğu kadar büyük bir sevgiye malik olduğunu göstermiştir. Senelerce takımın Üstüne çöken talihsizliği bu sene her ne pahasına olursa olsun yenmek karar ve azminde görünen sarı - kırmızılılar sezona cidden mükemmel denecek bir formla girmiş bulunuyorlar. Takım bu sezon, elindeki eleman bolluğunu gözönünde tutmak suretiyle oyuncu Transferine kıymet vermiyerek çok haklı olarak kurmayları arasından en dinamikleri iş başına getirmek suretiyle bir reforma girişmiştir. Bu meyanda sarı - kırmızılı yuvanın öz evlâdı Baba Gündüzün idaresine bırakılan oyuncularda görülen takım ve arkadaşlık ruhu, Galatasaraya uzun zamandanberi mahrum kaldığı muvaffakiyet ve şampiyonluk kapısının anahtarını vermiş görünüyor.

Gerek oyuncularla yaptığımız temaslar ve gerekse takımın karşılaşmalarından edindiğimiz kanaate göre Baba Gündüz çocuklarına an'ane haline gelen G. Saraylılık ruhunu aşılamıştır, ki bundan sonrası gayet kolaydır. Nitekim Galatasaray Cumartesi günü genç ve tecrübesiz Güneşspor karşısında farklı bir galibiyet alırken ve Pazar günü zorlu Hacettepe karşısında muvaffak olurken takım beraberliğinin en güzel örneğini vermekle «Baba» larının emeğini boşa çıkarmıyacaklarını göstermişlerdir. Takımdaki oyuncuların hepsinin istenilen formu tuttukları iddia edilemez. Bilhassa kendisine fazlası ile itimat ettiği içindir ki, müşkül mevkilere düşen kaptan Turgay, uzun degajları ve emin blokajları yanında müteaddit çıkışları ile koruduğu kale için bir iki defa yersiz tehlikeler yaratmaktadır. Yediği tek gol de böyle mütereddit bir çıkış sonunda yapıldı.

B. Ali sağ bekte vasat fakat Hacettepe maçının ikinci devresinde çıktığı santroforda muvaffak bir oyuncudur. Genç Ergun fazlası ile ümit verdi. Kadri ve K. Ali ile Necdet te takımın hâlen en formda oyuncuları olarak temayüz ettiler. Sarı - Kırmızılı takımımıza yeni sezonda başarılar dileriz.

Sezonun ilk haftasında hakemlerimiz :

Ötedenberi yılan hikâyesine dönen bir hakem dâvamızın mevcut olduğu veya mevcut imiş gibi gösterilmek

Birdir bîr !

Hayır, futbol

istendiği malûmdur. Bu itibarla Ankarada futbol sezonunun açılmasına vesile teşkil eden 4 lü turnuvanın 4 orta hakemi ile birlikte yardımcılarının, tetkik süzgecimizden geçirilmesi suretiyle ilk intihalarımızı kısaca not ediverelim:

Birinci günün ilk maçını idare eden Zülbahar Sağnat zorlu ve çekişmeli geçen Hacettepe - Demirspor maçında itiraf edelim ki, bize geçen senelere nazaran daha olgun göründü. Avantaj kaidelerine biraz daha riayet etmek suretiyle tek noksanım da telâfi etmiş olacaktır.

Galatasaray - Güneşspor maçında aradaki muazzam klâs farkı bu maçın idaresini de fazlasiyle kolaylaştırmış olduğu halde maçın hakemi Cezmi Başar **ufak** tefek de olsa bazı hatalara düşmekten kendini kurtaramadı. Bilhassa yan hakemlerine fazlası ile itimat etmesi kendisini bir kaç kere müşkül durumlara soktu. Yukarda da işaret ettiğimiz gibi çok kolay olan bu maç bu arkadaş hakkında tam bir fikir edinmemize imkân bırakmadı.

Pazar günkü ilk maç olan Esk. Demirspor - Güneşspor maçının hakemi Hüsamettin Böke Turnuvanın en muvaffak hakemi idi. Kendisini tebriki **borç** biliriz.

Son maçın hakemine gelince : Faik Gökay hemen itiraf etmeli ki bugün mevcut hakemlerimizin en iyilerinden biridir. Tan hakemi olarak kendisine yardım eden Hadi Kıncal'ın ofsaytlarda, düştüğü tezatlar karşısında bir aralık bu vazifeyi de üzerine alan Faik Gökay bilhassa Turgayın çizgi üzerinden çevirdiği topu çok güzel takip etmek ve Kadrinin golle neticelenen nizami şartını kabul etmek suretiyle bu sözlerimizi teyid etti. Allah bozmasın!

Atletizm

Kurtarıcıyı beklemiyelim..

Kendimizi olduğumuzdan daha fazla görmemiz, bize son Avrupa atletizm şampiyonasında büyük bir hezimet hazırlamıştır. Oldukça kalabalık bir adet grubu ile iştirak ettiğimiz Bern şehrindeki Avrupa atletizm şampiyonasında hiç bir atletizm seçmeleri kazanamamış ve daha ilk turda elenmişlerdir.

Bu muvaffakiyetsizliklerin sebeplerini aramak beyhudedir. Daha evvel futbolümüze aynı şekilde ağır hezimetleri hazırlayanların ne gibi bir muameleye tâbi tutulacaklarını efkârı umumiyeye tercüman olan basın günlerce ele alıp sormuş, fakat kimse çıkıp konuşmak cesaretini gösterememiştir. Millî Eğitim Bakanı o zaman duruma el koymuş, fakat tahkikatın ne seyrini, ne de neticesini açıklamak lüzumunu hissetmemiştir.

Şimdi de durum yine aynıdır. Atletleri iki aya yakın zamandır Avrupada şehir ve kasabalarında dolaştırdıktan sonra Bern yarışmalarına sokan ve Türk atletizmine büyük darbeyi indirenler, yurda avdet etmişlerdir. Bu şahıslar kendilerinde vicdanî bir muhasebe yapıp hakikati, yâni faydalı olamadıklarını anlayıp bulundukları makamlardan çekilecekleri yerde daha memleket toprağına ayak basar basmaz kendilerini haklı göstermek için ayaklarının tozu ile beyanatlar vermeye başlamışlardır. İlgililerin bu beyanatlarında ortaya attıkları fikirlere göre bizim çalışma imkânlarımız ve tesislerimizle Avrupa milletlerinin arasındaki büyük fark giderilmedikçe Avrupa pistlerinde derece almamıza imkân yoktur ve elde edilen neticeler normaldir.

Biz de diyoruz ki, neticeler hiçbir zaman normal değildir. Atletizm bir ölçü sporudur. Eldeki kronometre ile bir atletin derecesini her zaman sınırlandırmak kabildir. Bir atletin bulunduğu mevsimde elde edebileceği dereceleri de mevcut performanslarına göre kestirmek pekâlâ mümkündür. Atletizmde olan bu durum diğer spor branşlarında yoktur. Meselâ futbolda, basketbolda yüzde bir de olsa bir kazanma şansı vardır ve bu kadarcık az bir ihtimali gözönüne alarak her şeye rağmen müsabakaya girilebilir. Bazan bu çok zayıf ihtimaller beklenmiyen muvaffakiyetleri hazırlıyabilir. Atletizmde ise durum böyle değildir.

Hal böyle, iken Avrupa atletizmini yakından takip ettiklerinde şüphe olmıyan federasyon başkanı, ortadaki dereceleri bilerek ve görerek bir mukayese yapmadan Avrupa şampiyonasına lüzumundan fazla kalabalık atlet kafilesi ile giderse netice hiç şüphesiz bugünkü gibi olur. Avrupa şampiyonasına bir tek Arnavutluk müstesna bütün Avrupa milletleri iştirak etmişlerdir. Bu iştirak edenler arasında kendine güvenen ve tam takımla iştirak eden Rusya, Macaristan, Almanya, Fransa gibileri olduğu gibi, derecelerini mukayese edip birşeyler ümit ettikleri birkaç branşda birkaç atletle katılanlar da vardır.

Avrupa şampiyonasının 100 metresinde 10,4 ile 10,7 lik derecelere sahip şampiyonlar arasına 11 lik, 200 metresinde 21,9 ve 22,3 lük şampiyonları arasına 22,0 ve 22,9 luk elemanlarla, 1,47 ve 1.48 lik dev 800 metrecilerin arasına 1.56 lık, 16 metre atan güllecilerin arasına 13.70 lik atıcılarla iştirak eden bir federasyon ve takımın bu şampiyonada acaba ne gibi bir düşüncesi olabilir.

Bu mukayeseyi daha da genişletebiliriz: 3.44 ve 3.50 nin altında performanslar yapan 1500 metreciler arasına 3.58 lik, 70 metreyi tutan mızrakçılar, 50 metreyi aşan diskciler arasına 57 ve 44 metrelik atletlerle gitmemiz bizim için sadece bu şampiyonaya iştirak etmiş olmanın mânevi zevki olmuştur. Fakat unutmamalıdır ki bu mânevi zevkin yarısıra kendi şahıslarını düşünenlerin duyamadıkları büyük bir mânevi üzüntüyü yüklenmek de sporsever kitleye kısmet olmuştur. Kendimizi bulunduğumuzdan fazla görenler ve şahsî kapkaprislerine Türk atletizmim âlet edenler, 1954 yılı Avrupa atletizm şampiyonasında takımımız ve memleket atletizmi için büyük bir hezimet hazırlamışlardır.

Ne olurdu, bu şampiyonaya dereceye girmemiz muhtemel olan birkaç branşda sadece birkaç adetle ve çok daha iyi hazırlanarak iştirak etseydik? Hiç şüphesiz bugünkü hezimet yaratılmamış olurdu...

İş bu kadarla kalsa insan yine üzülmiyecek ve belki de teselli bulmak imkânlarını arayacaktır. Fakat bu yetmezmiş gibi federasyon başkanının gelir gelmez daha ayağının tozunu silmeden beyanatlar verip kendim haldi göstermeye çalışması ve yalanda memlekete kıymetli yabancı antrenörler getirileceğini müjdelemesi! daha ziyade suçlu bir insanın telâş ve endişesini gizlemeye çalışmasını göstermektedir.

Bu arada atletizm federasyonu reisi Naili Moran istemiyerek kendi kendini de tekzip etmektedir. Adetlerin Avrupa turnesi ve şampiyonasından yorgun avdet ettiklerini de belirtmektedir ki, bu husus atletizm federasyonu reisi için tam bir açıktır..

Artık Türk atletizminin kalkınmasını arzu ediyorsak birşeyler yapmak çarelerini aramamız ve bugünkü hezimeti hazırlayanları işbaşından uzaklaştırmamız muhakkak surette lâzımdır. Yoksa «Bu işi benden iyi yapacak bir başkası varsa derhal çekilirim» diyen atletizm federasyonu reisinin aradığı bu kurtarıcının kendiliğinden çıkmasını beklersek, memleket atletizmi gelecek yıllarda bugünü de kesrede aratacak âkibetlerin eşiğinde bulunmaktadır.

C. S.

VADELİ MEVDUAT
SAHİPLERİNE!
%10 TENZİLÂT
YÜNLÜ VE PAMUKLU
MENSUCATTA
SÜMERBANK

DEVLET HAVA YOLLARI
SÜRAT - EMNİYET - KONFOR
TURKISH STATE AIRLINES

- ANKARA, BANKALAR CAD. NO. 52 TEL.: 10049
- İSTANBUL, BAHCE KAPI VAKIF İŞ HANI TEL. 24595
- İZMİR, FUAR BÜROSU TEL. 2613
- İZAHAT İÇİN GİŞELERİMİZ EMRİNİZDEDİR
- Posta ile gönderilecek hesapların ücreti bankamıza aittir.